

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет перекладознавства
Кафедра англійської і німецької філології та перекладу
імені професора І.В. Корунця

Кваліфікаційна робота магістра з перекладознавства

АВТОРСЬКІ ОКАЗІОНАЛІЗМИ
ЯК СКЛАДНИКИ ЛІНГВОСЕМІОТИЧНОГО ПРОСТОРУ ІРРЕАЛЬНОСТІ
ТА ЇХ ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ
(на матеріалі творів Урсули Ле Гуїн циклу ‘Земномор’я’)

Студентки групи МПа 52-18
денної форми навчання
факультету перекладачів
спеціальності 035 Філологія,
спеціалізації 035.041 Германські мови і
літератури (переклад включно),
перша – англійська,
освітньо-професійної програми
Перекладознавство: професійно-
орієнтований переклад (англійська мова і
друга іноземна мова)
Завгородньої Аліни Валеріївни

Допущена до захисту
«_____» _____ 2019 року

Завідувач кафедри
_____ проф. Ніконова В.Г.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Науковий керівник:
завідувач кафедри,
доктор філологічних наук,
професор Ніконова В. Г.

Національна шкала _____
Кількість балів: _____
Оцінка: ЄКТС _____

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE

KYIV NATIONAL LINGUISTIC UNIVERSITY

School of Translation Studies

Korunets Department of English and German Philology and Translation

Master Qualifying Paper in Translation Studies

AUTHORS' OCCASIONALISMS AS COMPONENTS
OF LINGOSEMIOTIC SPACE OF IRREALITY AND THEIR
TRANSLATION INTO THE UKRAINIAN LANGUAGE
(case study of Ursula le Guin's The Earthsea Cycle)

Group MPa 52-18
Faculty of translation
Full-time student
Majoring 035 Philology,
Specialization 035.041 Germanic
Languages and Literature (including
Translation), English as the first language,
Educational Programme Translation
Studies: Specialized Translation (English
and Second Foreign Language)
Alina V. Zavhorodnya

Research supervisor:
V. H. Nikonova
Head of the Department,
Doctor of Philology,
Full Professor

Kyiv – 2019

Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра англійської і німецької філології та перекладу
імені професора І.В. Корунця

Затверджую:

Завідувач кафедри англійської і німецької філології
та перекладу імені професора І.В. Корунця
_____ (підпис)
д.ф.н., проф. Ніконова В.Г.
“10” вересня 2018 р.

ЗАВДАННЯ
на дипломну роботу магістра з перекладознавства

студента(ки) _____ курсу _____ групи факультету перекладознавства
КНЛУ

(ПІБ студента)

спеціальності 035. Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська, **освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)**

Тема роботи _____

Науковий керівник _____

Дата видачі завдання “10” вересня 2018 р. _____

Графік виконання дипломної роботи магістра з перекладознавства

№ п/п	Найменування частин і план дипломної роботи	Графік виконання	Підписи студента і керівника
1.	Аналіз наукових першоджерел і складання бібліографії	Жовтень 2018 р.	
2.	Написання теоретичної частини дипломної роботи (розділ 1)	Листопад 2018 р.	
3.	Добір мовного матеріалу тексту і складання Додатку (100 англійських речень та їх переклад)	Грудень 2018 р.	
4.	Аналіз мовного матеріалу тексту, який досліджується, і написання аналітичної частини дипломної роботи (розділ 2)	Березень 2019 р.	
5.	Проведення перекладацького аналізу досліджуваного мовного явища і написання практичної частини дипломної роботи (розділ 3)	Травень 2019 р.	
6.	Написання вступу і висновків дослідження, подання завершеної дипломної роботи науковому керівнику для попереднього перегляду	Вересень 2019 р.	
7.	Попередній захист дипломної роботи і подання завершеної дипломної роботи на кафедру	17 жовтня 2019 р.	
8.	Оформлення документації (відгуки) і підготовка презентації до захисту дипломної роботи	Жовтень 2019 р.	
9.	Захист дипломної роботи магістра з перекладознавства	Грудень 2019 р.	

Науковий керівник _____ (підпис)

Студент _____ (підпис)

**ВІДГУК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА
НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ МАГІСТРА З ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА**

студента(ки) _____ курсу групи _____ факультету перекладознавства спеціальності 035. Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська, освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова

(ПІБ студента)

за темою _____

Відповідність дипломної роботи нормативним вимогам (необхідне позначити ✓ або +)		
1.	Наявність основних структурних компонентів	_____ усі компоненти присутні , _____ один компонент відсутній _____ декілька компонентів відсутні
2.	Відповідність оформлення, посилань і списку використаних джерел нормативним вимогам	_____ повна відповідність _____ незначні помилки в оформленні _____ оформлення неправильне
3.	Відповідність побудови вступу нормативним вимогам	_____ повна відповідність _____ відповідність неповна _____ не відповідає вимогам
4.	Відповідність огляду наукової літератури нормативним вимогам	_____ повна відповідність _____ відповідність неповна _____ не відповідає вимогам
5.	Відповідність аналітичної частини дослідження заявленій меті та завданням	_____ повна відповідність _____ відповідність неповна _____ не відповідає вимогам
6.	Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам	_____ повна відповідність _____ відповідність неповна _____ не відповідає вимогам
7.	Відповідність висновків результатам теоретичної та практичної складових дослідження	_____ повна відповідність _____ відповідність неповна _____ не відповідає вимогам

Особиста думка керівника _____

Дипломна робота _____ може бути (не може бути)

(ПІБ студента)

рекомендована до захисту

_____
(підпис керівника)

_____
(ПІБ керівника)

” ___ ” _____ 2019 року.

РЕЦЕНЗІЯ НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ МАГІСТРА З ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

студента(ки) _____ курсу групи _____ факультету перекладознавства спеціальності 035. Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська, освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)

(ПІБ студента)

за темою _____

	Критерії	Оцінка в балах
1.	Наявність основних компонентів структури роботи — загалом 10 балів (усі компоненти присутні – 10 , один компонент відсутній – 5 , декілька компонентів відсутні – 0)	
2.	Відповідність оформлення роботи, посилань і списку використаних джерел нормативним вимогам до дипломної роботи — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , поодинокі огріхи у форматуванні – 8 , незначні помилки в оформленні – 6 , значні помилки в оформленні – 4 , оформлення переважно не відповідає вимогам – 0)	
3.	Відповідність побудови вступу нормативним вимогам — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , поодинокі огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки у формулюваннях – 6 , суттєві помилки у формулюваннях – 4 , не відповідає вимогам за структурою і змістом – 0)	
4.	Відповідність огляду наукової літератури нормативним вимогам — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві помилки у формулюваннях – 8 , недостатня кількість проаналізованих іноземних джерел (мін. 30%) – 6 , відсутній критичний аналіз наукових праць – 4 , не відповідає вимогам за структурою і змістом – 0)	
5.	Відповідність аналітичної частини дослідження заявленій меті та завданням — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки при аналізі фактичного матеріалу – 6 , суттєві помилки при аналізі фактичного матеріалу – 4 , відсутність власного аналізу фактичного матеріалу (100 речень) – 0)	
6.	Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки при перекладі фактичного матеріалу – 6 , суттєві помилки при перекладі й аналізі фактичного матеріалу – 4 , відсутність перекладацького аналізу фактичного матеріалу (100 речень) – 0)	
7.	Відповідність висновків результатам теоретичної та практичної складових дослідження — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , неповне висвітлення результатів дослідження – 6 , часткове висвітлення результатів дослідження – 4 , не відповідає результатам дослідження – 0)	

Усього набрано балів: _____

_____ (ПІБ рецензента)

_____ (підпис рецензента)

” ” _____ 2019 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	1
РОЗДІЛ 1	
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ОКАЗІОНАЛІЗМІВ У ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ ТА МОВОЗНАВСТВІ	5
1.1 Авторські okazіоналізми як проблема мовознавства	5
1.1.1 Поняття авторського okazіоналізму.....	5
1.1.2 Диференціальні ознаки неологізмів і okazіоналізмів.....	7
1.1.3 Особливості okazіоналізмів та причини їх утворення.....	8
1.1.4 Класифікація okazіоналізмів.....	9
1.2 Види та способи перекладу авторських okazіоналізмів	12
1.2.1 Особливості перекладу okazіоналізмів.....	12
1.2.2 Перекладацькі стратегії відтворення okazіоналізмів.....	14
1.3 Особливості художнього дискурсу та специфіка його перекладу ...	18
1.3.1 Диференціальні ознаки художнього дискурсу і художнього твору.....	18
1.3.2 Загальні особливості художнього перекладу.....	21
1.3.3 Основні перекладацькі стратегії перекладу художніх творів.....	23
1.3.4 Особливості функціонування okazіоналізмів у художніх творах..	24
Висновки до розділу 1	26
РОЗДІЛ 2	
ТИПОЛОГІЯ ОКАЗІОНАЛЬНИХ НОВОУТВОРЕНЬ У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ	27
2.1 Особливості фонетичних okazіоналізмів у художньому дискурсі....	27
2.2 Особливості лексичних okazіоналізмів у художньому творі	33
2.3 Використання граматичних okazіоналізмів у художній літературі..	38
2.4 Семантичні okazіоналізми у художньому дискурсі	39
2.5 Порухення семантичної сполучуваності для структурних okazіоналізмів наявних у художніх творах.....	44
Висновки до розділу 2	45

РОЗДІЛ 3

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОКАЗІОНАЛІЗМІВ У ХУДОЖНЬОМУ ПЕРЕКЛАДІ	49
3.1 Переклад okazіональних новоутворень за допомогою транскрипції.....	49
3.2 Відтворення okazіоналізмів в українському перекладі шляхом транслітерації	51
3.3 Особливості практичного транскрибування авторських неологізмів	54
3.4 Шляхи застосування кальки при перекладі okazіоналізмів	57
3.5 Аналоговий переклад okazіональних новоутворень	58
3.6 Особливості перекладацької стратегії нульового перекладу для відтворення значення okazіоналізмів	63
3.7 Особливості описового перекладу авторських неологізмів	65
Висновки до розділу 3	68
ВИСНОВКИ	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	74
СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ	81
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	81
ДОДАТОК. Авторські okazіоналізми як складники лінгвосеміотичного простору ірреальності та їх переклад українською мовою (на матеріалі творів Урсули Ле Гуїн циклу ‘Земномор’я’)	82
SUMMARY	106

ВСТУП

Темою даної дипломної роботи магістра з перекладознавства є «Авторські okazіоналізми як складники лінгвoseміотичного простору ірреальності та їх переклад українською мовою (на матеріалі творів Урсули Ле Гуїн циклу ‘Земномор’я)».

Актуальність теми дослідження зумовлена зростаючим інтересом сучасної лінгвістики до поняття авторського okazіоналізму, яке на даний момент є недостатньо вивченим. Водночас, у вже проведених дослідженнях присутні розбіжності й суперечки стосовно як визначення самого поняття, так і його особливостей. Крім того, актуальність вивчення функціонування okazіоналізмів у художньому дискурсі визначається необхідністю правильної інтерпретації okazіональних одиниць, які зараз активно використовуються в художніх творах. До того ж, деякі okazіоналізми набувають розповсюдженості й використовуються надалі поза обговоренням художнього твору.

Метою дослідження є вивчення особливостей використання та перекладу авторських okazіоналізмів у художньому дискурсі (на матеріалі творів Урсули Ле Гуїн циклу ‘Земномор’я’), що обумовлює наступні завдання:

- розглянути авторські okazіоналізми як лінгвістичне явище й визначити їх загальні особливості та характеристики на сучасному етапі розвитку мови;
- виявити наявні класифікації okazіональних новоутворень і шляхом аналізу визначити найповнішу з них, щоби використати її в подальшому ході дослідження;
- визначити особливості функціонування художнього дискурсу як джерела ілюстративного матеріалу для використання авторських okazіоналізмів;
- проаналізувати okazіоналізми, використані в художньому творі Урсули Ле Гуїн циклу ‘Земномор’я’ відповідно до обраної класифікації;
- визначити домінантні способи словотворення okazіональних новоутворень, використаних у вищезазначеному художньому творі;

– на основі отриманих результатів розподілити авторські okazіоналізми з романів циклу ‘Земномор’я’ на групи, залежно від використаних під час перекладу трансформацій.

Об’єктом дослідження є okazіональна лексика, що використовується у творах Урсули Ле Гуїн циклу ‘Земномор’я’.

Предметом дослідження є особливості та способи перекладу англійських авторських okazіоналізмів українською мовою.

У процесі дослідження задля забезпечення достовірності отриманих результатів і висновків були використані такі *методи* як трансформаційний, дескриптивний, структурно-семантичний, метод перекладацького аналізу тексту, метод зіставного та порівняльного аналізу, метод суцільної вибірки, метод кількісних підрахунків, словотвірний аналіз, статистичний аналіз, компонентний аналіз, морфемний аналіз, дискурсивний аналіз, контекстуальний аналіз, та структурний аналіз.

Практична цінність роботи полягає в тому, що результати проведеного дослідження щодо виявлених okazіоналізмів у цьому художньому творі можуть бути використані в лексикографічній сфері. Крім того, вони можуть полегшити практику викладання англійської мови, а загальні знання лексико-семантичних особливостей okazіональних слів сприятимуть розумінню значення цих слів у художніх творах.

Наукова цінність одержаних результатів полягає в тому, що оскільки на даний момент явище okazіональних новоутворень було досліджено лише частково, ця робота дозволяє належним чином структурувати та систематизувати вже досліджені дані стосовно різних аспектів okazіоналізмів, які стосуються зокрема і їх перекладу.

Практичне значення дипломної роботи полягає у її внеску до загальної теорії перекладу, зіставного мовознавства, зокрема, зіставної лексикології та перекладознавства англійської та української мов.

Крім того, результати дослідження можна використовувати під час проведення занять з практичного курсу перекладу у вищій школі (розділи

«Аспектний переклад», «Перекладацький аналіз тексту», «Художній переклад»), а також дисципліни «Теорія і практика художнього перекладу з першої іноземної мови» задля формування ґрунтовних знань у майбутніх випускників філологічно-перекладацьких спеціальностей шляхом залучення студентів до засвоєння теоретичних основ перекладу художніх текстів і формування навичок і вмінь їх адекватного перекладу з англійської мови на українську.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження доповідалися та обговорювалися під час виступу на Міжнародній науково-практичній конференції «Ad orbem per linguas. До світу через мови» (КНЛУ, 21 березня 2019 р.) та були викладені в статті «Authors' occasionalisms as components of lingosemiotic space of irreality and their translation into the Ukrainian language (a case study of Ursula Le Guin's "The Earthsea cycle")», поданій до друку в збірці матеріалів до конференції «Ad orbem per linguas. До світу через мови».

За *структурою* дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів із висновками до кожного з них, висновків до всієї роботи, трьох списків використаних джерел, двох додатків та резюме. У Вступі визначається актуальність теми цієї роботи, її структура, мета, завдання й методи дослідження, наукова новизна та практичне значення одержаних висновків, а також зазначається апробація результатів дослідження. У Розділі 1 висвітлюється теоретичні засади вивчення okazіоналізмів у перекладознавстві та мовознавстві, що охоплює розгляд авторських okazіоналізмів як проблеми мовознавства, визначення їх видів згідно зі встановленими класифікаціями та аналіз наявних способів перекладу okazіональних лексичних одиниць. Крім того, у Розділі 1 розглядається безпосередньо дискурс, у якому використовуються okazіональні одиниці, а саме – художній. У Розділі 2 аналізується типологія okazіональних новоутворень у художньому дискурсі відповідно до типу їх утворення (фонетичні, лексичні, граматичні, семантичні та утворені шляхом порушення семантичної сполучуваності). У Розділі 3 визначаються перекладацькі трансформації, що застосовуються під час перекладу okazіоналізмів у художньому дискурсі, до яких належать транскрипція, транслітерація, практичне транскрибування

(перекладацька транскрипція), калькування, аналоговий переклад, «нульовий» переклад та описовий переклад. У Висновках проаналізовано результати виконаного дослідження стосовно доведення робочої гіпотези та даються відповіді на проблемні питання, що були поставлені у Вступі. Також у цій частині роботи надаються рекомендації щодо практичного застосування отриманих результатів, і визначено перспективи та напрями подальших досліджень обраної теми. У Списку використаних джерел зазначається список використаних теоретичних джерел, а в Списку довідкової літератури розглянуто використані під час дослідження словники та енциклопедії. Список джерел ілюстративного матеріалу охоплює назви текстів, звідки взято фактичний матеріал дипломної роботи. Додаток містить 100 речень іноземною мовою з досліджуваним лінгвістичним явищем за проблематикою дипломної роботи, а саме okazionalizmів художнього дискурсу, та їх переклад українською мовою. Останньою частиною дипломної роботи є Резюме у якому англійською мовою зазначена мета, цілі та матеріал дослідження, стислий зміст роботи, основні отримані результати та висновки.

Бібліографія нараховує 74 теоретичних джерела. Загальний обсяг роботи – 106 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ОКАЗІОНАЛІЗМІВ У МОВОЗНАВСТВІ І ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ

1.1 Авторські okazіоналізми як проблема мовознавства

1.1.1. Поняття авторського okazіоналізму. Найбільш рухомим компонентом тієї чи іншої мови є її лексика. Зовнішнє і внутрішнє втручання у мову, а також історичні фактори сприяють розвитку словникового складу [11: 110]. Одним із шляхів поповнення лексичного запасу мови є запозичення та утворення нових слів, серед яких виділяють авторські okazіоналізми.

В лінгвістичній літературі пропонуються різні терміни для номінації нових слів, створених авторами, тобто okazіоналізмів: okazіональні слова, okazіональні утворення, авторські новотвори, авторські неологізми, індивідуально-авторські неологізми, авторські okazіоналізми, індивідуально-стилістичні неологізми [21: 230], та егологізми [6: 123]. В англійській мові існує дві назви цього терміну: *occasionalism* та *nonce word* [63: 25]. Вважається, що вперше назва *nonce word* була використана Джейсом Мюреєм, одним із редакторів «Оксфордського словнику англійської мови» (MWD), а була обґрунтована німецьким вченим Г. Паулом в 1880 році [74: 133].

За іншою версією, вперше цей термін був згаданий у роботі Н.І. Фельдмана “*Nonce words and lexicography*” («Оказіоналізми та лексикографія») [51: 305]. Він визначає okazіоналізми як «Індивідуальні словотворення, які фігурують у слововживанні тільки однієї або декількох осіб і не включені в словник» [43: 72].

Водночас у «Словнику лінгвістичних термінів» О.С. Ахманової під okazіональним словом мається на увазі «слово або зворот, використаний у мові або письмі «один раз», для даного випадку» (АСЛТ: 91). З нею погоджується і Л. Бауер, який визначає okazіоналізм як нове комплексне слово, створене за

допомогою оратором або письменником експромтом, щоб покрити деяку нагальну потребу [52: 45].

Т.В. Король також підкреслює одноразовий характер використання okazіоналізмів у своїй дефініції: «Okazіональні слова – це такі неологізми, які носять характер одиничного (одноразового) явища в мові одного учасника і тісно пов'язані з навколишнім контекстом» [18: 53]. Виходячи з даного визначення, можна зрозуміти, що автор вважає okazіональні слова підвидом неологізмів, так само як і О.О. Селіванова, яка визначає okazіоналізми як лінгвістичні одиниці, що належать до стилістичних неологізмів, згідно ідеостилю певних авторів і не продовжують поширюватися (СЛТЕ: 24).

Проте на думку М. Дулі, okazіоналізм не є підвидом неологізму, хоча і може їм стати. Для неї okazіоналізми – це слова, які створюються «під впливом моменту» для щоб виконати певну функцію. Якщо це слово стане поширеним явищем, то перетвориться на неологізм [57: 57].

Як підкреслює Т.Е. Сіроткіна, okazіоналізми – це невідомі загальнолітературній мові слова, при утворенні яких відзначається порушення діючих в мові законів утворення тих чи інших одиниць [36: 194].

Для Е.І. Ханпіри okazіональне слово також є невідомим для мови та утвореним згідно мовної малопродуктивної або непродуктивної моделі або згідно okazіональної (мовної) моделі. Воно може бути створеним як з метою звичайного повідомлення, звичайної номінації, так і з художньою метою. Okazіональним буде і слово, створене не з морфем, а зі звуків [46: 249].

А.Г. Ликов у своєму визначенні okazіонального слова серед його властивостей визначає також невідтворюваність, синхронно-діахронну диффузність, ненормативність, номінативну факультативність і словотворчу похідність [22: 19]. Під синхронно-діахронною диффузністю слід розуміти "одномоментність" існування okazіоналізму, його абсолютну нездатність "старіти", піддаватися історично обумовленій змінності як в семантичному, так і в формальному аспектах, тоді як неологізм здатний з часом піддаватися історичним процесам зміни структури слова [4: 7].

Отже, *оказіоналізм* можна визначити так – це невідоме у загальній літературній мові та не зафіксоване у словнику слово, утворене задля виконання номінативної, стилістичної або художньої функції у даному контексті.

1.1.2. Диференціальні ознаки неологізмів і *оказіоналізмів*. Розглядаючи поняття *оказіоналізм*, потрібно визначити його принципову відмінність від терміну *неологізм*, який був згаданий у вищезазначених дефініціях. Т.В. Жеребило в своєму «Словнику лінгвістичних термінів» визначає неологізм як нове слово або нове значення і форма вже існуючого слова. У широкому сенсі неологізм може бути лексичним, словотворчим, фонетичним, морфологічним і синтаксичним. У вузькому сенсі неологізмом називають лексичне або семантичне новоутворення. Розрізняють мовні неологізми і авторські новоутворення (індивідуальні неологізми). Їх називають також *оказіоналізмами*, тобто вони залишаються результатом авторської мови, не стаючи нормою літературної мови. Авторські новоутворення ніхто не вживає безособово, їх використовують як цитату (ЖСЛТ: 216).

Основна відмінність між неологізмом та *оказіоналізмом* полягає в функціях, які вони виконують. Неологізм використовується для позначення нового явища або предмета, тобто він має номінативну функцію. Автор створює *оказіоналізм* для виконання стилістичних завдань, отже, його функція не номінативна, як у простих неологізмів, а характеристична. Згодом неологізми застарівають, в той час як *оказіоналізми* навіть з плином часу залишаються незвичними. Крім того, *оказіоналізми* можуть існувати лише в тому контексті в якому були утворені і зберігають зв'язок зі своїм автором [34: 63]. Утворення *оказіоналізму* часто грає роль комічного (іронічного) центру висловлювання, що включає гру слів, несподівані поєднання компонентів, певне протиставлення *оказіонального* і стандартного в одній синтаксичній структурі, чого не спостерігається у неологізмів. [25: 65; 64: 222]. Потребу в неологізмі можна визначити як соціальну потребу, а потребу в *оказіоналізмі* – як індивідуальну

потребу, викликану особистісними особливостями індивідуума, потребою в творчості і самовираженні [21: 230].

1.1.3. Особливості okazіоналізмів та причини їх утворення. Лінгвісти завжди були зацікавлені в ментальній основі творчого мислення та механізмі формування нових слів. На даний момент численні аналітики наголошують про важливість ролі okazіоналізмів в мистецтві та людській культурі. Так, наприклад, О.Г. Ревзіна зазначає, що механізм створення нових слів містить дивний парадокс. Не є цілком зрозумілим, чому для мовця, в пошуках адекватного вираження думки, легше створити нове слово, ніж згадати старе і загальновідоме. Це є одним з типових пояснень використання okazіоналізмів у розмовній мові. Справді, створення нового слова – дуже складне завдання, особливо якщо робити це свідомо. Проте, як вже йшлося вище, існує також особлива поетика – okazіональна, оскільки авторський неологізм хоча і є маргінальним, периферійним явищем, також здатен передати те, що не під силу загальноприйнятому лексикону [33: 303–304].

Дослідники визначили такі причини появи okazіоналізмів: надання слову або словосполученню певного стилістичного тону; уникнення тавтології; визначення ставлення автора; бажання створити гру слів; підсилення емоційної сили і виразності слів; створення ефекту діалогу [51: 305]. Н.Г. Бабенко до цього також додає необхідність точного вираження думок (стандартної лексики може бути недостатньо) а також намір автора лаконічно висловити свої погляди (okazіоналізми можуть замінити словосполучення або навіть речення, оскільки здатні реалізувати функцію лінгвістичної економії) [4: 5].

Okazіоналізми можуть бути утворені за непродуктивною, малопродуктивною або продуктивною моделлю, а також за okazіональною моделлю, яка порушує сформовані в мові закономірності і норми слововживання. І.Н. Кабанова виділяє наступні критерії okazіоналізмів [11: 113]:

- тісний зв'язок з контекстом (ситуативна обумовленість);
- новизна, свіжість;

- унікальність;
- незвичайність;
- утворювальність (вони не відтворюються, а створюються заново).

Оказіональні слова можуть створюватися авторами як по моделям, так і з порушенням словотворчих закономірностей, щоб надати тексту особливу виразність. Це робить okazіоналізми яскравим стилістичним засобом [11: 113].

Авторські неологізми можуть належати до різних частин мови, і, як наслідок, з'являтися в мові шляхом словотворчої деривації, шляхом семантичної деривації та шляхом запозичення слів [37: 154].

Семантична деривація – це процес появи у слові семантично похідних значень, семантичних конотацій, додаткових значень, тобто процес розширення семантичного обсягу слова, що призводить до виникнення семантичного синкретизму, результатом якого є поява так званої полісемії [40: 644].

Словотворча деривація – створення нових слів за існуючими в мові словотворчими моделями (суфіксація, префіксація, префіксально-суфіксальний спосіб, основокладання і абревіація) [37: 154].

Запозичення слів – об'єктивна закономірність розвитку словникового складу будь-якої мови, яка базується на тому, що та чи інша мова вбирає в себе іноземні слова, намагаючись підлаштувати їх фонетично й морфологічно до умов функціонування системи мови (ЖСЛТ: 107).

Також однією з особливостей англійського okazіонального словотворення є створення полікомпонентних атрибутивних ланцюжків [11: 114], наприклад *binding-spell* (WE: 116).

1.1.4. Класифікація okazіоналізмів. Незважаючи на те, що проблема цього явища приваблює багатьох вітчизняних і зарубіжних дослідників, на сучасному етапі розвитку лінгвістики також відсутня єдина думка з приводу класифікації okazіональних слів і причин їх настільки широкого використання у всіх сферах життя суспільства [1: 53].

Н.Г. Бабенко пропонує розрізняти такі ступені okazіональних новоутворень:

1) okazіоналізми першого ступеня, які утворюються згідно похідних моделей словотворення і в повній відповідності з нормами мови. До цієї групи вона відносить потенційні слова.

2) okazіоналізми другого ступеня, які характеризується незначним відхиленням від дериваційної норми, але не викликають труднощі при семантичній інтерпретації.

3) okazіоналізми третього ступеня, що представлені повністю нестандартними утвореннями, у яких простежується значна відмінність від дериваційної норми та їх важко інтерпретувати семантично [4: 14].

Існує декілька класифікацій okazіоналізмів, серед яких варто зазначити класифікацію запропоновану Н.Г. Бабенко, яка розрізняє okazіональні новоутворення відповідно до типу їх утворення:

1) фонетичні okazіональні новоутворення, які представлені звуковим комплексом, фонемний склад якого несе додаткове смислове навантаження, закладене автором;

2) лексичні okazіональні новоутворення, утворені за допомогою з'єднання узуальних основ і афіксів згідно з словотвірною нормою;

3) граматичні okazіональні новоутворення, утворення яких супроводжується порушенням граматичної норми;

4) семантичні okazіональні новоутворення, створені шляхом надання додаткового контекстуального значення;

5) okazіональні okazіональні новоутворення, утворені за допомогою порушення семантичної сполучуваності, оскільки в їх лексичних значеннях відсутні спільні семи, які з'являються виключно в певному контексті [4: 9–12].

Р.Ю. Намітокова використовує широке поняття *нові слова* і поділяє їх на неологізми і новоутворення. Новоутворення, в свою чергу, поділяються на авторські (художні та наукові) і неавторські (розмовні та дитячі).

Р.Ю. Намітокова також наводить таку класифікацію okazіоналізмів:

1) стандартні;

2) нестандартні:

- а) частково нестандартні;
- б) повністю нестандартні [27: 122].

М.Д. Степанова використовує схожий підхід для диференціації авторських неологізмів і поділяє їх на:

1) системні okazіоналізми, утворені згідно активних мовних моделей словотворення. Незважаючи на це, вони не кодифікуються словниками. Будучи продуктами загальноприйнятих моделей, вони несуть в собі додаткове стилістичне навантаження;

2) несистемні okazіоналізми, утворення яких не відповідає мовним нормам словотворення [39: 7–8].

Д.Б. Масленніков також розрізняє okazіальні слова відповідно до мовних моделей при їх утворенні, а саме okazіоналізми, утворені за продуктивними моделями та okazіоналізми, утворені за непродуктивними моделями [24: 35].

Цю позицію також розділяє академік Віноградов, який розрізняє два типи okazіоналізмів: потенційні (потенціалізми) і індивідуально-авторські слова (еологізми). Утворення еологізмів відбувається шляхом використання нетипових або малопродуктивних моделей мови, що надає їм індивідуально-авторську своєрідність і новизну. Найчастіше вони з'являються в письмовій мові, як правило в сатиричних, гумористичних, пародійних літературних жанрах. Потенційні слова – теж нові лексичні одиниці, які створюються в процесі спілкування на основі високопродуктивних словотворчих моделей. Авторська індивідуальність майже не впливає на їх створення, і вони дуже схожі на наявні в мові слова. Новизна в них не є такою помітною завдяки високій регулярності словотворчого типу, до якого належить створене слово [6: 123].

Отже, okazіоналізми переважно класифікуються відповідно до їх структури та мовних моделей словоутворення. В цій роботі перевага надаватиметься класифікації Н.Г. Бабенко, оскільки вона характеризує okazіоналізми як з точки зору форми, так і семантики. Більш того, вона розглядає одиниці різних рівнів мови: звукові комплекси, слова і словосполучення.

Можна зробити висновок, що okazіоналізм – індивідуально-авторський контекстуальний неологізм, який було створено для підсилення художньої виразності шляхом утворення нової лексичної одиниці. Okazіоналізми зазвичай не отримують широкого поширення і не входять до словникового складу мови, в той час як неологізми застарівають, розповсюджуються, а також виконують переважно номінативну функцію, а не стилістичну. До способів утворення авторських неологізмів належать словотворча деривація, семантична деривації та запозичення слів. Okazіоналізми поділяються на фонетичні, лексичні okazіоналізми, граматичні, семантичні та okazіональні словосполучення, а також можуть бути утворені за допомогою продуктивних, малопродуктивних та непродуктивних моделей.

1.2 Види та способи перекладу авторських okazіоналізмів

1.2.1. Особливості перекладу okazіоналізмів. З точки зору перекладу okazіоналізми є одним із найбільших викликів для професійного перекладача. Проблема перекладу таких слів є однією із найскладніших, оскільки нові лексичні утворення, такі як okazіональні слова, будучи частиною певної мовної ситуації, не знаходять постійне місце у словниковому складі мови та зберігають свою оригінальність. Будучи результатом утворення нової форми та нового значення вони рідко потрапляють навіть у найновіші спеціалізовані словники [60: 214].

Okazіоналізми погано піддаються перекладу, тому що кожен автор-творець нового слова вкладає в нього певний сенс, позитивну або негативну конотацію, стилістичне забарвлення; вони допомагають передати почуття, емоції, переживання і ставлення людини до предмету або явища, для опису якого і створюється okazіональне слово [47: 188–189].

Труднощі перекладу okazіоналізмів обумовлені тим, що okazіоналізми можуть мати кілька значень або не мати відповідних конструкцій в мові перекладу. Рекомендується перекладати okazіоналізми за допомогою існуючих в

мові перекладу мовних конструкцій або створювати свій власний новий okazіоналізм. Цей процес дуже творчий і цілком залежить від індивідуального сприйняття перекладача [69: URL].

Суб'єктивний характер перекладу okazіоналізмів також підтверджує Є.В. Поздєєва, оскільки на її думку інтерпретація тексту залежить від того, як розуміє його перекладач. При перекладі okazіоналізму може бути досить складно зрозуміти його значення, так як він одночасно містить словотворчий, фонетичний, семантичний аспект і емоційне забарвлення, а його зовнішня і внутрішня форма є змістовними. Тому сприймаючи okazіоналізм необхідно говорити не стільки про інтерпретацію значення, скільки про інтерпретацію асоціацій [31: 107].

Для того щоб правильно інтерпретувати ці асоціації, перекладачу необхідні знання різного характеру [17: 150]. Інтерпретація okazіоналізмів завжди вимагає крім лексико-граматичних знань наявність певного обсягу фонових знань або знань картини світу [50: 5]. В.П. Фурманова виділяє наступні розділи фонових знань, якими повинен володіти перекладач:

- історико-культурний фон;
- соціокультурний фон;
- етнокультурний фон;
- семіотичний фон [44: 16].

Проте значення okazіоналізму визначається не тільки змістом його внутрішньої форми, але і залежить від контексту. Можна сказати, що значення індивідуально-авторських неологізмів формує їх внутрішня форма і контекст [6: 127].

Тому для інтерпретації okazіоналізмів визначальними є ситуація, контекст, наявність в контексті слів із загальними семантичними елементами, а також поширеність словотвірної моделі. Навіть самий незвичайний okazіоналізм має в мовній системі словотворчу аналогію: кожне okazіональне слово в структурному і семантичному плані нагадує знайомий або відомий узуальний словотворчий зразок; вся індивідуальна безліч і різноманіття конкретних словотворчих

структур за своїм звучанням, будовою й морфологією базуються на потенційних можливостях і передумовах, закладених в самій мовній системі. Приналежність okazionalizmu до мережі парадигматичних і синтагматичних відносин полегшує його розуміння і сприяє його логічно правильній інтерпретації в будь-якому контексті [8: 47–48]. Контекст функціонує як фільтр і зменшує кількість можливих інтерпретацій okazionalizmiv. Саме тому кожне okazionalizme utvorennia slid rozglyadati vyklyuchno u konteksti [62: 258].

Оскільки значення okazionalizmu napryamu zalezhyt v id yoho vnutrishnoyi, zovnishnoyi formy ta kontekstu, nemozhlyvo vidilyty zagalnopryyniaty y univervalni sposoby perekladu avtorskykh neologizmiv. Meta perekladacha – tvorcho obrobityty kozhyn vypadok vykorystannya okazionalnykh sliv vidpovidno do zavdannya perekladu, funktsii tekstu ta norm movy perekladu [10: 294]. Pid chas perekladu potribno namagatytsya zberegty novyznu takykh sliv i yaskravist stvorenoho nimi vrazhenya [42: 163].

Хоча okazionalni slova vykorystovuyutsya u tvorchosti riznykh riznomovnykh pishmennykiv, уважне ставлення до okazionalizmiv ne e perekladackyim pravylom. Dosyt chasto vony perekладаються шляхом підбору аналогії або еквівалентів, а не зберігаються. Цьому може служити декілька причин. По перше, велика кількість перекладачів намагається уникати утворення нових слів, які можуть бути незрозумілими, або погано сприйнятись читачами, а по друге, перекладач може просто не розпізнати okazionalizm, pryynnyavshy yoho, napryklad, za nevidomiy dialekt i vdavshysya do opysovoho perekladu [6: 124].

1.2.2 Перекладацькі стратегії відтворення okazionalizmiv. Найчастіше виділяють такі способи перекладу avtorskykh novotvoriv:

1. Транскрипція [30: 123; 45: 6; 29: URL, 67: URL; 20: URL];
2. Транслітерація [30: 123; 45: 6; 29: URL, 67: URL; 20: URL];
3. Калькування [30: 123; 45: 6; 29: URL, 67: URL, 20: URL];
4. «Нульовий» переклад [17: 151; 29: URL];

5. Аналоговий переклад [30: 123; 17: 151; 67: URL; 20: URL];

6. Описовий переклад [30: 122; 45: 9; 67: URL].

7. Практичне транскрибування або перекладацька транскрипція

1. Транскрипція – система письма, в якій літери або графологічні одиниці безпосередньо пов'язані з фонологічними одиницями [55: 69], тобто під час якої лексична одиниця мови оригіналу пофонемно відтворюється у мові перекладу, з використанням відповідних фонем [61: 63]. Переклад за допомогою транскрипції є частковою транслітерацією, хоча в першу чергу відтворює звукову форму слова. При застосуванні цієї перекладацької трансформації потрібно враховувати, що фонема мови оригіналу має бути графічним і однозначним відповідником фонем мови перекладу [38: URL]. Найчастіше транскрипція використовується для відтворення okazionalnih onimiv. Прикладом може служити переклад острову (47) *Roke* (WE, 22). як ‘Роук’ (ЧЗ, 36), оскільки фонем мови оригіналу збереглися під час перекладу.

2. Транслітерація – перекладацький прийом, що базується на передачі графічного образу іноземного слова, тобто на передачі букв. Отже, транслітерація це передача тексту, написаного за допомогою однієї алфавітної системи, засобами іншої алфавітної системи. Під час транслітерації відбувається запозичення іноземного слова або терміну, який у письмовому вигляді зображується літерами мови перекладу, а в усному мовленні вимовляється згідно з нормами мови на яку здійснюється переклад [26: 160]. Транслітерація переважно застосовується тоді, коли в одній мові не існує точного еквівалента для слова іншої мови, [66: 18] що також відноситься і до okazionalizmov. Цей перекладацький прийом застосовується коли необхідно зберегти новизну і незвичність слова мови оригіналу, водночас зберігши його стислість [49: URL]. Вона також застосовується для перекладу okazionalnih vlasnih nazv або деяких термінів. Наприклад, ім'я персонажа (4) *Gensher* (WE, 66) ‘Геншер’ (ЧЗ, 73) перекладається саме транслітерацією.

В даний час прийом транслітерації і транскрипції при перекладі тексту використовується набагато рідше, ніж раніше, в зв'язку з тим, що передача звукового або буквеного вигляду іншомовної лексичної одиниці не розкриває її значення, і такого роду слова читачеві, що не знає вихідну мову, без відповідних пояснень залишаються незрозумілими [48: 208]. Але при перекладі оказіональних онімів ці засоби є одними із найпоширеніших, оскільки власні назви не завжди мають пряме власне значення, а можуть бути обраними автором через привабливе звучання, або потайний символізм.

3. Калькування – один з прийомів перекладу, який полягає в тому, що слова і вирази однієї мови перекладаються на іншу мову шляхом точного відтворення їх морфемної або словесної структури засобами іноземної мови. Калькуванню зазвичай піддаються терміни, широко вживані слова і словосполучення, назви художніх творів, назви політичних партій і рухів, історичні події та документи, назви навчальних закладів, державних установ і т. д. [14: 24].

Цілком очевидно, що калькування як спосіб перекладу безеквівалентної одиниці може використовуватися лише тоді, коли слово має прозору словотворчу структуру і внутрішню форму (РОПП: 56). Прикладом такої прозорості може слугувати переклад титулу (3) *dragonlord* (WE, 1) як *повелитель драконів* (ЧЗ, 14), оскільки обидві частини цього зрощення перекладаються буквально.

4. У ряді випадків, стикаючись з неологізмом або оказіональним утворенням, перекладач вважає за краще опустити слово або словосполучення в перекладі. Такий спосіб є раціональним в тому випадку, якщо опущений авторський неологізм не заважає сприйняттю [29: URL]. Подібний різновид перекладу називають нульовим, тому що перекладач оминає саму лексичну одиницю і її переклад через надмірність або ускладненість. При цьому значення цих одиниць може бути збережено у реченні шляхом використання інших слів. У таких випадках безеквівалентна одиниця отримує в перекладі "нульову відповідність", тобто вилучається [17: 150]. Прикладом може служити дане речення:

(38) *It is a town on the edge of the high rocks of Overfell, and its name means Falcon's Nest* (WE, 18). – *Це місто примостилося на гребені перевалу, і його назва у перекладі з гардійської означала "Соколине Гніздо"* (ЧЗ, 31).

В цьому випадку okazіоналізм *Overfell*, який є назвою вершини скелі, був вилучений перекладачем.

5. Аналоговий (наближений) переклад – спосіб передачі безеквівалентної лексики, під час якого перекладач використовує таку лексичну одиницю мови перекладу, що частково відтворює значення одиниці мови оригіналу, що дозволяє розкрити для читача приблизне значення описуваного явище [5: 140; 17: 151].

Серед переваг цього способу перекладу можна зазначити його дохідливість, так як такий наближений переклад буде зрозумілим для читача. Недолік аналогового перекладу полягає якраз у самій суті цього способу, а саме у заміні вихідного поняття на його лише відносний відповідник. Тому користуватися таким способом перекладу потрібно дуже обережно [5: 140].

В якості прикладу можна навести назву міфологічної істоти (73) *gebbeth* (WE, 65), що була перекладена як ‘*перевертень*’ (ЧЗ, 72). Ця аналогія дозволяє читачеві одразу ж зрозуміти, що собою являє це створіння.

6. Описовий переклад. Перекладач повинен усвідомлювати, що в мові перекладу в першу чергу повинно бути відображено смислове значення одиниці вихідної мови, в той час як її морфологічну природу або структурну форму не завжди вдається зберегти. В результаті чого, цільова мовна одиниця, яка точно передає денотативне/конотативне значення відповідної одиниці вихідної мови, не обов'язково має належати до одного і того ж рівня стратифікації мови. Залежно від поняття, що виражається словом/лексемою вихідної мови, воно може передаватися в мові перекладу іноді через словосполучення або навіть речення, тобто дескриптивно: тому описовий спосіб передачі змісту мовних одиниць передбачає їх структурну трансформацію, необхідну для пояснення їх значення за допомогою ієрархічно різних цільових мовних одиниць [19: 29–30]. Описовий переклад розкриває значення безеквівалентної лексики за допомогою розгорнутих словосполучень, що розкривають наявні ознаки, які позначають явище даної

конкретної лексичної одиниці. Недоліком цього способу є те, що він досить громіздкий і об'ємний. Слід зазначити, що описовий спосіб перекладу передає значення терміна досить точно [15: 143]. Наприклад, перекладаючи слово (31) *mageborn* (WE, 14) перекладач вдався до описового перекладу ‘*природжений маг*’ (ЧЗ, 28), роблячи значення слова зрозумілим для читача.

7. Практичне транскрибування або перекладацька транскрипція застосовується коли звичайної транслітерації або транскрипції недостатньо, щоб слово звучало природно. Тому морфеми і лексеми під час такого перекладу адаптуються відповідно стереотипів для кожного лексико-граматичного класу слів. В результаті корінь слова лишається незмінним, але його афікси або закінчення змінюються відповідно до норм мови перекладу [19: 137], наприклад перекладаючи *kargish lance* (WE, 8) як ‘*каргський спис*’ (ЧЗ, 22) ми використовуємо це спосіб перекладу, оскільки адаптуємо слово *kargish* як український прикметник, додаючи відповідний суфікс та закінчення.

Отже, при перекладі okazionalizmів потрібно звертати увагу на їх зовнішню і внутрішню форму, а також зосередитись на емоціях, які викликає okazionalizmне слово у мові оригіналу. Перекладач мусить передати це враження у мові-перекладу, здогадуючись про значення авторського неологізму через контекст. Серед способів перекладу okazionalizmів найчастіше виділяють транскрипцію, транслітерацію, практичне транскрибування, калькування, «нульовий» переклад, аналоговий переклад та описовий переклад.

1.3 Особливості художнього дискурсу та специфіка його перекладу

1.3.1. Диференціальні ознаки художнього дискурсу і художнього твору.

Термін дискурс часто використовується в сучасній лінгвістиці. С.Є. Максимов визначає дискурс як складне комунікативне явище, що включає, крім самого тексту, і інші фактори взаємодії (такі як загальні знання, комунікативні цілі, когнітивні системи учасників, їх культурна компетентність та

ін), тобто все, що необхідно для успішного утворення і адекватного тлумачення (сприйняття, розуміння і перекладу) тексту [23: 9].

В.І. Карасик розуміє під дискурсом текст, що є невід'ємною частиною комунікативної ситуації, дозволяє застосовувати декілька підходів у вивченні, які доповнюють одне одного і допускає «безліч вимірів» [13: 5–6]. І.Н. Горелов і К.Ф. Седов відзначають, що дискурс виступає відображенням інтеракції (соціально-комунікативної взаємодії) мовних особистостей і визначають цей феномен як мовленнєвий твір, що являє собою відрізок «живої мови» і як мовленнєвий твір у повноті його пізнавальних і соціокультурних характеристик [9: 147, 165].

Отже, дискурс – це текст, який є відображенням комунікативної ситуації, допускає «безліч вимірів» і включає в себе екстра-лінгвістичні фактори.

Все вищезгадане стосується і художньої літератури. Однак текст художньої літератури поряд із загальними для всіх текстів характеристиками має і свої специфічні особливості [2: 31]. Так, на думку Н.А. Ніколіної, у художньому тексті, на відміну від інших текстів, внутрішньо-текстова дійсність (по відношенню до зовнішньо-текстової) має креативну природу, тобто створена уявою і творчою енергією автора, а також носить умовний, і як правило, вигаданий, характер [28: 11].

Для визначення художнього дискурсу в першу чергу потрібно встановити дефініцію поняття *художній твір*. Його можна визначити як особливий спосіб створення і використання ментальних уявлень і семіотичних пристроїв, вербального чи невербального характеру [68: 181]. Таким чином, художній твір – це історія, яка більше базується на уяві, ніж на історичних подіях чи фактах [71: 261].

Зазвичай, художні тексти мають певне членування і І.Р. Гальперін виділяє два з них – об'ємно-прагматичне і контекстно-варіативне. Об'ємно-прагматичне членування, в якому враховується обсяг (розмір) частини і яке є направленим на увагу читача включає в себе книгу, частину, розділ, відбивку (пропуск кількох рядків), абзац та надфразну єдність. Це членування

перехрещується з контекстно-варіативним розбиттям тексту у якому виділяються наступні форми мовленнєво-творчих актів [7: 51–52]:

1) мова автора:

а) розповідь, б) опис природи, зовнішності персонажів, обстановки, що склалася, місця дії та ін., в) міркування автора;

2) чужа мова:

а) діалог (з вкрапленням авторських ремарок), б) цитатія;

3) невластне-пряма мова [7: 51–52].

В останні роки стало складніше визначити відмінність між художнім і не-художнім дискурсом, оскільки лінгвістичні засоби такі як метафори і порівняння, використовуються в усній і писемній мові фактично будь-якого дискурсу [70: 154]. Але варто зазначити, що ці засоби є більш ефективними в художньому, ніж в не-художньому дискурсі, оскільки вносять більший внесок у зміст, ніж випадкове використання метафор і порівнянь, наприклад, у повсякденній розмові [53: 2–3].

Хоча художній дискурс і має деякі особливості інших типів дискурсу, він переслідує мету, принципово відмінну від них. Цю мету можна охарактеризувати наступним чином: письменник своїми роботами намагається безпосередньо вплинути на ментальний простір читача і внести в нього деякі зміни [35: 17].

Це також підтверджує Т.А. ван Дейк який доводить, що головна функція художнього дискурсу – прагматична, оскільки завдання автора художнього твору – впливати на свідомість читача [72: 151]. Він визначає художній дискурс як комунікативний акт, який необов'язково і не в першу чергу переслідує цілі (такі, як питання, твердження, загроза, обіцянка), характерні, наприклад, для міжособистісної комунікації, або будь-який інший набір цілей, характерний для інших типів дискурсу [72: 143].

Ще однією особливістю художнього дискурсу є його прагматична подвійність і тенденція до непрямого вираження точки зору [35: 19].

У художньому тексті завжди існує певний «розрив» для вільної думки читача, але такі тексти діалогічні не тільки через співтворчість з читачем. Така

взаємна орієнтація творчих ідей автора та читача і визначає художній дискурс [35: 21]. Художній дискурс відноситься не до реального світу, а до уявного, що впливає на ставлення читача до оповідання [53: 16]. У більшості випадків, коли люди обговорюють художню літературу вони говорять так, ніби вигадані персонажі і їх дії реальні, хоча такі розмови не слід розуміти буквально [65: 144].

Не дивлячись на нереальність описаних подій текст у художньому дискурсі самодостатній: контекст створюється дискурсом, а повідомлення передається опосередковано через слова персонажів, які можуть передаватися через голос оповідача [53: 15–16].

1.3.2. Загальні особливості художнього перекладу. Т.А. Казакова визначає художній переклад як особливий вид двомовної переробки художнього тексту, яка включає в себе безліч видів обробки, від порівняльної обробки природної мови до обробки знань [61: 2843]. Іншими словами, художнім перекладом називається вид перекладацької діяльності, головне завдання якого полягає у створенні мовою перекладу мовленнєвого твору, здатного здійснити такий саме художньо-естетичний вплив на читача як і текст оригіналу [16: 102].

Це загальновизнаний факт, що переклад художньої літератури є надзвичайно складним процесом, оскільки він залежить від великої кількості факторів, наприклад від прагматичних цілей, які можуть потребувати тієї чи іншої адаптації, або від мови перекладу. [71: 267].

Художня література написана українською та англійською мовою є різною не лише за мовою, але і за культурними та соціальними особливостями. Переклад художньої літератури ускладнений тим, що в ньому необхідно не лише передати лінгвістичну, а й також культурну і соціальну складову оригіналу, включаючи весь комплекс емоцій, асоціацій та ідей, пов'язаних з національним способом життя і традиціями, описаними в оригінальному творі [71: 267].

Переклад художньої літератури багато в чому залежить від різних факторів, серед яких [71: 267]:

- естетичні особливості [71: 267];

- історичні та культурно-соціальні обставини [71: 267];
- авторський індивідуалізм [71: 267];
- авторський світогляд [71: 267];
- авторський стиль [71: 267].

Комунікація шляхом перекладу є більш складною ніж внутрішньомовна, оскільки повідомлення передається не напряму, а через посередника, роблячи перекладача одночасно читачем та співавтором. Як читач, перекладач здійснює аналіз та інтерпретацію семантичних та лексико-граматичних структур тексту оригіналу відповідно до власного сприйняття та того, що Каллер називає «літературною компетентністю» [59: 45], тобто розуміння читачем внутрішніх елементів літературного твору, таких як літературні жанри, сюжети, теми та символізм [56: 61]. Від соціолінгвістичною, соціопрагматичної та граматичної компетенції перекладача в обох мовах залежить вибір вдалого відповідника [59: 45].

Так само, як різні читачі можуть відреагувати по-різному на один і той самий текст, бачення перекладача є лише однією з можливих інтерпретацій. У перехресному культурному контексті версія перекладача може містити як дуже схоже, так і кардинально відмінне повідомлення [59: 48].

А читачі, в свою чергу, можуть по-різному реагувати на переклад. Р. Картер переконаний, що тлумачення ґрунтується на суб'єктивній інтуїції читачів, яка перевіряється через їх інтер-суб'єктивну інтуїцію [54: 64]. Це стосується і перекладацьких тлумачень, якими б об'єктивними або «вірними» вони не здавалися. Також варто зазначити, що відповідно до інтер-суб'єктивної інтуїції носіїв мови деякі інтерпретації можуть бути можливими, але малоімовірними (або, принаймні, надзвичайно рідкісними). Тому, оскільки більшість літературних перекладачів не є носіями мови оригіналу, видається ймовірним, що переклад буде містити у собі розбіжності з точки зору грамотності, когнітивного уявлення і соціально-лінгвістичних, соціопрагматичних і соціокультурних факторів [59: 48].

Як вже було згадано вище, специфіка художнього тексту полягає в принциповій відсутності, у його творця і його інтерпретатора, установки на «просту очевидність», одномірність сенсу. Засобом ж реалізації смислової багатовимірності, смислового обсягу в лінійному матеріальному середовищі тексту, є стилістично марковані елементи тексту [32: 20]. Тому величезна роль стилістичних і риторичних стратегій в утворенні та інтерпретації тексту навряд чи підлягає сумніву [73: 18–19, 92].

Також для перекладу художніх текстів потрібно розуміти різницю між художнім часом і граматичним часом. Художній час – це складна суміш трьох точок зору: автора, читача та персонажів, тоді як граматичний вербальний час, який входить до художнього часу і підлеглий йому, визначає зв'язок між процесом і моментом мовлення, вираженим в системі форм категорії часу [58: 9].

Художній переклад, як переклад будь-якого іншого дискурсу, окрім специфічних умов, має також відповідати і більш загальним, які виділяє Ахмедова:

1. Точність. Перекладач повинен детально та достовірно відтворити як і головну ідею тексту, так і різноманітні нюанси висловлювання. [3: URL]

2. Стислість. Перекладач має також уникати надмірності, відтворивши головну ідею автора коротко та лаконічно [3: URL].

3. Ясність. Переклад тексту має бути здійснено з використанням максимально простої і зрозумілої мови. Під час перекладу потрібно уникати неоднозначності, яка погіршує сприйняття тексту читачем [3: URL].

4. Літературність. Перекладений текст повинен відповідати загальноприйнятим норми української літературної мови, при цьому зберігаючи форму вираження оригіналу [3: URL]

1.3.3. Основні перекладацькі стратегії перекладу художніх творів.

Перекладаючи художній текст перекладач може застосувати одну з трьох перекладацьких стратегій запропонованих Казаковою, а саме стратегію спостерігача, помічника або просвітника.

Головна особливість стратегії спостерігача це безособовість вибору та байдужість до уподобань потенційного читача. Перекладаючи художню літературу за допомогою такої стратегії, перекладач зазвичай прагне нейтралізувати стилістичні особливості вихідного тексту, серед яких також особисті уподобання автора. При перекладі використовуються переважно стандартні еквіваленти, запропоновані двомовним словником, навіть якщо вони забезпечують лише формальну рівність, а не функціональну. Консерватизм також проявляється у транслітерації реалій, в той час як граматичні форми і структури, наприклад порядок слів, залишаються незмінними, хоча іноді порушують норми цільової мови [61: 2845].

За допомогою стратегії помічника перекладач, як правило, захищає читача від міжмовних та міжкультурних ускладнень та частіше використовує аналогі чи описовий переклад, а не транслітерацію; а також прагне зробити синтаксис перекладеного тексту більш зручним для сприйняття. Перекладач може навіть усунути деякі лінгвістичні одиниці з тексту, якщо вони здаються йому незрозумілими або надто специфічними. Застосовуючи цю стратегію потрібно бути обережним, щоб не змінити емоційне або оціночне забарвлення висловлювання [61: 2846].

Стратегія просвітителя використовується задля навчання читача додаючи додаткову інформацію та розширюючи текст у перекладі. Це проявляється у великій кількості нотаток та коментарів, оскільки перекладач-просвітник переконаний, що читач не володіє необхідним багажем знань. Ця стратегія є найбільш ефективною під час перекладів історичних або фантастично-наукових романів [61: 2846].

Вмілий перекладач, як правило, використовує одночасно всі три стратегії, надаючи перевагу одній з них за необхідністю.

1.3.4. Особливості функціонування оказіоналізмів у художніх творах. Як вже було згадано вище, як правило, письменники утворюють авторські неологізми щоб надати слову або словосполученню певний стилістичний тон, уникнути тавтології; позначити власне ставлення до проблеми, підсилити

емоційну силу і виразність слів, а також задля того щоб створити ефект діалогу або гри слів [51: 305].

Але при цьому у художніх творах, особливо у жанрах фентезі та наукова фантастика, оказіоналізми часто створюються задля позначення вигаданих власних назв або реалій описаних у творі. За аналогією з класифікацією реалій В.С. Віноградова новоутворення, які зустрічаються у літературі, можуть також бути поділені на ряд тематичних груп [41: 63–65]:

1. Побутові реалії: (29) *the feast of Sunreturn* (WE: 14) – *свято Сонцестояння* (ЧЗ: 28).
2. Етнографічні і міфологічні реалії: (19) *Kargs* (WE: 7) – *карги* (ЧЗ: 22).
3. Реалії світу природи: (35) *Fourfoil* (WE: 17) – *чотирилисник* (ЧЗ: 30).
4. Реалії державно-адміністративного устрою і суспільного життя (актуальні і історичні): (30) *Master Namer* (WE: 46) – *Майстер-Істинномовець* (ЧЗ: 55).
5. Ономастичні реалії: (23) *Isles of Earthsea* (WE: 44) – *острови Земномор'я* (ЧЗ: 54).

Отже, художній дискурс і художній текст нерозривно пов'язані одне з одним, оскільки художній твір є предметом розгляду відповідного дискурсу. Художні тексти зазвичай містять об'ємно-прагматичне і контекстно-варіативне членування. Контекст у художньому дискурсі створюється самим дискурсом, а описані події у більшості випадків є вигаданими і їх завдання – ментально впливати на читача. Перекладаючи художні твори перекладач повинен враховувати намір автора, його стиль та намагатись викликати в читача ті самі відчуття, що й текст оригіналу, хоча текст перекладу буде лише однією з можливих інтерпретацій. Для вдалого перекладу художньої літератури потрібно комбінувати стратегії помічника, просвітника та спостерігача. Оказіоналізми художнього дискурсу переважно поділяються на тематичні групи, такі як побутові реалії, етнографічні і міфологічні реалії, реалії світу природи, реалії

державно-адміністративного устрою і суспільного життя (актуальні і історичні) та ономастичні реалії.

Висновки до розділу 1

1. Дослідження поняття «оказіоналізм» свідчать про те, що проблема визначення цього терміну досі залишається невирішеною, в першу чергу через його близькість з поняттям неологізму. В той час як оказіоналізми використовуються лише одноразово в певному контексті, виконуючи як стилістичну, так і номінативну функцію, неологізми з часом входять до словникового складу мови.

2. Класифікація оказіоналізмів головним чином здійснюється відповідно до їх структури, способів утворення та продуктивності словотворчих моделей. Свої класифікації пропонували такі вчені-лінгвісти як Р.Ю. Намітокова, Н.Г. Бабенко, М.Д. Степанова, Д.Б. Масленніков та В.В. Віноградов.

3. Переклад оказіоналізмів здійснюється відповідно до їх функції в тексті, та жанру тексту. Якщо функція оказіонального новоутворення номінативна, то перевага надається транслітерації та транскрипції, а також за необхідністю перекладач вдається до застосування перекладацької транскрипції. Крім того, якщо функція оказіоналізму є стилістичною, то перекладач може використати стратегію калькування або аналогового перекладу. Якщо зберегти оригінальний авторський неологізм не є можливим, то можна вдатися до описового або навіть «нульового» перекладу.

4. Оказіоналізми часто зустрічаються в художніх текстах, особливо у поетичних творах та у фентезійних романах. Оскільки головне завдання перекладача під час перекладу художніх творів – передати намір автора, його стиль і викликати в читача ті самі емоції, що і оригінальний текст, то до перекладу оказіоналізмів в таких текстах потрібно підійти творчо, враховуючи функції цих новоутворень і комбінуючи стратегії перекладу художньої літератури – помічника, просвітника та спостерігача.

РОЗДІЛ 2

ТИПОЛОГІЯ ОКАЗІОНАЛЬНИХ НОВОУТВОРЕНЬ У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

2.1 Особливості фонетичних okazіоналізмів у художньому дискурсі

Як уже було зазначено вище, okazіональні новоутворення досить часто використовуються в художній літературі, оскільки допомагають повніше розкрити наміри автора та висловити його думки. Шляхи утворення цих авторських неологізмів можуть бути різними, і їх вибір залежить виключно від авторської інтенції, наприклад, бажання викликати в читача певні асоціації. Відповідно до класифікації Н.Г. Бабенко, їх можна поділити на фонетичні, лексичні, семантичні та граматичні. Вона також окремо виділяє okazіональні словосполучення, утворені шляхом порушення семантичної сполучуваності, але цей тип okazіоналізмів розглядається у даній роботі лише поверхнево через причини, які будуть зазначені у подальшому.

У ході дослідження було виявлено 71 фонетичний okazіоналізм представлений звуковим комплексом, фонемний склад якого несе додаткове смислове навантаження, закладене автором. У більшості випадків цей прийом okazіонального новоутворення був використаний задля позначення онімів, таких як власні та географічні назви, рідше для позначення предметів або явищ. Це відбувається через те, що автор не намагається викликати в читача прямих і очевидних асоціацій, але водночас звучання будь-якого імені впливає на його сприйняття, наприклад, через наявність м'яких або твердих звуків. Тому в цих слів немає якогось конкретного походження, і вони були утворені завдяки суб'єктивному сприйняттю фонем автором. У якості прикладу можна навести таке речення:

(19) *In lust of conquest the Kargs sailed next to Gont, coming in a host, thirty great longships, to East Port (WE: 7).*

У цьому реченні автор описує народ *каргів* (*kargs*), які в циклі творів представлені в якості піратів-завойовників. Оскільки вони є іноземцями для головного героя роману, це означає, що їх мова має бути іншою, що також стосується звучання слів. Автор не вклала певне лексичне значення у назву народу, але обрала досить різкий набір звуків, щоб викликати в читача асоціацію з чимось чужим та ворожим, навіть надавши схожість із карканням ворона.

Ця ворожість і чужоземне походження загарбників наголошується автором і надалі, коли лунає бойовий клич цього народу:

(69) *The Kargs stumbling on them drove their lances or hacked with their swords, yelling their war-cry, the names of the White Godbrothers of Atuan: 'Wuluah!'* (WE: 11).

Перед автором постало завдання вигадати такий бойовий клич, який буде звучати достатньо агресивно, екзотично і справлятиме враження на читача. Тому, коли читач читає *wuluah*, він може уявити собі орду нападників, яка вигукує цей клич, розмахуючи зброєю. Він досить короткий, його легко вимовити, він не містить конкретного лексичного значення, але при цьому звучить достатньо загрозово, що і робить це слово прикладом саме фонетичного okazionalizmu, оскільки під час його утворення автор орієнтувалася виключно на вплив звуків на читача.

Говорячи про ворожість, можна також навести в якості прикладу фонетичного okazionalizmu онім, який використовується для позначення фантастичної істоти-паразита, яка негативно впливає на розум та свідомість свого носія:

(73) *You would be no man but a gebbeth, a puppet doing the will of that evil shadow which you raised up into the sunlight* (WE: 65).

Тут автор також використовує досить різкі звуки та дзвінкі тверді приголосні, роблячи акцент на фонемі [b]. І хоча значення цього слова не є очевидним для читача, його звучання викликає скоріше негативні асоціації, ніж позитивні, можливо натякаючи на певну ворожість даної істоти.

Проте, викликані певними звуками асоціації можуть бути не лише негативними, але і позитивними, що можна побачити в наступному прикладі:

(96) *He put into Vetch's hands the little otak, which as usual had been riding on his shoulder* (WE: 58).

Отек (otak) – це маленька пухнаста міфічна істота, схожа на kota. І хоча деякі люди ставляться до них з ворожістю, *отек* слугує фамільяром для головного героя і супроводжує його на шляху. Саме тому автор обрала досить м'які звуки на позначення цієї істоти, щоби викликати асоціацію імовірніше з чимось ласкавим та теплим, ніж з ворожим створінням.

Окрім ворожості та приязності звуки можуть породжувати й інші асоціації, наприклад, відчуття містичності й загадковості:

(49) *But you cannot charm the foam calling it sukien; you must use its own true name in the Old Speech, which is essa* (WE: 47).

Істинна мова (*Old Speech*) має важливе значення для фентезійного всесвіту, вигаданого У.К. Ле Гуїн, оскільки знання істинної назви предмету чи імені людини дозволяє отримати над ними контроль. Саме тому слова цієї мови мають звучати загадково та містично, не викликаючи позитивних чи негативних асоціацій, а лише почуття урочистості та важливості. Для англійської мови не є характерним використовувати фонему [a] в якості закінчення, і тому ця незвичність у звучанні й справляє відповідне враження на читача.

Схожим прикладом може слугувати наступний оказіоналізм, який також за інтенцією автора належить до слів так званої *істинної мови*:

(48) *But you cannot charm the foam calling it sukien; you must use its own true name in the Old Speech, which is essa* (WE: 47).

У цьому слові можна також спостерігати нестандартний вибір фонем для англійської мови, і це стосується обох частин слова. Корінь *suk* не використовується в англійських словах, за винятком деяких запозичень, наприклад, з японської. Те саме стосується і закінчення *-ien*, яке також є більш характерним до східних мов, або, можливо, польської. Тому можна прийти до висновку, що автор обрала для цього слова саме такий набір фонем, щоб створити

незвичне звучання, яке буде відповідати уявленням читача про загадкову, прадавню та могутню мову, яка є зовсім несхожою на англійську та інші європейські мови.

Цікавим прикладом створення почуття загадковості у фонетичному okazіоналізмі є наступне речення:

(32) *Amongst them in the Towers high room Kurremkarmerruk sat on a high seat, writing down lists of names that must be learned before the ink faded at midnight leaving the parchment blank again* (WE: 46).

Курремкармеррук (*Kurremkarmerruk*) це майстер-істинномовець, тобто той, хто дає людям їх істинні імена. Автор навіть дає пояснення стосовно його незвичайного, навіть для фентезійного світу імені: (30) *who was called by a name that had no meaning in any language, Kurremkarmerruk* (WE: 46), тобто воно не має жодного значення навіть у вигаданих мовах твору. Саме тому автору необхідно було вигадати ім'я, яке викликає подив у читача і виглядає дуже незвично. Для цього було використано нестандартне для англійської мови поєднання звуків, яке навіює думки про щось турецьке, через схожість звучання.

У таких фентезійних творах, коли автор підбирає імена персонажам, то, як правило, вкладає в них певний зміст, який не завжди лежить на поверхні і може бути виключно асоціативним. Якщо це ім'я фентезійне, то воно є okazіоналізмом, оскільки не має аналогів у реальному світі. В результаті, щоб дати читачам уявлення про персонажа, автор може розраховувати виключно на фонетичні okazіональні новоутворення, створюючи лише звукову асоціацію. Порівнюючи два варіанти імені головного героя (дане від народження, та істинне) можна помітити цікавий фонетичний контраст:

(6) *The name he bore as a child, Duny, was given him by his mother, and that and his life were all she could give him, for she died before he was a year old* (WE: 2).

Ім'я *Д'юні* (*Duny*) звучить досить м'яко навіть в англійській мові через пом'якшення, яке надають голосні *u* та *y* у цьому слові. Автор обрала саме таке звучання звуків, щоб підкреслити м'якість, або навіть слабкість носія, оскільки головний герой носив це ім'я коли був лише звичайним маленьким хлопчиком з

села. Воно звучить достатньо просто, що створює контраст з його істинним ім'ям, яке розглянуто у наступному прикладі:

(33) *Ged had thought that as the prentice of a great mage he would enter at once into the mystery and mastery of power. He would understand the language of the beasts and the speech of the leaves of the forest, he thought, and sway the winds with his word, and learn to change himself into any shape he wished* (WE: 16).

На відміну від м'якого *Д'юні*, *Гед* (*Ged*) звучить значно твердіше і більш рішуче, за відсутності таких звуків як [ju:] та [i]. У цьому випадку звук [d] не пом'якшений, що робить це коротке слово досить виразним. Внаслідок поєднання звуків цей оказіоналізм звучить не надто закручено та претенціозно, але водночас достатньо твердо, щоб слугувати ім'ям для могутнього персонажа, яким з часом стане головний герой твору. Саме тому ці два оказіоналізми є фонетичними, оскільки тут автор прибігає виключно до людського сприйняття і трактування звуків задля створення образу персонажа, навіть прибігши до такого співставлення – ім'я *Гед* пасує талановитому чарівнику значно більше ніж *Д'юні*, так само як *Д'юні* більш схоже на ім'я сільського парубка, ніж *Гед*.

До того ж, деякі фонетичні оказіоналізми, наявні у творі, звучать виключно по-англійськи, й були утворені автором саме таким чином, щоб підкреслити окремість та особливість локації, на якій переважає мова, аналогом якої слугує англійська, як у прикладі:

(84) *He asked Ged about Gont, and then spoke fondly of his own home isles of the East Reach, telling how the smoke of village hearthfires is blown across that quiet sea at evening between the small islands with funny names: Korp, Kopp, and Holp, Venway and Vemish, Iffish, Koppish, and Sneg* (WE: 41).

Набір звуків у авторському оказіоналізмі на позначення географічного оніму *Венвей* (*Venway*) є досить типовим для оригінальної мови твору, а саме англійської. У даному випадку, автор, за допомогою цього фонетичного оказіонального новоутворення, хотіла викликати у читача лише асоціацію з певною локацією, підкресливши її мовну обособленість та особливості. Водночас варто зазначити, що головний герой твору вважає назви, використані у цьому

реченні (отже, в тому числі й зазначений okazіоналізм), незвичними та химерними, оскільки він виріс у середовищі, де автор використовувала іншу мову (або набір мов) в якості основи, й тому вибір подібного фонетичного okazіоналізму підкреслює авторську інтенцію розмежувати географічні середовища описаного у творі світу.

Задля створення контрасту, можна порівняти згаданий у попередньому реченні okazіоналізм з наступним, який належить до того ж самого типу:

(1) *The island of Gont, a single mountain that lifts its peak a mile above the storm-racked Northeast Sea, is a land famous for wizards (WE: 1).*

У даному випадку, назва *Гонт* (*Gont*) являє собою золоту середину стосовно обрання необхідних фонем. Набір звуків звучить достатньо незвично, щоб підкреслити фентезійність та казковість цього вигаданого світу, але водночас не достатньо екзотично, щоб створити у читача почуття загадковості, величності чи містики. Це слово не містить позитивної або негативної конотації. До того ж, якщо його порівнювати з попереднім прикладом, а саме *Венвей* (*Venway*), то можна прийти до висновку, що ці два географічні об'єкти, які мають ці назви, знаходяться у різних частинах створеного автором магічного світу, оскільки вони звучать наче слова з двох різних мов, чого й намагалася досягнути автор, прибігши до цього фонетичного okazіоналізму.

Цю тенденцію підкреслює наступний приклад, який також є фонетичним okazіональним онімом:

(11) *But in late years the old Dragon of Pendor had spawned: nine dragons, it was said, now laired in the ruined towers of the Sealords of Pendor, dragging their scaled bellies up and down the marble stairs and through the broken doorways there (WE: 77).*

Назва *Пендор* (*Pendor*) не містить якогось прихованого лексичного значення. Вибираючи назву для цього острова, автор в першу чергу орієнтувалася на географічну розгалуженість, тобто взяття за основу тих чи інших мов, про що було згадано вище. У цьому випадку не можна провести очевидної аналогії, просто підкреслена незвичність і деяка казковість слова. Стосовно його

фонетики, це слово є переважно нейтральним, не викликаючи позитивні або негативні асоціації. Можна лише відмітити, що воно звучить дещо твердіше, ніж попереднє, що може бути пов'язаним з сумнівною репутацією острова, який слугує лігвом для піратів та работоргівців. Отже, цей okazіоналізм є фонетичним, оскільки автор орієнтувалася виключно на звукову асоціацію.

У деяких випадках фонетичні okazіоналізми можуть бути зовсім короткими і утвореними навіть не з одного складу, а з одного звуку, що можна побачити у наступному прикладі:

(58) *They lay over one night at Kembermouth, the northern port of Way Island, and the next at a little town on the entrance of Felkway Bay, and the next day passed the northern cape of Q and entered the Ebavnor Straits* (WE: 28).

У цьому реченні можна побачити надзвичайно короткий okazіоналізм, який утворений лише з однієї єдиної літери. Але не дивлячись на його довжину, *Oy* (*O*) можна назвати okazіональним новоутворенням, оскільки в літературній англійській мові не існує такого повнозначного слова (на відміну від, наприклад *I* – ‘я’). Тому при утворенні okazіоналізму автор спиралася виключно на звучання, яке підійде для назви мису. У результаті цього дане okazіональне новоутворення є фонетичним, так як задля його створення не використовувались компоненти з лексичним значенням, або семантичними частинами, які могли би натякнути на значення утвореного оніму, і не відбувалось порушення граматичних норм.

До інших прикладів фонетичних okazіоналізмів можна віднести речення, які знаходяться у додатку під номерами 2, 4, 5, 7, 9, 10, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 24, 27, 28, 34, 36, 39, 40, 41, 43, 44, 45, 46, 47, 51, 52, 53, 54, 55, 57, 60, 61, 62, 64, 65, 67, 68, 71, 72, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 85, 87, 89, 90, 91, 94, 95, 97, та 98.

2.2 Особливості лексичних okazіоналізмів у художньому творі

Іншу значну частину okazіоналізмів у цьому романі становлять лексичні okazіоналізми, створені за допомогою поєднання узуальних основ і афіксів відповідно до словотвірної норми. По суті цей спосіб є основоскладанням, або

блендінгом, коли з двох коренів утворюється нове слово, значення якого випливає із змісту використаних основ. Кількість лексичних okazіоналізмів проаналізованих у даній роботі становить 19.

Типовий приклад лексичного okazіоналізму можна спостерігати в наступному реченні, де у слові *dragonlord* було поєднано дві узуальні основи:

(3) *Of these some say the greatest, and smely the greatest voyager, was the man called Sparrowhawk, who in his day became both dragonlord and Archmage* (WE: 1).

У цьому лексичному okazіоналізмі було об'єднано два слова – *dragon* та *lord*. Значення цього okazіонального утворення безпосередньо випливає із складників і читачеві не треба його, оскільки воно й так є зрозумілим та очевидним – ‘той, хто повеліває драконами’.

Наступний приклад також ілюструє поєднання двох значущих лексичних частин задля утворення лексичного okazіоналізму:

(31) *For to keep dark the mind of the mageborn, that is a dangerous thing* (WE: 14).

У цьому прикладі можна побачити, що okazіоналізм є утвореним відповідно до граматичних норм англійської мови. Друга частина слова, *born*, слугує типовим закінченням для утворення прикметників типу *freeborn*, *wellborn*, *firstborn*. Не дивлячись на те, що автор прибігає до вже відомого способу словотворення, навіть якщо читач не знайомий з цією схемою, він зрозуміє значення okazіоналізму завдяки змісту його безпосередніх складників. *Mage* означає ‘маг’, а *born* ‘народжений’, з чого випливає значення okazіоналізму ‘народжений (бути) магом’ і ця однозначність і очевидність й робить okazіональне новоутворення саме лексичним.

На перший погляд може здатися, що наступний приклад також є утвореним за тим же принципом, але при детальному розгляді виявиться, що ситуація є дещо цікавішою:

(99) *Then with a dozen other lads he would practice with the Master Windkey at arts of wind and weather* (WE: 42).

Саме слово *Windkey* може здатися схожим на інші слова англійської мови, які містять закінчення *key*, наприклад *whiskey*, *malarkey*, або *hockey*. Але треба пам'ятати, що для даного типу okazionalizmів найголовнішим є лексичне значення його складників, а не відповідність певній схемі словотворення. Само тому в цьому слові, на відміну від наведених прикладів закінчення *key* також має семантичну складову. В даному випадку воно використовується у значенні 'головний' або 'досвідчений спеціаліст' оскільки зміст всього okazionalizmu це 'той, хто майстерно керує вітром'. Тому, завдяки значущим складовим, okazionalizm *Windkey* є лексичним.

Інколи, навіть якщо автор пояснює значення новоутвореного okazionalizmu, він все одно лишається лексичним, оскільки його зміст впливає з його безпосередніх складників, як, наприклад, у наступному реченні:

(22) *One of these tricks was called fogweaving, a binding-spell that gathers the mists together for a while in one place; with it one skilled in illusion can shape the mist into fair ghostly seemings, which last a little and fade away* (WE: 10).

Це okazionalne новоутворення складається з двох частин – *fog* та *weaving*. *Fog* означає 'туман', а *weaving* – 'плетиво', або 'плетіння'. Не дивлячись на те, що далі у реченні пояснюється значення okazionalizmu, який використовується у творі в якості назви для закляття, його зміст є очевидним та одразу ж зрозумілим із його компонентів, що і робить даний авторський неологізм лексичним.

Трапляються випадки, коли okazionalizmi утворюються не з двох незв'язних основ, формуючи цілковито нове слово, а наче 'за зразком'. Це робиться для того, щоб викликати в читача асоціацію зі словом-першоджерелом, наприклад:

(35) "*Fourfoil, they call it*" (WE: 17).

Хоча слово *fourfoil* є авторським неологізмом і було утворене спеціально для цього фентезійного роману, джерело його походження є відомим. Автор посилається на рослину *trefoil* або навіть *quatrefoil* (трилисок та чотирилисок відповідно). Автор могла використати одне з вищезазначених слів для позначення рослини, але щоб підкреслити її казковість застосувала okazionalizm. Водночас

значення слова є цілком очевидним, оскільки що *four* що *quatre* означають одне й те саме – ‘чотири’, лише з різних мов. Також можливо, що автор використала саме okazionalizm, тому що в даному випадку це є народною назвою рослини. Отже, це okazionalizme novoутворення є лексичним, оскільки утворене з двох узуальних основ, і його значення впливає із безпосередніх складників.

У наступному прикладі лексичний okazionalizm також позначає назву рослини, але був утворений за іншим принципом:

(88) “*Sparkweed,*” said Jasper (WE: 39).

Слово *weed* означає ‘бур'ян’, тому коли автор ставить його у другу частини, одразу ж стає зрозумілим, що okazionalizm позначає назву певної рослини. До того ж, перше слово *spark* має скоріш переносне значення, ніж пряме. Ця рослина не пускає іскри, але це є її поетичною назвою. Цей okazionalizm можна визначити як лексичний, оскільки його значення є зрозумілим, навіть не дивлячись на метафоричне значення слова *spark*, а не просто викликає певну асоціацію.

Наступний лексичний okazionalizm також був утворений відповідно до граматичних норм і що також є цікавим, в якості однієї з узуальних основ був використаний вже введений автором фонетичний okazionalizm:

(93) Here now we have a *Gontishman*; and we stand on the slopes of Roke Knoll, whose roots go down to the centre of the earth (WE: 40).

Як вже було сказано, *Gontish* – фонетичний okazionalizm, який був утворений виключно завдяки авторській інтерпретації вражень, які викликають використані в цьому слові звуки. Це авторське новоутворення позначає назву народу, а поєднавшись з основою *man* утворює назву для представника цієї вигаданої нації. Саме через це закінчення дане слово стає лексичним okazionalizmom, оскільки відбувається поєднання двох основ, а *man* – повнозначна основа слова, а не просто афікс.

Навіть під час блендингу автор не завжди повністю об'єднує дві використанні основи. Наприклад, в цьому реченні для утворені лексичного okazionalizmu був використаний дефіс:

(74) *My lady, that spirit is sealed in a stone, and the stone is locked by binding-spell and blinding-spell and charm of lock and ward and triple fortress-walls in a barren land, not because it is precious, but because it can work great evil* (WE: 116).

У даному випадку для утворення лексичного okazіонального новоутворення на позначення закляття, яке викликає неспроможність побачити зачаровані предмети, дві основи *blinding* та *spell* були поєднані за допомогою дефісу. Автор використала цей підхід з декількох причин. По перше, це полегшує процес читання та сприйняття слова читачем, оскільки *blindingspell* візуально виглядає достатньо відштовхуюче і його можна зрозуміти не одразу, заплутавшись у пошуках відповідного закінчення. По друге, такий принцип новоутворення дозволяє створювати нові назви для заклинань за такою ж моделлю. У цьому ж реченні є інший приклад подібного лексичного okazіоналізму, а саме *binding-spell*. Водночас цей авторський okazіоналізм є лексичним, завдяки поєднанню двох основ, що й утворює нове значення слова, пов'язане з його складовими.

Лексичний okazіоналізм, створений з використанням дефісу, може слугувати не лише в якості іменника, але і прикметника, як у цьому прикладі:

(70) *The door that the old man closed behind him was of polished horn, through which the daylight shone dimly, and on its inner face was carved the Thousand-Leaved Tree* (WE: 35).

У цьому okazіоналізмі були поєднані такі слова як числівник *thousand* та прикметник *leaved*. Значення лексичного okazіоналізму є зрозумілим – ‘тисячолістий’, тобто з кількістю листків в тисячу. У даному реченні автор використала дефіс як з тієї ж причини, що і в попередньому випадку (полегшити читання і сприймання слова), так і відповідно до граматичних норм, оскільки в англійській мові існують такі слова як *thousand-year* або вираз *thousand-yard stare*.

Варто зазначити, що семантичним значенням можуть володіти не лише повнозначні слова, а й навіть афікси, що можна побачити у наступному прикладі лексичного okazіоналізму:

(26) *At the end of summer the work was slackened somewhat, so there was more time for sport: spell-boat races down in the harbor, feats of illusion in the courts of the*

Great House, and in the long evenings, in the groves, wild games of hide and seek where hiders and seeker were both invisible and only voices moved laughing and calling among the trees, following and dodging the quick, faint werelights (WE: 45).

На перший погляд може здатися, що префікс *were* у оказіоналізмі *werelight*, який позначає чарівне світло, яке здатні утворити чарівники у книзі, не містить смислового значення, але насправді цей афікс є частиною давньоанглійського *wer*, що означає ‘людина’. Отже, *werelight* – це ‘світло людини’, тобто світло, яке створює людина. Урсула Ле Гуїн, імовірно, винайшла це слово за аналогією з *werewolf* (перевертень) тобто ‘людина-вовк’. Таким чином, лексичний оказіоналізм *werelight* через префікс *were* та корінь *light*, що означає світло, повністю розкриває значення оказіонального новоутворення, а саме ‘світло, створене людиною’.

Також лексичними оказіоналізмами можна вважати оказіональні новоутворення під номерами 13, 23, 25, 29, 42, 51, 66, 92, та 100.

2.3 Використання граматичних оказіоналізмів у художній літературі

У художній літературі жанру фентезі граматичні оказіоналізми, утворення яких супроводжується порушенням граматичної норми, зустрічаються досить рідко, так як автор, як правило, надає перевагу іншим типам новоутворень. У цьому жанрі оказіоналізми у більшості випадків використовуються для позначення онімів, а не в якості стилістичного засобу, і тому в цій роботі буде наведений лише один приклад даного типу оказіоналізмів, а саме:

(30) *There by himself lived the Master Namer, who was called by a name that had no meaning in any language, Kurremkarmerruk (WE: 46).*

Слово *name* може існувати в якості іменника або із додаванням *to* в якості дієслова. У цьому ж випадку до іменника *name* був доданий суфікс *er* який використовується для позначення виконавця дії. Як в англійській, так і в українській мові це значення можна відтворити лише описово, оскільки правильніше було б сказати “person who gives the names”, тобто ‘особа, яка дає

ім'я/називає'. Але в цьому реченні автор умисно прибігає до порушення цих норм додаючи суфікс *-er* до слова *name*, утворюючи тим самим оказіоналізм і поліпшуючи сприйняття читача. Це слово легко зрозуміти через прозорість значення його кореня, і через однозначність значення використаного суфіксу. Завдяки цьому словотворчому прийому автор уникає загромождження тексту зайвими поясненнями і при цьому повністю розкриває авторську інтенцію.

2.4 Семантичні оказіоналізми у художньому дискурсі

Останній тип оказіональних новоутворень відповідно до структурної класифікації, який буде розглянуто у цій роботі, це семантичні оказіоналізми, тобто утворені за допомогою додаткового контекстуального значення. Вони наче є поєднанням лексичних та фонетичних оказіоналізмів, оскільки частково мають характеристики кожного з цих типів. В них також може бути присутнім основокладання, але воно не є обов'язковим. Ці оказіоналізми, як правило, викликають в читача певну асоціацію, через трохи видозмінену форму слова, яка водночас не порушує граматичних норм. Якщо ж застосовується блендінг, то й тоді асоціація не є настільки очевидною і скоріше навіює певні емоції, ніж цілком передає значення, як це відбувається, наприклад, в лексичних трансформаціях. Під час аналізу було виявлено 9 фрагментів, які належать саме до цього типу оказіоналізмів.

Яскравим прикладом створення певних асоціацій у читача шляхом видозміни частини слова, може слугувати наступне речення:

(8) *He was always off and away; roaming deep in the forest, swimming in the pools of the River Ar that like all Gontish rivers runs very quick and cold, or climbing by cliff and scarp to the heights above the forest, from which he could see the sea, that broad northern ocean where, past Perregal, no islands are* (WE: 2).

У цьому випадку до слова *regal*, яке означає 'королівський', був доданий суфікс *per-*. Додавання цього суфіксу перетворює звичайний прикметник на оказіоналізм з потаємним значенням. Це значення є скоріше метафоричним, ніж

прямим і застосовується, щоб викликати у читача в уяві величний острів, з розкішними будівлями та заможними жителями. Саме тому це значення є скоріше асоціативним, ніж лексичним, що і робить даний okazіоналізм семантичним.

За схожим принципом було утворене і okazіональне новоутворення у наступному прикладі:

(37) *In a land where sorcerers come thick, like Gont or the Enlades, you may see a raincloud blundering slowly from side to side and place to place as one spell shunts it on to the next, till at last it is buffeted out over the sea where it can rain in peace* (WE: 18).

Як і в попередньому реченні, у цьому випадку до слова, цього разу до іменника, а не прикметника, був доданий префікс, який і сприяє утворенню okazіоналізму. Іменник *lade* означає ‘гирлице’, тобто ‘гирло річки’, що дозволяє читачу отримати краще уявлення про острів, який і має цю назву. На його землях протікає багато річок, що і відображено у його назві, а префікс *en-* робить її не такою прямою та очевидною.

Але слово може видозмінюватися і без додавання префіксу, роблячи асоціацію менш очевидною, але все ж викликаючи у читача відповідні емоції, що ілюструє наступний okazіоналізм:

(63) *Ged heard men speak of he shoal waters north of Roke, and of the Borilous Rocks to he east; others argued that he might be far out of course by now, in the empty waters south of Kamery* (WE: 29).

У даному випадку слово *borilous* це видозмінений англійський прикметник *perilous*, що означає ‘небезпечний, ризикований’. Оскільки наступне слово, а саме *Rocks* дозволяє зрозуміти, що мова йде про гори, то можна прийти до висновку, що автор, даючи назву цим горам, хотіла натякнути, що вони небезпечні для подорожнього. Проте, замість того, щоб залишити відомий прикметник як є, або додати суфікс, автор вирішила трохи видозмінити початок слова, таким чином роблячи асоціацію менш очевидною, але водночас достатньо стійкою, що і робить даний okazіоналізм саме семантичним.

Назви населених пунктів окрім викликання асоціацій можуть навіть натякати на подальші події, які будуть відбуватися у романі, що можна помітити у наступному прикладі:

(76) *A great black bird, a raven of Osskill, came walking over the stone terrace and the grass* (WE: 36).

Спочатку можна подумати, ніби *Osskill* це фонетичний okazіоналізм, але в даному випадку закінчення *kill* не просто використане для вдалого звучання. Відповідно до свого значення, це слово викликає асоціацію із вбивством і справді – далі по сюжету роману на цьому острові загадкова істота вбиває людину і приймає її подобу. Тому *Osskill* є семантичним okazіоналізмом, оскільки шляхом асоціацій натякає читачу на чийсь смерть, яка станеться на даному острові.

Як підсумок, семантичні okazіональні оніми можуть застосовуватися задля опису тих чи інших властивостей названого предмета, які за своїм внутрішнім значенням натякають читачеві на ці особливості. Якщо у попередніх випадках префікс не містив певного смислового значення і застосовувався лише для того, щоб зробити асоціацію не такою очевидною, то у наступному okazіоналізмі обидві частини речення вказують на його характеристики:

(34) *It is a town on the edge of the high rocks of Overfell, and its name means Falcon's Nest* (WE: 18).

Оверфел (Overfell) – це вершина скелі, яка знаходиться на висоті 2000 футів над рівнем моря, тобто є досить високою, що і відображено у назві. Друга частина слова, а саме *fell* може мати таке значення як ‘валити’, або бути другою формою англійського дієслова *to fall*, що означає ‘падати’. Автор лише посилює асоціацію з падінням з кручі, додаючи до слова *fell* префікс *over*, який може мати такі значення як ‘над’, ‘верхній’, ‘вищий’, ‘нагорі’, або ‘вище’. Отже, поєднавши *over* та *fell* автор тим самим утворила семантичний okazіоналізм, який викликає у читача асоціацію з падінням з висоти, що у результаті є вдалою назвою для вершини гори.

Інколи навіть читачам, які є носіями мови оригінального тексту, може бути важко зрозуміти авторську інтенцію щодо позначення географічних онімів,

оскільки натяк у оказіоналізмі є надто непрозорим, що і можна спостерігати у наступному прикладі:

(59) *They lay over one night at Kembermouth, the northern port of Way Island, and the next at a little town on the entrance of Felkway Bay, and the next day passed the northern cape of O and entered the Ebavnor Straits* (WE: 28).

Якщо розбирати саме слово *Felkway*, то із другою частиною все очевидно, оскільки англійське слово *way* означає ‘шлях’. У такому разі перша частина слова, а саме *felk* слугує прикметником, тобто описом цього шляху. Слово *felk* це діалектова форма слова *felly*, яке має значення ‘небезпечний’, ‘жорстокий’ або ‘лютий’. Таким чином, шляхом утворення цього семантичного оказіоналізму, автор натякає на небезпечний шлях, який чекає кожного, хто подорожує саме цією бухтою.

Тим не менш, у більшості випадків семантичні оказіоналізми, які використовуються для позначення онімів, особливо географічних, звучать досить нейтрально, лише відповідаючи типовому звучанню англійських населених пунктів:

(56) *They lay over one night at Kembermouth, the northern port of Way Island, and the next at a little town on the entrance of Felkway Bay, and the next day passed the northern cape of O and entered the Ebavnor Straits* (WE: 28).

Назва міста *Кембермут* (*Kembermouth*) утворена автором відповідно до всіх граматичних норм, притаманних англійській мові. Закінчення *-mouth* є типовим для міст розташованих на території Англії (наприклад *Portsmouth*, *Plymouth*, *Wormemouth* і т.д.), оскільки в цьому контексті *mouth* використовується в значенні ‘гирло річки’. І справді – читаючи книгу можна виявити, що *Kember* це насправді назва річки, біля якої розташоване це місто. Тому в читача, особливо в англомовного, одразу ж виникне асоціація з населеним пунктом біля річки. До того ж, варто зазначити, що хоча слово *Kember* ніяк не перекладається, але воно є прізвищем благородної сім’ї з Корнуоллу, тобто має староанглійське походження, що робить назву *Кембермут* ідеальною для зображення фентезійного середовища, де основною для мови слугувала саме англійська.

Говорячи про особливості географічних назв у творі, які є семантичними okazіональними онімами, можна навести в якості прикладу, який підтвердить наведені вище міркування, наступний okazіоналізм:

(86) *Coming up past the Back Door and around through the gardens of the Great House, the three boys crossed the clear-running Thwilburn on a wooden bridge and went on northward among woods and pastures* (WE: 39).

На перший погляд може здатися, що цей okazіоналізм належить не до семантичного, а до іншого типу okazіональних новоутворень, наприклад фонетичного, але при аналізі цього слова можна дійти до висновку, що автор керувалася не виключно слуховими асоціаціями, які утворюються у читача від певного поєднання звуків. Друга частина слова, а саме *burn* є існуючим англійським словом, яке у більшості випадків означає ‘горіти’. Може здатись, що в цьому слові немає жодного натяку на його значення, оскільки навіть неможливо провести аналогію, як це було в попередньому прикладі, де закінчення *-mouth* є типовим для назви англійських міст. Але водночас, одним із значень цього слова є ‘струмочок’, що якраз і відсилає до значення okazіоналізму. *Твільбурн (Thwilburn)* – це і є швидкий чистий струмок, на що натякає англломовному читачу його назва. Що стосується першої частини слова, тобто *Твіль (Thwil)*, то це назва міста біля якого і протікає даний струмок. Отже, даний okazіоналізм викликає у читача асоціацію зі струмком певного міста, і це неочевидне значення його назви і робить це okazіональне новоутворення семантичним.

Крім того, семантичні okazіоналізми можуть утворюватися не лише шляхом блендінгу, або тієї чи іншої видозміни певного слова. У деяких випадках асоціація може виникнути навіть якщо слово зазнало кліппінгу, тобто скорочення, що можна побачити в наступному реченні:

(75) *As the sun rose next morning the Chanters of Roke began to sing the long Deed of Erreth-Akbe which tells how the white towers of Havnor were built and of Erreth-Akbe's journeys from the Old Island, Ea, through all the Archipelago and the Reaches, until atlast in the uttermost West Reach on the edge of the Open Sea he met the dragon Orm; and his bones in shattered armor lie among the dragon's bones on the*

shore of lonely Selidor, but his sword set atop the highest tower of Havnor still bums red in the sunset above tie Inmost Sea (WE: 55).

У даному випадку автор обрала дуже вдале ім'я для дракона у своїй книзі, оскільки *Орм* (*Orm*) – скорочена форма від англійського слова французького походження *ormolu*, що означає ‘золочена бронза’. Дракону пасує таке ім'я, оскільки ці створіння є відомими у міфології в тому числі і через свою любов до дорогоцінних металів. Скоротивши слово *ormolu* до *Orm*, автор створила влучне ім'я і вдалу асоціацію у цьому семантичному okazionalizmi.

2.5 Порухення семантичної сполучуваності для структурних okazionalizmi наявних у художніх творах

Останній тип okazionalizmi, який розглянуто у цій роботі, це okazionalni словосполучення, утворені шляхом порушення семантичної сполучуваності, оскільки в їх лексичних значеннях відсутні спільні семи, які з'являються лише в даному контексті. Цей тип okazionalizmi було виявити найскладніше, оскільки хоча багато географічних назв складається з двох слів, значно доречніше розглядати лише одне з них в якості okazionalno новотворення. Саме тому у даній роботі буде розглянутий лише один приклад подібного okazionalno новотворення:

(9) *When he left it again he wore a heavy dark-blue cloak, the gift of me township of Low Torning, where to he was bound, for they wanted a wizard there* (WE: 74).

У таких okazionalni словосполученнях їх складові зазвичай не поєднуються між собою, виключно з тієї причини, що одне з цих двох слів – авторське новотворення, яке раніше ніколи не зустрічалося. Саме тому в цьому аналізі вони були розглянуті окремо, не дивлячись на те, що є власними назвами, які становлять один окремий okazionalizmi.

Що стосується okazionalno новотворення *Low Torning*, то тут також можна спостерігати незвичайне поєднання двох слів. Для аналізу був обраний

саме цей okazіоналізм, оскільки перше слово, *Low*, тут є виключно прикметником, який характеризує сам okazіоналізм *Torning*, у той самий час як у більшості okazіоналізмів даного типу це виключно типи географічних одиниць, таких як затоки, протоки, бухти, острови, схили і т.д.

До того ж, саме слово *Torning* можна розглядати з декількох сторін. Його можна назвати фонетичним okazіоналізмом, якщо припустити, що автор орієнтувалася виключно на його звучання, але також його можна визначити як граматичний okazіоналізм, припустивши, що він походить від другої форми англійського дієслова *to tear*, що означає ‘розривати’. Але в романі немає жодної згадки про те, що у цього острова розірвані, наприклад, береги, тому можна було би прийти до висновку, що він все ж таки є фонетичним okazіоналізмом, якщо не зважати на частину *Low*. Окрім того, що вона відносить цей okazіоналізм до okazіональних новоутворень утворених шляхом порушення семантичної сполучуваності, вона також натякає читачеві на те, що цей острів знаходиться нижче від іншого, імовірно того, який називається виключно *Torning*, що є більш характерним для семантичних okazіоналізмів.

До подібних прикладів можна віднести okazіоналізми під номерами 3, 11, 14, 20, 23, 24, 27, 28, 30, 40, 45, 46, 53, 57, 59, 60, 63, 67, 68, 70, 78 у додатку.

Висновки до розділу 2

1. У творі найчастіше зустрічаються фонетичні авторські новоутворення (у кількості 71 одиниці), більшість з яких слугує онімами. Вони використовуються для позначення імен персонажів, рідше географічних назв, у випадках, коли автор зосереджується виключно на тому, як читач сприймає ті чи інші звуки. Навіть якщо фонетичні okazіоналізми і викликають у читача певні асоціації, вони носять умовний характер, оскільки є дуже приблизними та не посилаються на конкретні об’єкти або реалії.

2. Меншу кількість становлять лексичні okazіоналізми, а саме 19, при тому, що семантичних okazіоналізмів було виявлено лише 9. Ці okazіоналізми використовуються для позначення географічних назв та фентезійних реалій.

Автор використовувала ці способи формування okazіональних новоутворень, коли хотіла, щоб читач міг зрозуміти сутність okazіоналізму з його назви. Тоді як лексичні okazіоналізми утворюються за допомогою блендінгу і тому їх значення випливає з їх складників, то семантичні okazіоналізми покладаються на викликані асоціації, які на відміну від фонетичних okazіоналізмів є більш чіткими, що дозволяють читачу підсвідомо отримати досить конкретне уявлення про новоутворення.

3. Також у романі автор використала лише один граматичний okazіоналізм, тим самим роблячи цей тип найменш вживаним у цьому творі. Автор практично не застосовує їх у своєму романі оскільки в жанрі фентезі okazіоналізми переважно використовуються з номінативною функцією, а не стилістичною. Єдиним виключенням є випадки, коли задля утворення okazіоналізму потрібно змінити частину мови оригінального слова, і утворити нове, порушивши граматичну норму.

4. Таке розгалуження свідчить про те, що під час створення okazіоналізмів у художніх творах у жанрі фентезі, автори, як правило, зосереджуються на звучанні слова, а не його значущих складниках, що є особливо помітним для власних назв та топонімів.

5. Якщо під час утворення нових онімів автор застосовує блендінг, то можна спостерігати, що в деяких випадках okazіональною є лише одна з частин слова, тоді як інша посилається на вже існуюче літературне слово, чи натякає на нього, видозмінюючи його форму, або шляхом додавання чи зміни звуків.

6. Окремо можна виділити okazіональні словосполучення, утворені шляхом порушення семантичної сполучуваності, які були виявлені у кількості 22 одиниці. Їх краще розглядати окремо від основної класифікації, відповідно до способів утворення авторських неологізмів, оскільки у цих словосполученнях одне зі слів вже є okazіоналізмом одного з вище зазначених типів.

РОЗДІЛ 3

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОКАЗІОНАЛІЗМІВ У ХУДОЖНЬОМУ ПЕРЕКЛАДІ

3.1 Переклад okazіональних новоутворень за допомогою транскрипції

Адекватний переклад okazіональних новоутворень у художніх творах є надзвичайно складним, оскільки переважно залежить від фантазії перекладача та його винахідливості. Для okazіоналізмів не існує правильного варіанту перекладу, який можна знайти у словнику. Саме тому перекладач повинен застосовувати різні способи перекладу таких слів, застосовуючи ті чи інші трансформації залежно від ситуації, орієнтуючись в першу чергу на авторську інтенцію. Як вже було згадано вище, при перекладі авторських неологізмів можуть застосовуватися такі трансформації, як транскрипція, транслітерація, практичне транскрибування (перекладацька транскрипція), калькування, аналоговий переклад, «нульовий» переклад та описовий переклад. В подальшому у роботі розглянуто кожен тип наведених трансформацій, а також особливості їх застосування при перекладі okazіоналізмів.

Однією з найбільш розповсюджених трансформацій під час перекладу okazіональних новоутворень є транскрипція, тобто передача звуків слова мови оригіналу на мову перекладу письмовим шляхом. В більшості випадків ця трансформація використовується під час перекладу okazіональних онімів на позначення географічних назв і реалій у тих випадках, коли автор прагне викликати певні асоціації у читача за допомогою виключно звучання слова. Авторські неологізми, що перекладаються таким чином, переважно належать до фонетичних, що також зумовлено важливістю їх звукового комплексу, який тим чи іншим чином впливає на читача.

Розглянемо приклад досить типового способу перекладу фонетичного okazіоналізму на позначення фентезійної реалії на українську мову за допомогою транскрипції:

(96) *He put into Vetch's hands the little otak, which as usual had been riding on his shoulder* (WE: 58). – *Гед віддав Ветчеві маленького отека, який, як завжди, сидів на його плечі* (ЧЗ: 65).

Перекладач вирішив застосувати для слова *otak* саме транскрипцію, оскільки цей okazionalizm є фонетичним, тобто він не утворений за допомогою основокладання і не містить у собі прямого й очевидного значення або навіть асоціації, яку потрібно було б зберегти під час перекладу. У той самий час okazionalizm звучить достатньо незвично для читача і ця особливість повинна бути збережена у перекладі. В результаті у перекладача залишалось лише два можливих варіанти перекладу – ‘отек’ або ‘отак’, якщо застосовувати транслітерацію. Обидва варіанти є можливими, але перекладач надав перевагу саме транскрипції не лише через більш привабливе звучання, а й також через схожість з українським розмовним виразом *отак*, що означає «ось так». Вибір цього варіанту перекладу цілковито би зруйнував атмосферу для читача і навіть міг би викликати у нього сміх, що й змусило викладача вдатися саме до транскрипції.

Як вже було згадано вище, як правило, перекладачеві залишається обирати між транслітерацією та транскрипцією для перекладу okazionalizm новотворень на позначення географічних онімів. Цей вибір переважно залежить від вдалості звучання, що також проілюстровано у наступному прикладі:

(58) *They lay over one night at Kembermouth, the northern port of Way Island, and the next at a little town on the entrance of Felkway Bay, and the next day passed the northern cape of O and entered the Ebavnor Straits* (WE: 28). – *Одну ніч вони провели в Кембермуті, північному порту острова Вей, а наступну — у невеличкому містечку біля виходу із Фелквейської затоки. Через день проминули північний мис острова Оу і вийшли до Ебавнорської протоки* (ЧЗ: 40).

Розглядаючи цей приклад можна побачити, що okazionalizm новотворення *О* було перекладене як ‘Оу’, тобто була використана транскрипція. Автор перекладу вирішив застосувати саме цю трансформацію, оскільки ‘острів О’ звучить не надто привабливо для українського читача. До того ж, передача самого

звуку ‘Оу’ створює необхідний колорит, підкреслюючи англомовне походження оригіналу, в той час як ‘О’ виглядає як українська адаптація, що негативним чином впливає на сприйняття читача.

Досить цікавим є переклад оказіональних вигуків, а саме той факт, що два з них хоча і використовуються поруч одне з одним, були перекладені різними способами, а саме транслітерацією та транскрипцією:

(71) *The Kargs stumbling on them drove their lances or hacked with their swords, yelling their war-cry, the names of the White Godbrothers of Atuan: «Wuluah! Atwah!»* (WE: 11). – *Карги протикали їх списами та рубали мечами, вигукуючи бойові гасла, імена білих Богобратів Атуану: – Вулуах! Атуах!* (ЧЗ: 25).

В першу чергу необхідно розглянути оказіоналізм *Atwah*, який було перекладено за допомогою транскрипції, у той самий час, як переклад фонетичного оказіонального новоутворення *Wuluah*, буде проаналізовано у наступному пункті, присвяченому відповідній трансформації. Замість того, щоб перекласти *Atwah* як ‘Атвах’, прибігши тим самим до транслітерації, перекладач все ж застосував транскрипцію, до чого його спонукало дві причини. По перше – звучання. ‘Атуах’ звучить значно м’якше, ніж ‘Атвах’, що для українського читача робить його більш схожим на бойовий клич. Іншою причиною слугує бажання перекладача узгодити обидва оказіоналізми між собою, не дивлячись на їх відмінності в тексті оригіналу. Перекладач вирішив зробити їх більш подібними, зосередившись на звучанні. Саме тому *Atwah* був перекладений транскрипцією, щоб обидва оказіоналізми мали однакове закінчення ‘-уах’.

Також транскрипція використовується у реченнях 9, 17, 18, 36, 45, 56, 57, 72, 84, 95.

3.2 Відтворення оказіоналізмів в українському перекладі шляхом транслітерації

Транслітерація є найбільш розповсюдженим способом перекладу оказіональних новоутворень у творах жанру фентезі, оскільки переважна кількість

таких okazionalizmiv виконує номінативну функцію являється фонетичними. Також варто зазначити, що перекладач зазвичай надає перевагу транслітерації над транскрипцією оскільки у більшості випадків звучання таких okazionalizmiv на українській та англійській мовах не сильно відрізняється, а англійська вимова буде неприємно звучати для читача. Під час транслітерації слово передається шляхом заміни літери мови оригіналу на літеру, яка позначає той самий звук у мові перекладу, що можна спостерігати у наступному прикладі:

(28) *The witch whispered to the smith, “Brother, this must surely be the Mage of Re Albi, Ogion the Silent, that one who tamed the earthquake—”* (WE: 14). — *Брате, — зашепотіла знахарка ковалеві на вухо, — присягаюся, це, мабуть, Маг Ре-Альбійський, Огіон Мовчазний, той самий, котрий зупинив землетрус...* (ЧЗ: 27).

В цьому випадку можна бачити як ім'я персонажа *Ogion* було транслітероване на українську мову як ‘Огіон’, тобто по літерам, які відповідають звукам мови оригіналу. Це рішення викликане тим, що імена героїв можна перекладати виключно двома способами – транслітерацією або транскрипцією, або в деяких випадках адаптувати закінчення за допомогою практичного перекладу. В цьому слові вибір був очевидний, оскільки немає потреби якось адаптувати його для українського читача і воно водночас читається так само як і пишеться.

В попередньому пункті вже було розглянуто переклад okazionalizmu *Atwah*, тому зараз є необхідним проаналізувати авторський неологізм, який безпосередньо пов'язаний з ним і суттєво вплинув на перекладацькі рішення, а саме *Wuluah*:

The Kargs stumbling on them drove their lances or hacked with their swords, yelling their war-cry, the names of the White Godbrothers of Atuan: «Wuluah! Atwah!» (WE: 11). — *Карги протикали їх списами та рубали мечами, вигукуючи бойові гасла, імена білих Богобратів Атуану: – Вулуах! Атуах!* (ЧЗ: 25).

На відміну від *Atwah*, *Wuluah* було перекладене транслітерацією, оскільки при цьому способі перекладу зберігається вдале звучання і даний вигук є досить

схожим на бойовий клич. Як вже було згадано раніше, перекладач вирішив узгодити обидва okazionalizmi між собою, і тому в нього було два варіанти перекладу, а саме ‘Вулуах! Атуах!’ або ‘Вулвах! Атвах!’. Другий варіант звучить значно гірше, і в результаті гірше сприйматиметься українським читачем, через що перекладач прийняв рішення перекласти *Wuluah* транслітерацією, після чого узгодити з ним *Atwah*, переклавши його шляхом транскрипції.

Вище вже було зазначено, що зазвичай у автора є вибір між застосуванням транскрипції та транслітерації для перекладів okazionalizmi на позначення імен і географічних назв. Якщо у першому наведеному прикладі застосування транслітерації, переклад даного okazionalizmu транскрипцією не надто би відрізнявся, то у наступному реченні різниця була б досить помітною:

(86) *Coming up past the Back Door and around through the gardens of the Great House, the three boys crossed the clear-running Thwilburn on a wooden bridge and went on northward among woods and pastures* (WE: 39). – Гед і його супутники вийшли крізь двері задньої стіни, проминули сади Обителі Мудреців та дерев'яний міст через швидкоплинну річку Твільбурн і попрямували на північ, де на рівнинах розкинулися пасовища та ліси (ЧЗ: 50).

В даному випадку у перекладача було два варіанти перекладу фонетичного okazionalizmu, а саме ‘Твільбурн’ та ‘Твільбьорн’. Як правило, географічні назви у яких варіанти перекладу транскрипцією та транслітерацією відрізняються, перекладаються саме транскрипцією, наприклад *Miami* – ‘Маямі’, *Houston* – ‘Х’юстон’ і так далі. Але при перекладі даного речення перекладач вирішив зробити виключення, надавши перевагу перекладу з більш вдалим звучанням. Справа в тім, що в українській мові досить рідко зустрічається звук /ə/, на відмінну від тієї ж російської. Там було би можливо зберегти оригінальний звук, який звучав би природно. Але в українському перекладі немає такої можливості, саме тому перекладач зрештою обрав переклад шляхом транслітерації, щоб зробити okazionalizm легшим для сприйняття українським читачем.

Цей тип перекладацьких трансформацій використовувався у найбільшій кількості прикладів. Окрім вищезгаданих, транслітерація застосовувалася у реченнях 1, 2, 4, 5, 6, 7, 10, 11, 12, 15, 20, 24, 27, 32, 33, 34, 39, 41, 43, 44, 46, 47, 49, 54, 55, 61, 62, 64, 65, 75, 77, 79, 80, 81, 82, 84, 85, 87, 89, 90, 91, 97, 98.

3.3 Особливості практичного транскрибування авторських неологізмів

Інколи трапляються випадки, коли необхідно зберегти оригінальну форму слова, оскільки його неможливо перекласти, але водночас застосування виключно транскрипції або транслітерації є небажаним. У таких ситуаціях перекладач може використати так зване практичне транскрибування, або перекладацьку транскрипцію, запропоновану І.В. Корунцем, тобто перекладацьку транскрипцію і транслітерацію водночас. Під час застосування практичного транскрибування перекладач як правило транскодує корінь слова, але у той самий час видозмінює його закінчення відповідно до норм мови оригіналу. При перекладі okazionalizmів ця трансформація найчастіше використовується для прикметників, щоб утворити характерне для них закінчення, що можна побачити у наступному прикладі:

(21) *It rankled at his heart that he should die, spitted on a Kargish lance, while still a boy: that he should go into the dark land without ever having known his own name, his true name as a man* (WE: 8). – *На серці було муляко від думок, що він, такий ще юний, може загинути, пронизаний каргським списом; що його можуть забрати у потойбічні землі, а він так і не спроможеться на власне ім'я, не стане мужчиною* (ЧЗ: 22).

В цьому реченні можна побачити, що авторський okazionalizm *Kargish* був адаптований як ‘каргський’, тобто корінь слова зберігся і був перекладений за допомогою транслітерації – *Karg* та ‘*карг*’. Зміна відбулася у суфіксі, тобто оригінальний суфікс ‘-ish’ який використовується в англійській мові для утворення прикметників з іменників у значенні «належати до когось/чогось» був замінений на український суфікс ‘-ський’ який також застосовується для утворення прикметників від іменників на позначення географічних назв і назв

народів. Така аналогія є вдалою, оскільки використовує уже існуючу граматичну модель, за допомогою якої читач одразу ж зрозуміє значення okazionalizmu, незалежно від того, чи зустрічалась раніше у творі назва цього народу. Ця трансформація була необхідною, оскільки навіть у оригінальному okazionalizmi використовувалась існуюча граматична модель утворення прикметників з іменників.

Варто зазначити, що при застосуванні перекладацької транскрипції адаптуватися може не лише закінчення слова, або суфікс, але й будь-яка інша його частина, навіть літера:

(78) *What could you possibly know about what I, son of the Lord of the Domain of Eolg on the Isle of Havnor, am or am not used to?*” (WE: 38). – *Що ти можеш знати про те, до чого я, син Володаря землі Фольг з острова Хавнор, звик, чи не звик?* (ЧЗ: 49).

В цьому реченні okazionalizm на позначення земель був перекладений із видозміною звуку, а саме *E* [e] було замінене на ‘Ф’ [f]. Імовірно, перекладач прибіг до такої заміни, щоб зберегти благозвучність, оскільки в українській мові рідко зустрічаються слова, які розпочинаються на *eo*, за винятком деяких слів іноземного походження. Також варто зазначити, що перед назвою регіону використовується слово ‘землі’, яке закінчується на голосний звук [i]. Таке поєднання голосних, як ‘землі Еольг’ погано сприймається читачем, оскільки артикуляція українця не призначена для такого поєднання звуків. Саме тому при перекладі голосна була замінена на приголосну, тобто okazionalizm був адаптований для носіїв мови-перекладу.

Як вже було згадано вище, переклад шляхом адаптивного транскодування здійснюється, коли англійський іменник використовується у якості прикметника. У той самий час, варто зазначити, що в деяких випадках англійський іменник може вказувати на приналежність до чогось і також перекладатися українським прикметником, що ілюструє наступний приклад:

(53) *Then the steersman took his place at the right of the sternpost, looking forward to the ship’s master, who stood on a plank let in at the jointure of the keel with*

the stem, which was carved as the Old Serpent of Andrad (WE: 27). – *Форштевень судна було вирізано у формі давнього андрадейського Змія... Стерновий зайняв своє місце праворуч ахтерштевня, чекаючи наказів капітана, котрий стояв на містку* (ЧЗ: 39).

Отже, в даному випадку іменник *Anrad*, що використовується на позначення okazіонального географічного оніму, був перекладений прикметником, що і робить цей варіант перекладу практичним. За такої умови у перекладача була альтернатива, а саме ‘Змій Анраду’, замість ‘анрадейській змії’. Імовірно, перекладач звернувся до адаптації задля покращення сприйняття українського читача, оскільки остаточний варіант перекладу звучить більш природно і м’яко, що і робить його більш вдалим рішенням проблеми перекладу даного okazіоналізму.

Адаптація може бути різною, а неблагозвучність слова при перекладі, у якому не були застосовані належні трансформації, може бути виражена декількома шляхами. На перший погляд, може здатися, що наступні два приклади були перекладені шляхом транскрипції, оскільки мають досить незвичне звучання, яке має залишитись загадковим для читача навіть після перекладу. Зазвичай у таких випадках краще зосередитись саме на транскрипції, щоб передати особливості звучання такого виду okazіональних новоутворень, але тут транскрипція не надто відрізнятиметься від транслітерації :

(48) *But you cannot charm the foam calling it sukien; you must use its own true name in the Old Speech, which is essa* (WE: 47). – *Проте ви ніколи не зачаруєте піну, назвавши її словом "сук'ян", для цього потрібно скористатися її справжньою назвою з Істинної Мови — "есса"* (ЧЗ: 56).

Звичайно, цей okazіоналізм можна було би перекласти як ‘сукієн’, але такий переклад може викликати зайві асоціації у читачів, що є особливо недоречним для творів, розрахованих у тому числі на дітей шкільного віку. Саме тому перекладач вирішив трохи видозмінити даний okazіоналізм, щоб уникнути небажаної асоціації. Суфікс ‘-ієн’ був замінений на ‘-‘ян’, що утворює більш нейтральний

варіант перекладу, який водночас добре передає авторську інтенцію своїм незвичним таємничим звучанням.

Наступний приклад тісно пов'язаний з попереднім, оскільки їх переклад має бути узгоджений між собою:

(52) *The sea's name is inien, well and good* (WE: 47). – *Наприклад, ми називаємо море чудовим словом "іньян"*. (ЧЗ: 56).

На відміну від попереднього, в даному оказіональному новоутворенні немає неоднозначності, він не викликає небажаної асоціації, яка була би недоречною. Тому цей оказіоналізм можна було б перекласти звичайною транслітерацією, але цей авторський неологізм і попередній пов'язані одне з одним, оскільки у творі слово *sukien* є похідним від *inien* і в обох оказіоналізмах при перекладі має бути збережене однакове закінчення та суфікс. Саме тому перекладач переклав *inien* як 'іньян', а не 'інієн', тим самим зробивши цей переклад адаптованим.

Якщо згадувати інші приклади застосування цієї трансформації, то їх можна побачити у реченнях 16, 19, 40, 51, 59, 60, 63, 67, 68, та 94.

3.4 Шляхи застосування кальки при перекладі оказіоналізмів

Переклад-калькування є найбільш поширеним шляхом перекладу оказіоналізмів, які належать для всіх типів оказіональних новоутворень окрім фонетичних. Це відбувається через те, що інші види оказіоналізмів, особливо лексичні, містять у собі значущі складові, які якраз і перекладаються за допомогою кальки, наприклад:

(92) *They grow where the wind dropped the ashes of burning Ilien, when Ereth-Akbe defended the Inward Isles from the Firelord* (WE: 39–40). – *Вони ростуть у тих місцях, де у давнину вітер зронив попіл від спалених селищ Ілієна. Це було у ті часи, коли Ерет-Акбе відстояв Внутрішні острови перед Повелителем вогню* (ЧЗ: 50).

Якщо аналізувати оказіональний іменик *Firelord*, то його можна поділити на дві частини – *fire* та *lord*, обидві з яких є значущими. *Fire* означає 'вогонь', у той

самий час, як *lord* ‘володар’ або ‘повелитель’. У цьому випадку переклад є досить буквальним, а можливими є декілька варіантів, наприклад ‘повелитель вогню’, чи ‘володар полум’я’, або якщо зберегти *fire* в якості прикметника, то можна перекласти okazionalizm як ‘вогняний повелитель’ або ‘полум’яний володар’. Обираючи між подібних варіантів перекладу, перекладач повинен орієнтуватися не лише на правильність змісту, але й на привабливість звучання. Саме тому було обрано саме ‘повелитель вогню’ – він найкраще сприйматиметься українським читачем.

У тих випадках, коли можна було простежити походження okazionalizmu, який на відміну від попереднього прикладу було утворено не з двох повнозначних основ, а лише з додаванням префіксу, або іншої видозміни слова, автор перекладу застосовував калькування. Одним із таких прикладів є переклад okazionalizmu *Perregal*, який застосовується для позначення острова:

He was always off and away; roaming deep in the forest, swimming in the pools of the River Ar that like all Gontish rivers runs very quick and cold, or climbing by cliff and scarp to the heights above the forest, from which he could see the sea, that broad northern ocean where, past Perregal, no islands are (WE: 2). Він щоразу втікав ідесь зникав, вештаючись лісовими хащами або купаючись у загатах холодної та швидкоплинної, як усі інші річки Гонту, Ари. Часто він долав скелясті схили та круті підйоми, видираючись на гірські вершини, що височили над лісами і звідки виднілося море — безмежний північний океан, де пишався найвеличніший із островів — Королівський (ЧЗ : 15).

Походження okazionalizmu *Perregal* можна легко простежити, що і було зроблено у попередньому розділі. Він походить від англійського прикметника *regal*, що означає ‘королівський’. Якщо для англомовного читача така аналогія є зрозумілою і не потребує додаткових пояснень, то для українського читача переклад шляхом транслітерації, а саме ‘Перрегаль’ не надасть жодної додаткової інформації, тобто важливе значення okazionalizmu буде втрачено. Альтернативним шляхом перекладу було б збереження суфіксу, щоб утворити щось схоже на ‘Перкоролівський острів’, але такий варіант перекладу виглядає як

знуцання, оскільки сприймається досить зневажливо. Також не є можливим вставити якійсь українській префікс із закінченням на *к* не лише через їх обмежену кількість, але й через те, що для української мови не є характерним використання двох літер ‘к’ одна за одною в одному слові. В результаті перекладач прийняв рішення оминати оказіональну частину цілком і застосувати метод калькування, переклавши значущу частину оказіоналізму.

Переклад шляхом калькування, не дивлячись на його нібито простоту та очевидність, насправді є досить складним і непередбачуваним, оскільки навіть під час вибору кальки існує певна варіативність варіантів перекладу. Наступний приклад також може бути перекладений декількома різними способами:

One of these tricks was called fogweaving, a binding-spell that gathers the mists together for a while in one place; with it one skilled in illusion can shape the mist into fair ghostly seemings, which last a little and fade away (WE: 10). – Одним із таких трюків було "плетиво туману", яке наче збирало весь туман до купи. За допомогою цього закляття можна було виплести доволі короткочасне марево, що могло сховати їх від ворогів, а згодом, протримавшись якусь часинку, щезло би геть (ЧЗ: 24).

Значення цього оказіоналізму є цілком очевидним, оскільки воно не лише є зрозумілим з його складників, але й пояснюється далі автором. Отже, завдання перекладача – перекласти даний оказіоналізм таким чином, щоб він звучав, наче назва закляття і водночас зберегти основні його складові. Шлях калькування є найкращим для цього, але навіть тут може існувати декілька варіантів перекладу, наприклад ‘туманоплетіння’, ‘ткацтво туману’, ‘ткання туману’ або ‘виття туману’. Всі ці варіанти є однаково можливими через велику кількість варіантів перекладу іменника *weaving*. Перекладачеві лишалося лише вибрати найбільш вдалий з них і цим варіантом стало саме ‘плетиво’, імовірно через те, що плетиво є найбільш піднесеним словом, і також через існуючий вислів ‘плести закляття’, що і робить цю кальку найбільш адекватним варіантом перекладу даного оказіоналізму.

Досить часто при перекладі okazіоналізмів шляхом калькування їх okazіональна частина втрачається, і в мові перекладу вони предстають перед читачами у вигляді звичайного прикметника та іменника або їх варіацій. Але у прикладі, який наведено нижче, okazіональність була збережена:

(23) *If the Isles of Earthsea were all made of diamond, we'd lead a hard life here* (WE: 44). – *Якби всі острови Земномор'я були зроблені з діамантів, непереливки нам було б* (ЧЗ: 54).

Перекладач переклав кожену частину слова дослівно: *earth* як ‘земля’, а *sea* як ‘море’. Проте, варто зазначити, що відбулася незначна адаптація, так як *earth* було використано в якості прикметника, що трансформує іменник ‘земля’ в корінь прикметника ‘земний’, а саме ‘земн’. Що ж до другої половини слова, то зміна закінчення відбулася задля утворення благозвучності, оскільки ‘Земноморе’ погано би сприймалося читачами, в той час як ‘Земномор'я’ виглядає цілком природньо. Не дивлячись на деяку адаптацію, цей переклад є переважно дослівним, через що його і можна визначити як переклад-калькування.

Такі трансформації також були використані при перекладі речень 3, 37, 42, 99 та 100.

3.5 Аналоговий переклад okazіональних новоутворень

Досить схожим на переклад-калькування є переклад шляхом аналогій, тобто аналоговий. Різниця полягає у тому, що при застосуванні аналогового перекладу слова, з яких був утворений okazіоналізм шляхом блендінгу, не завжди перекладаються буквально, а таким чином, щоб бути найбільш зрозумілими для читача. У деяких випадках, адаптації може зазнати лише частина слова, як у наступному прикладі:

(13) *And from weatherworkers and wandering jugglers who went from town to town of the Northward Vale and the East Forest he had learned various tricks and pleasantries, spells of Illusion* (WE: 6). – *Від заклиначів погоди та мандрівних*

жонглерів, які подорожували Східним Лісом та містечками Північної Долини, хлопець навчився всіляких фокусів та створенню ілюзій (ЧЗ: 20).

В даному реченні okazіоналізм *weatherworker* був перекладений як ‘заклинач погоди’, тобто його перша частина, *weather*, була перекладена відповідно до першого значення у словнику, а саме – ‘погода’, лише змінився порядок слів. Але до іменника *worker* була підібрана аналогія, оскільки він не був перекладений відповідно до словникових значень, таких як «працівник» або «робітник». В цьому випадку відбулася конкретизація і це слово було перекладене як ‘заклинач’, через що даний варіант перекладу і можна назвати аналоговим.

В наступному прикладі перекладу шляхом аналогій, okazіоналізм був замінений на вже існуюче слово в українській мові:

(73) *You would be no man but a gebbeth, a puppet doing the will of that evil shadow which you raised up into the sunlight* (WE: 65). – *Якщо ти залишиш зараз острів, то потвора, яку ти пустив у світ, умить відшукає тебе, проникне у твою душу і підкорить своїй владі. Ти станеш перевертнем, слухняною лялькою в руках зла* (ЧЗ: 72).

В даному випадку okazіоналізм *gebbeth* був перекладений як ‘перевертень’, що насправді є досить приблизною аналогією. Як вже було згадано в попередньому розділі, *геббет* (*gebbeth*) це фантастична істота, яка вселяється у тіло людини та захоплює контроль над її розумом, не впливаючи на її тіло. Водночас у міфології перевертні – це не істоти-паразити, а людина, яка пройшла через певну фізичну та психічну трансформацію і в результаті перетворилася на монстра. Такий переклад може викликати неправильні асоціації у читача, оскільки дві описані істоти мають мало спільного. Потрібно також враховувати той факт, що *геббет* – створіння вигадане автором виключно для цього твору, навіть якщо вона і надихалася міфологічними джерелами. Через це, краще було б перекласти цей фонетичний okazіоналізм шляхом транскодування, оскільки в тексті було наведено значення цього okazіонального новоутворення і в читача не було би жодних проблем з його трактуванням, тоді як аналогія з міфічними перевертнями лише заплутує його.

Як вже було згадано вище, аналоговий переклад допомагає читачеві скоріше зрозуміти значення okazionalizmu через проведену аналогію. Це може бути зроблено різними шляхами і для утворення аналогії не обов'язково змінювати ціле слово. Інколи достатньо лише замінити суфікс, що було й зроблено у наступному прикладі:

(91) *Here now we have a Gontishman; and we stand on the slopes of Roke Knoll, whose roots go down to the center of the earth* (WE: 40). – *Зараз перед нас є гонтієць, і ми знаходимося на схилі Роукського пагорба, чиє коріння сягає центру землі* (ЧЗ: 50).

Суфікс *-man* є достатньо розповсюдженим в англійській мові й може використовуватися для позначення декількох значень. Одне з них, яке є й найбільш важливим для даного дослідження, це позначення національності чоловіка, як в словах на зразок *Scotsman* або *Chinaman*. В українській мові є суфікс, який виконує аналогічну функцію, а саме '-єць', наприклад 'шотландець', 'китаєць', 'британець' і так далі. Саме тому оптимальним варіантом перекладу є аналоговий, при якому корінь, який використовується для позначення власної назви географічної одиниці, перекладається транслітерацією, а англійський суфікс для позначення приналежності чоловіка до певної нації замінюється на український аналог, тим самим повністю відтворюючи авторську інтенцію.

Досить схожим на попередній є наступний приклад, у якому також друга частина слова була перекладена з використанням української аналогії. Але в цьому випадку видозміна є більш обширною, ніж просто заміна англійського суфікса на український, який виконує аналогічну функцію:

(35) *"Fourfoil, they call it"* (WE: 17). — *Її називають чотирилисником* (ЧЗ: 30).

В даному випадку цей okazionalizm не можна перекладати шляхом калькування, що дозволяє проілюструвати відмінність між даними способами перекладу. Якщо з перекладом першої частини слова, а саме *four* немає жодних неоднозначностей, то друга частина okazionalizmu може бути перекладена різним чином, а саме 'фольга', 'контраст', 'рапіра' та 'орнамент у вигляді листя'. Жоден

з цих варіантів не є придатним окрім останнього, але навіть він потребує змін. Для цього потрібно розглянути даний okazіоналізм цілком і простежити джерело його походження. Як було згадано у попередньому розділі, автор під час створення цього okazіонального новоутворення посилалася на рослину *trefoil* або навіть *quatrefoil*, які позначають трилисок та чотирилисок відповідно. Річ у тім, що *quatre* та *four* обидва позначають «чотири», лише з різних мов. Тому автор перекладу вирішив просто використати готову аналогію, яка є в українській мові, не дивлячись на те, що тим самим okazіоналізм перестає ним бути. Це рішення є вдалим, оскільки полегшує сприйняття читача, і будь-який інший варіант перекладу, наприклад з використанням іншомовної частини на позначення числа чотири виглядав би недоречно.

Окрім вищезазначених прикладів аналоговий переклад був використаний у реченнях 14, 29 та 50.

3.6 Особливості перекладацької стратегії нульового перекладу для відтворення значення okazіоналізмів

Як вже було згадано вище, переклад okazіоналізмів – непросте завдання, оскільки передати авторську інтенцію при перекладі таких слів може виявитись надто складно, а в деяких випадках неможливо. Хоча це небажано робити, але перекладач, з тих чи інших причин, може оминати складний для перекладу авторський неологізм, тим самим прибігши до так званого «нульового» перекладу. В даному романі таких випадків було лише два. У першому прикладі можна спостерігати вилучення географічного okazіоналізму *Overfell*:

(38) *It is a town on the edge of the high rocks of Overfell, and its name means Falcon's Nest* (WE: 18). – *Це місто примостилося на гребені перевалу, і його назва у перекладі з гардійської означала «Соколине Гніздо»* (ЧЗ: 31).

В попередньому розділі цієї роботи було виявлено, що okazіоналізм *Overfell* у даному фентезійному романі використовується для позначення вершини високої скелі. Імовірно, перекладач вирішив оминати це okazіональне новоутворення, щоб

не заплутувати читача, який міг би вирішити, що це назва самої гори, а не її вершини, або відбулося б загромадження тексту, оскільки автор роману в цьому реченні акцентувала увагу на трактуванні назви міста, а не на назві вершини гори. Можливо, цей оказіоналізм можна було б зберегти, але тут постає питання, яку з трансформацій обрати – транслітерувати його як ‘Оверфелл’, перекласти буквально за допомогою калькування, як ‘Надпадіння’, просто описати, як ‘вершина гори’, або спробувати підібрати аналогію, що було б найбільш вдалим варіантом, оскільки даний авторський неологізм є семантичним, тобто його назва лише натякає читачеві на його значення, але не передає його буквально. Можливо, перекладачеві не вдалося підібрати вдалу аналогію і тому він прийняв рішення вдатися до «нульового» перекладу.

Другим прикладом слугує речення 74, в якому перекладач оминув один із оказіоналізмів на позначення закляття:

(74) *My lady, that spirit is sealed in a stone, and the stone is locked by binding-spell and blinding-spell and charm of lock and ward and triple fortress-walls in a barren land, not because it is precious, but because it can work great evil* (WE: 116).
 – *Моя пані, дух, що криється у Камені, замкнений заборонними закляттями, ув'язнений замикаючими чарами і назавжди похований у цьому підземеллі, що відгороджене непроникними замковими мурами, не тому, що він коштовний, а тому, що здатний на велике зло* (ЧЗ: 119).

В оригінальному англomовному тексті автор перераховує три закляття, якими був замкнений дух, а саме *binding-spell and blinding-spell and charm of lock and ward*. З них двоє слів, *binding-spell* та *blinding-spell* є оказіоналізмами, і один з них був вилучений під час перекладу. Скоріш за все перекладач прийняв таке рішення, щоб не загромаджувати речення. Крім того, не до кінця зрозуміло, що означає *blinding-spell* та як його правильніше було б перекласти в даному контексті. Це могло б бути ‘засліплююче’ або ‘осліплююче закляття’, але читачеві було б складно зрозуміти, як це пов’язано з замкненням злого духу у підземеллі. Саме тому перекладач просто оминув даний оказіоналізм, залишивши лише

binding-spell, який він переклав як ‘замикаючі чари’, що гарно передає його сутність.

3.7 Особливості описового перекладу авторських неологізмів

Останнім варіантом перекладу okazіональних новоутворень є описовий переклад. На відміну від нульового, при описовому перекладі okazіональне слово, хоча і оминається, його значення пояснюється читачеві шляхом опису, як у наступному прикладі:

(25) *'The only true magic they've taught me yet on Roke is making werelight, and some weatherworking* (WE: 44) – *Єдине, чого мене навчили на Роуці, — це створювати чарівні вогники та трохи керувати вітрами* (ЧЗ: 54).

В цьому випадку перекладач вирішив вилучити okazіоналізм, залишивши лише його конкретизоване значення. Це рішення було прийнято задля вдалого звучання, оскільки такі варіанти перекладу як ‘займатися погодною працею’ або ‘застосувати погодну магію’ погано сприйматимуться українським читачем. Саме тому перекладач прибів до описового перекладу ‘керувати вітрами’, замість того, щоб перекладати даний okazіоналізм за допомогою кальки або аналогії.

Описовий переклад застосовується, коли всі інші способи перекладу будуть виглядати відштовхуюче для читача, будучи надто дослівними або надмірними. Завдання будь-якого перекладача довести до майбутнього читача суть утвореного okazіоналізму і прикладом такого опису може слугувати наступне речення:

(30) *There by himself lived the Master Namer, who was called by a name that had no meaning in any language, Kurremkarmerruk* (WE: 46). – *Там самотником замешкував Майстер-Істинномовець, з дивним ім'ям Куремкармерук, яке не перекладалось жодною мовою* (ЧЗ: 55).

Цей варіант перекладу можна визначити як описовий, оскільки він відійшов занадто далеко від змісту свого оригіналу. В цьому перекладі жодним чином не використовується слово ‘ім'я’ або його синоніми. Замість цього перекладач вирішив використати описовий переклад, який оснований не на прямому значенні

слова, а на загальному, в даному контексті, який є зрозумілим лише після прочитання роману. *Master Namer* це особа, яка дає людям їх істинні імена, які утворюються за допомогою істинної мови. Саме тому перекладач включив у назву okazionalizmu головні слова, що визначають його значення, пов'язане з істинною мовою.

Інколи важко визначити, яким саме способом був перекладений okazionalizm, а саме аналоговим перекладом, калькуванням чи описовим. Одним із прикладів такої неоднозначності є наступне okazionalne новоутворення:

(66) *Boy, you speak like a Seaman, but I tell you if you lead us wrong in this weather I will throw you over to swim to Roke!* (WE: 32). – *Хлопче, ти говориш впевнено, наче морський чародій, але присягаюся, якщо це виявиться неправдою, я викину тебе за борт, тоді добиратимешся до Роука вплав!* (ЧЗ: 43).

Даний варіант перекладу не можна назвати калькою, оскільки *master* був замінений під час перекладу на чародія, тобто відбулося уточнення. Різниця ж між аналоговим перекладом та описовим у випадку даного okazionalizmu є не надто помітною, й тому цей варіант перекладу можна в однаковій мірі назвати як аналоговим, так і описовим. Але варто зазначити, що *master* ('майстер') важко назвати аналогом 'чародія', і з цієї причини варіант перекладу 'морський чародій' є переважно описовим, оскільки перекладач через уточнення описує значення okazionalizmu.

Як вже було згадано вище, у деяких випадках різниця між деякими видами перекладу може бути незначною, внаслідок чого буває складно визначити, які саме трансформації застосовував перекладач, що створює велику кількість шляхів тлумачення перекладацького вибору. Іншим прикладом такої неоднозначності слугує наступне речення:

(31) *For to keep dark the mind of the mageborn, that is a dangerous thing* (WE: 14). – *Тримати у тім'ї розум природженого мага — справа небезпечна* (ЧЗ: 28).

У перекладача було декілька шляхів перекладу, які належали до різних перекладацьких трансформацій. Найпростішим варіантом було б зробити

звичайне калькування, дослівно переклавши даний okazіonalізм як ‘магонароджений’, або ‘магороджений’. Але хоча дієприкметник ‘народжений’ й існує в українській мові, воно досить рідко використовується в якості другої частини слова, що робить звучання непривабливим для читача. Іншим варіантом міг би бути переклад ‘магородний’, який можна було би назвати аналоговим, але й навіть тоді okazіonalізм звучить неприродно. В результаті перекладач вирішив використати описовий переклад, який є досить схожим до аналогового. На перший погляд, відбулася лише перестановка перекладу слів *mage* та *born*, але насправді було трохи видозмінено значення okazіonalізму, внаслідок чого даний спосіб перекладу не можна вважати аналоговим. Це відбувається завдяки тому, що в українській мові слова ‘природжений’ та ‘народжений’ не є синонімами. ‘Природжений’ означає, що у людини є певна схильність до чогось, ніби їй передбачено кимось стати, в той час як ‘народжений’ означає просто, що людина народилась представником певної нації, соціального статусу, положення і т.д. Подібний переклад змінює значення okazіonalізму, оскільки в оригінальному творі малося на увазі, що головний герой народився з магічними здібностями, а не що у нього є до них хист. Проте, цей варіант перекладу не викривлює авторську інтенцію, оскільки підкреслює талант Геда до чарів, в результаті чого переклад ‘природжений маг’ є описовим.

Зустрічаються випадки, коли одну з частин okazіonalізму неможливо достовірно і адекватно передати в перекладі. В такому разі перекладачеві краще зосередитись на загальному значенні okazіонального новоутворення, а не на окремих деталях, що й було зроблено під час перекладу наступного речення:

(26) *At the end of summer the work was slackened somewhat, so there was more time for sport: spell-boat races down in the harbor, feats of illusion in the courts of the Great House, and in the long evenings, in the groves, wild games of hide and seek where hidiers and seeker were both invisible and only voices moved laughing and calling among the trees, following and dodging the quick, faint werelights* (WE: 45). – *Змагання із магічних вправ вони проводили у дворі Обителі Мудреців, а довгими вечорами на схилах пагорбів, у гаях розпочинала біготнечу та гру у піжмурки, і*

доходило до того, що не можна було зрозуміти, хто ховався, а хто шукав, бо всі учасники гри робилися невидимцями, із чарівними вогниками шмигаючи поміж деревами, перегукуючись, сміючись і наздоганяючи один одного (ЧЗ: 55).

В попередньому розділі вже було розглянуто значення префіксу *were-*. Він означає людину, тобто *werelight* – вогонь, створений людиною, в даному випадку, за допомогою чарів. Але в українській мові немає префікса, який би виконував аналогічну функцію і утворював зв'язок із людським походженням певного об'єкту. З цієї причини перекладач був змушений прибїгти до описового перекладу, спростивши значення оказіоналізму до 'чарівний вогник', без зайвих уточнень, оскільки українській читач в будь-якому разі зрозуміє з контексту, що цей вогник був утворений чаклуном за допомогою чарів.

Останнім прикладом, який був перекладений із застосуванням цієї трансформації є приклад під номером 70.

Висновки до розділу 3

1. Найпоширенішою трансформацією, яка була використана при перекладі оказіоналізмів художнього тексту «Чарівник Земномор'я» є транслітерація, яка була застосована у 46 прикладах із 100, тобто майже у половині. Це явище можна пояснити тим, що більшість оказіоналізмів, використаних у творі, відповідно до другого розділу цієї роботи, є фонетичними, що звужує кількість можливих перекладацьких трансформацій до трьох, а саме до транскрипції, транслітерації та адаптивного перекладу. Серед цих варіантів переважає саме транслітерація, оскільки не завжди є необхідність адаптувати оказіональні новоутворення до наших лексичних, граматичних, словотвірних або фонетичних норм, а англійська транскрипція може виглядати непривабливо в українському перекладі твору й в результаті погано сприйматися читачем.

2. Другими найбільш популярними способами перекладу оказіональних онімів є транскрипція (13 прикладів) та адаптивний переклад (15). Як вже було згадано вище, більшість наведених оказіоналізмів є фонетичними, і ці способи перекладу є найбільш придатними для них. Співвідношення між оказіональними

новоутвореннями, перекладеними шляхами транскрипції та адаптивного перекладу, є приблизно однаковими, з чого можна зробити висновок, що перекладачеві в однаковій мірі довелося адаптувати okazіоналізми до українських норм та зберегти оригінальне звучання.

3. Калькування та аналоговий переклад в принципі є досить схожими між собою, тому інколи важко визначити, які з цих двох трансформацій були використані при перекладі okazіональних новоутворень. Саме тому їх кількість у даному перекладі є приблизно однаковою – 9 та 8 прикладів відповідно. Якщо попередні шляхи перекладу застосовуються переважно для фонетичних okazіоналізмів, особливо на позначення власних і географічних назв, то ці способи використовуються, якщо okazіоналізми є лексичними або семантичними, щоб зберегти смислову частину їх компонентів. При цьому досить часто втрачається okazіональність слова, оскільки воно може перекладатися не окремим okazіоналізмом, а прикметником з іменником. Також варто зазначити, що переклад-калькування є найбільш поширеним шляхом перекладу okazіоналізмів, які належать для всіх типів okazіональних новоутворень, окрім фонетичних.

4. Найменш вживаними при перекладі okazіоналізмів у даному художньому творі виявилися такі трансформації, як нульовий переклад (2 прикладів) та описовий переклад (6 прикладів). Це пояснюється тим, що ці способи перекладу краще застосовувати лише у випадку нагальної потреби, оскільки тоді відбувається повна втрата okazіоналізму, а з ним і авторської інтенції. Проте не можна звинувачувати перекладача, який все ж таки використав ці трансформації, оскільки українська мова та англійська дуже відрізняються і не завжди є можливим зберегти те чи інше слово або його словоформу.

5. Не існує загальноприйнятого і єдино правильного способу перекладу okazіоналізмів у фентезійних творах. При їх перекладі потрібно враховувати тип okazіональних новоутворень (фонетичний, лексичний, граматичний та семантичний), а також функцію (стилістична чи номінативна), так як вже було згадано вище, фонетичні okazіоналізми переважно перекладаються за допомогою транскодування і т.д. На жаль, якщо застосовувати інші способи перекладу окрім

транскодування, у більшості випадків хоча й зберігається значення okazіоналізму, втрачається його okazіональність. Окрім вищезазначених факторів, перекладач має враховувати привабливість звучання новоутворення та легкість його сприймання україномовним читачем.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження на тему «Авторські okazіоналізми як складники лінгвoseміотичного простору ірреальності та їх переклад українською мовою (на матеріалі творів Урсули Ле Гуїн циклу ‘Земномор’я)» можна прийти до висновку, що мета та завдання, що були поставлені у «Вступі» були виконані, а саме:

- було вивчено особливості використання та перекладу авторських okazіоналізмів у художньому дискурсі (на матеріалі творів Урсули Ле Гуїн циклу ‘Земномор’я’);

- авторські okazіоналізми були розглянуті та проаналізовані як лінгвістичне явище, що призвело до визначення їх загальних особливостей та характеристик на сучасному етапі розвитку мови;

- шляхом аналізу серед наявних класифікацій okazіональних новоутворень була виявлена найповніша з них, що й була використана в подальшому ході дослідження;

- художній дискурс був проаналізований як джерело ілюстративного матеріалу для використання авторських okazіоналізмів, а також було визначено особливості його функціонування;

- було проаналізовано 100 okazіоналізмів, використаних у художньому творі Урсули Ле Гуїн циклу ‘Земномор’я’, відповідно до обраної класифікації за авторством Н.Г. Бабенко;

- було визначено домінантні способи словотворення okazіональних новоутворень, використаних у вищезазначеному художньому творі;

- на основі отриманих результатів авторські okazіоналізми з романів циклу ‘Земномор’я’ були розподілені на групи залежно від використаних під час перекладу трансформацій.

Отже, хоча вчені досі не змогли прийти до єдиного висновку стосовно визначення поняття «okazіоналізм», яке, до того ж, має значну кількість синонімів (okazіональні слова, okazіональні утворення, авторські новотвори, авторські неологізми, індивідуально-авторські неологізми, авторські okazіоналізми,

індивідуально-стилістичні неологізми та егологізми) під час дослідження було встановлено загальні особливості цього поняття, що дозволяє дати йому таке визначення: «оказіоналізм» – це нове слово, що не включено в словник і було створене автором задля виконання номінативної, стилістичної або художньої функції в даному контексті та на відміну від неологізму використовується лише одноразово, не входячи до словникового складу мови.

Що стосується класифікації оказіоналізмів, то вона переважно здійснюється відповідно до їх структури, способів утворення та продуктивності словотворчих моделей. Серед вчених, які пропонували свої класифікації цього явища варто зазначити Р.Ю. Намітокову, Н.Г. Бабенко, М.Д. Степанову, Д.Б. Масленнікова та В.В. Віноградова. Класифікація Н.Г. Бабенко є найбільш різноплановою та повною, оскільки, окрім продуктивності словотворчих моделей, також розглядає оказіоналізми залежно від способу їх утворення. Ця класифікація, що поділяє оказіоналізми на фонетичні, лексичні, семантичні, граматичні та оказіональні словосполучення, утворені шляхом порушення семантичної сполучуваності є найбільш важливою для цього дослідження, оскільки на її основі й був здійснений аналіз оказіональних новоутворень, що використовувалися у творах Урсули Ле Гуїн циклу ‘Земномор’я’.

Серед вищезазначених типів, найчастіше у творі траплялися фонетичні оказіоналізми (у кількості 71%), які здебільшого використовувалися для позначення власних назв, викликаючи в читача досить умовні асоціації, пов’язані виключно зі сприйняттям звуків. Інших типів оказіоналізмів було виявлено значно менше, а саме 19% лексичних, 9% семантичних і 1% граматичних. Лексичні та семантичні оказіоналізми використовувалися для позначення географічних назв та реалій і переважно були утворені шляхом блендінгу. Різниця полягала лише в тому, що в лексичних оказіоналізмів значення впливає безпосередньо зі складників, у той час як семантичні оказіоналізми здатні викликати лише асоціації, хоча вони є більш конкретними ніж у фонетичних оказіоналізмів. Стосовно граматичного оказіоналізму, то він був утворений задля позначення виконавця дії. Окремо варто зазначити, що 22% оказіональних

словосполучень, утворених шляхом порушення семантичної сполучуваності, під час дослідження розглядалися окремо від основної класифікації, оскільки в цих словосполученнях одне зі слів вже є okazіоналізмом одного з вищезгаданих типів.

Романи циклу Урсули Ле Гуїн циклу ‘Земномор’я’ належать до художнього дискурсу й головне завдання перекладача під час перекладу художніх творів – передати намір автора, його стиль і викликати в читача ті самі емоції та асоціації, як й оригінальний текст, що потребує від перекладача творчого підходу та врахування багатьох особливостей тексту-оригіналу, комбінуючи стратегії перекладу художньої літератури, а саме помічника, просвітника та спостерігача.

Варто зазначити, що вибір способу перекладу okazіоналізму залежить не лише від його типу та жанру самого тексту, у якому дане okazіональне новоутворення використовується, але і від функції, яку виконує авторський неологізм у цьому тексті. Найголовнішими функціями є стилістична та номінативна й в залежності від того, яка з них є основною, перекладач має обрати відповідний спосіб перекладу. Транскодування, яке може бути виражене використанням транслітерації та транскрипції, а також перекладацька транскрипція застосовуються в художньому дискурсі для відтворення номінативної функції okazіональних новоутворень, тобто для позначення імена персонажів та власних назв географічних об’єктів та реалій, якщо вони є стилістично нейтральними і їх або неможливо розбити на смислові частини, або це є недоцільним, оскільки власні назви переважно не перекладаються.

Якщо функція okazіоналізму є стилістичною, то доцільним є використання стратегії калькування або аналогового перекладу, оскільки в цьому разі головним завданням перекладача буде відтворити стилістичну інтенцію автора та викликати в читача певну асоціацію, що може бути неможливим при використанні транскодування, яке зберігає лексеми мови оригіналу без змін, адаптуючи їх лише до граматичних норм при застосуванні перекладацької транскрипції. Проте, у ситуаціях, коли належним чином відтворити стилістичну функцію okazіоналізму неможливо, перекладач може вдатися до описового або навіть «нульового» перекладу.

Розглядаючи трансформації, використані при перекладі okazіоналізмів художнього тексту «Чарівник Земномор'я», можна прийти до висновку, що найчастіше з них була використана транслітерація (46%), що становить майже половину. Варто зазначити, що під час проведення дослідження була виявлена певна закономірність, а саме той факт, що okazіоналізми у творі є здебільшого фонетичними, а цей тип okazіональних новоутворень переважно перекладається шляхом транскодування та з використанням адаптивного перекладу. Серед цих способів перекладу транслітерація є найрозповсюдженішою, оскільки транскрипція може виглядати менш привабливою для читачів через фонетичні відмінності між мовою оригіналу та перекладу, а перекладацька транскрипція використовується лише в разі необхідності адаптувати okazіоналізми до граматичних та словотвірних норм мови-перекладу. Оскільки під час перекладу цього роману перекладачеві рівною мірою довелося адаптувати okazіоналізми та зберігати їх оригінальне звучання, кількість okazіональних новоутворень перекладених шляхом транскрипції (13%) та адаптивного перекладу (15%) є приблизно однаковою.

Якщо вищезгадані способи перекладу використовуються для фонетичних okazіональних новоутворень, то для лексичних та семантичних okazіоналізмів переважно застосовується метод калькування, та аналоговий переклад, оскільки для цього типу okazіоналізмів є вкрай важливим збереження смислової частини їх компонентів. Обидва способи перекладу є ефективними і вибір між калькою та аналогом залежить від особистого вибору перекладача, завдяки чому їх кількість у перекладі є майже однаковою – 9% та 8% відповідно. Варто зазначити, що при використанні цих шляхів перекладу може втратитись okazіональність слова-оригіналу, а також змінитися частина мови.

Також okazіональність повністю втрачається при використанні описового та нульового перекладів, завдяки чому ці способи перекладу є найменш бажаними й тому їх використання під час перекладу твору становить лише 6% та 2% відповідно. Варто зазначити, що ці трансформації були використані лише в тих випадках, коли застосувати інші способи перекладу було неможливо.

Отже, з отриманих даних можна зробити висновок, що при перекладі okazіоналізмів потрібно враховувати їх тип та функцію, а також привабливість звучання новоутворення й легкість його сприймання для українського читача, навіть якщо в разі такого перекладу втрачається okazіональність оригіналу. Оскільки не існує єдино правильного та загально прийнятого способу перекладу okazіональних новоутворень, рішення щодо перекладу залежить від перекладача і його особистого сприймання.

Під час проведення даного дослідження було виявлено багатогранний потенціал okazіональних одиниць і було проаналізовано особливості функціонування авторських неологізмів у художньому дискурсі.

Результати цього дослідження є важливим внеском для подальшого розвитку вивчення okazіоналізмів, сприяють розробці методології та визначенні основних способів перекладу okazіональних одиниць, які трапляються в художніх творах.

Також результати цієї роботи можуть бути використані студентами мовних спеціальностей для вивчення особливостей функціонування okazіоналізмів у художніх творах. Водночас матеріали дослідження сприятимуть кращому розумінню романів Урсули Ле Гуїн циклу 'Земномор'я', а також можуть стати основою для проведення нових досліджень стосовно цієї теми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеева О.П., Селезнева А.А. Современные тенденции перевода окказионализмов // Филологический аспект: международный научно-практический журнал. Нижний Новгород: Научно-издательский центр «Открытое знание», 2017. №11 (31). С. 52—58.
2. Асратян З.Д. Дискурс художественного произведения // Филологические науки. Вопросы теории и практики Тамбов: Грамота, 2015. № 3 (45): в 3-х ч. Ч. I. С. 30—32.
3. Ахмедова С.Н. Особенности перевода художественных текстов // Филология и литературоведение. 2014. №8. URL:<http://philology.snauka.ru/2014/08/888>
4. Бабенко Н.Г. Окказиональное в художественном тексте. Структурно-семантический анализ: Учебное пособие. Калининград: Калинингр. ун-т. , 1997. 84 с.
5. Баранова И.С., Лукинова М.Ю. Проблема перевода безэквивалентной лексики на материале сказки П. Ершова «Конёк-горбунок». Культура народов Причерноморья, 2013. № 255. С. 138—141.
6. Виноградов В.С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы). Москва: Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. 224 с.
7. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования. Изд. 4-е, стереотипное. Москва: КомКнига, 2006. 144 с.
8. Гатауллин Р.Г. Влияние контекста на интерпретацию окказиональных словообразовательных конструкций // Вестник Башкирского Университета, 2001.№3. С. 45—51.
9. Горелов И.Н., Седов К.Ф. Основы психолингвистики. Москва: Лабиринт, 2001. 304 с.
10. Іллів-Паска І.І. Художні оказіоналізми англійської наукової фантастики: особливості відтворення українською мовою // Іноземна філологія. 2014. Вип.127. Ч.2. С. 293—300.

11. Кабанова И.Н. Основы лексикологии английского языка для студентов V курса заочного отделения. Издание второе, дополненное. Нижний Новгород: ФГБОУ ВПО «НГЛУ», 2013. 168 с.
12. Казакова Т.А. Практические основы перевода. English Russian. Серия: Изучаем иностранные языки. Санкт-Петербург: «Издательство Союз», 2001. 320 с.
13. Карасик В.И. О типах дискурса // Языковая личность: институциональный и персональный дискурс: сб. науч. тр. Волгоград: Перемена, 2000 (а). С. 5—20.
14. Кожан Ж.А. Практикум для занятий по дисциплине «Практика профперевода»: учебное пособие. Тюмень: ТюмГНГУ, 2013. 72 с.
15. Комарова Л.Н. Безэквивалентная лексика и способы ее перевода // Научные исследования: от теории к практике: материалы X Междунар. науч.-практ. конф. В 2 т. Т. 1 Чебоксары: ЦНС «Интерактив плюс», 2016. С. 141—143.
16. Комиссаров В.Н. Лингвистика перевода Москва: Международные отношения, 1980. 167 с.
17. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): Учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. Москва: Высш. шк., 1990. 253 с.
18. Король Т.В. Окказиональные сложные существительные в современном немецком языке (на материале произведений Э. Штриттматера). Дисс. Рига, 1967. 265 с.
19. Корунец І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): Підручник. Вінниця: «Нова Книга», 2003. 448 с.
20. Крупнов В.Н. В творческой лаборатории переводчика. Москва: Международные отношения, 1976. URL: <http://www.library.ru/help/docs/n11466/krupnov.htm#14>
21. Лаврова Н.А. К вопросу о неологической лексике и о месте контаминантов среди неолексем // Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук. 2010а. № 9. Москва: МПГУ, 2010. С. 230—234.
22. Лыков А.Г. Современная русская лексикология. Русское окказиональное слово. Москва: Высшая школа, 1976. 531 с.

23. Максимов С.Є. Практичний курс перекладу (англійська та українська мови). Теорія та практика перекладацького аналізу тексту: навч. посіб. 2-ге вид., випр. і доп. Київ: Ленвіт, 2012. 203 с.
24. Масленников Д.Б. Окказионализмы в футуристической поэзии и особенности их функционирования. Дисс. Уфа, 2000. 282 с.
25. Мехеда М.И. Некоторые особенностях окказионального словообразования в современном английском языке (на материале произведений Х. Филдинг) // Вестник ВГУ. серия: лингвистика и межкультурная коммуникация, 2015. № 1. С. 63—68.
26. Моисеева М.И. Трудности перевода лексических единиц, относящихся к терминополью «Косметология» // Москва: Вестник МГОУ. Серия «Лингвистика». 2011. № 2. С. 156—163.
27. Намитокова Р.Ю. Авторские неологизмы: словообразовательный аспект. Ростов-на-Дону: Изд-во Ростовского ун-та, 1986. 253 с.
28. Николина Н.А. Филологический анализ текста: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. Заведений. 3-е изд., стер. Москва: Издательский центр « Академия», 2008. 272 с.
29. Олефир. Я.А. О переводе неологизмов и окказионализмов на русский язык (на материале телесериалов производства США). Филологические науки. Актуальные проблемы перевода. №6. URL: http://www.rusnauka.com/16_ADEN_2011/Philologia/6_88728.doc.htm
30. Пашкеева И.Ю. Сложные слова в англоязычных художественных текстах и их перевод на русский язык. Казань: Издательство КНИТУ, 2014. 251 с.
31. Поздеева Е. В. Окказиональное слово: восприятие и перевод. На материале произведений русскоязычных и англоязычных писателей: дисс. ... канд. филолог. наук. Пермь, 2002. 203 с.
32. Псурцев Д.В. К проблеме перевода и интерпретации художественного текста: об одном критерии адекватности // Перевод и дискурс. Москва: Вестник МГЛУ. № 463. 2002, С. 16—26.

33. Ревзина О.Г. Поэтика окказионального слова // Язык как творчество: Сб. науч. тр. к 70-летию В. П. Григорьева. Москва: ИРЯ РАН, 1996. С. 303—308.
34. Рогозная Н.Н. Лингвистика. Учебное пособие по языку специальности. СПб: Златоуст, 2015. 136 с.
35. Самарская Т.Б. Мартиросьян Е.Г. Художественный дискурс: специфика составляющих и особенности организации художественного текста. Сфера услуг: инновации и качество. Краснодарский филиал федерального государственного бюджетного образовательного учреждения высшего образования «Российский экономический университет им. Г.В. Плеханова», 2012. №10. С. 15—23.
36. Сироткина Т.Е. Структурные типы потенциальных и окказиональных слов // Вопросы грамматического строя языка: Сб. науч. тр. МГПИИЯ, 1976. С. 184—200.
37. Скрыльник А.В. Способы образования авторских неологизмов в английском языке на материале книг Дж. К. Роулинг // Филологические науки. Вопросы теории и практики (входит в перечень ВАК). Тамбов: Грамота, 2017. № 7. Ч. 1. С. 154—157.
38. Соломыкина А.С. Каширина Н.А. Способы перевода имен собственных на материале американской публицистики. Материалы V Международной студенческой научной конференции. Студенческий научный форум. 2013. URL: <https://scienceforum.ru/2013/article/2013006402>
39. Степанова М.Д. Вопросы нормы и системы в словообразовании(на материале немецкого языка) // Иностранные языки в школе, 1979. №6. С. 7—8.
40. Тодосиенко З.В. Семантическая деривация как важнейший механизм содержательной динамики языка (на материале русского и английского языков) // Фундаментальные исследования, 2014. №5. С. 643—648.

41. Тумбусуа-Макашова А. Авторские новообразования в серии книг о Гарри Поттере Дж. Роулинг // Мир языков: ракурс и перспектива: материалы VI Междунар. науч. практ. конф., Минск. Том IV. Минск: БГУ, 2015. С. 58—66.
42. Тюленев С.В. Теория перевода: Учебное пособие. Москва: Гардарики, 2004. 336 с.
43. Фельдман. Н.И. Окказиональные слова и лексикография // Вопросы языкознания. Академия наук СССР. Москва: Институт языкознания, 1957. №4. С. 64—73.
44. Фурманова В.П. Межкультурная коммуникация и культурно-языковая прагматика в теории и практике преподавания иностранных языков. дисс. Москва, 1994. 544 с.
45. Хайрулина О.И. Практикум по дисциплине «Специальная теория перевода» для студентов очно-заочного отделения Санкт-Петербург: Изд-во СПбГУЭФ, 2011. 52 с.
46. Ханпира Э.И. Окказиональные элементы в современной речи // Стилистические исследования. Москва: Наука, 1972. С. 245—317.
47. Хромых А.А. Окказиональные слова и трудности их перевода // Актуальные вопросы филологической науки XXI века. Сборник статей V Международной научной конференции молодых ученых. Уральский федеральный университет им. первого Президента России Б.Н. Ельцина., 2016. С. 188—194.
48. Царёва Г.В. Способы перевода индивидуально-авторских новообразований // Брянск: Международный научный журнал «Символ науки». 2016. №4. С. 207—209.
49. Шабуневич Н.А. Пособие по технологии перевода и реферирования общественно-политических и технических текстов (Функциональный и оперативный уровни). Учебно-методическое пособие по английскому языку. Екатеринбург: 2013. URL: <http://metodich.ru/uchebno-metodicheskoe-posobie-po-anglijskomu-yaziku-ekaterinbu/index7.html#pages>

50. Яковлева А.А., Курочкин Р.В. Специфика окказионализмов и особенности их перевода // Проблемы и перспективы развития многоуровневой языковой подготовки в условиях поликультурного общества. Материалы IV международной научно-практической конференции. Казанский государственный университет культуры и искусств, 2017. С. 311—320.
51. Bartashova. O.A. The Author's Phonosemantic Nonce Lexis as the Language Game Instrument // Journal of Siberian Federal University. Humanities & Social Sciences 3, 2017. №10. P. 303—316.
52. Bauer L. English word-formation. Cambridge: Cambridge University Press, 1983. 328 p.
53. Black E. Pragmatic Stylistics (Edinburgh Textbooks in Applied Linguistics) Edinburgh University Press, 2006. 166 p.
54. Carter R., Simpson P. Language, Discourse and Literature An Introductory Reader in Discourse Stylistics. Taylor & Francis e-Library, 2005. 296 p.
55. Catford J.C. A Linguistic Theory of Translation. Fifth Impression. Oxford University Press, 1978. 103 p.
56. Culler J.D. Literary Theory: A Very Short Introduction. Oxford University Press, 1997. 152 p.
57. Dooly M. Semantics and Pragmatics of English: Teaching English as a Foreign Language. Univ. Autònoma de Barcelona, 2006. 83 p.
58. Dzyubenko A. I., Pertseva C. R. Concept «time» representation in the female fictional discourse // Actual problems of the theory and practice of philological researches: materials of the V international scientific conference. Prague: Vědecko vydavatelské centrum «Sociosféra-CZ», 2015. P. 9—11.
59. Feng Z. Literary discourse and the translator's role // Perspectives: Studies in Translatology. Volume 11, 2003. P. 45—53.
60. Holtvian V. Nonce vocabulary items as untranslatables or translatables in Ukrainian // Людина. Комп'ютер. Комунікація: збірник наукових праць. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. С. 213—216.

61. Kazakova T.A. Strategies of Literary Translation // Journal of Siberian Federal University. Humanities & Social Sciences, 2015. № 12. P. 2842—2846.
62. Kuznetzova A.A. The Peculiarities of Nonce Words Formation and Common Problems of their Translation // Современные вопросы языкознания и переводоведения. Сборник научных статей. Чувашский государственный педагогический университет им. И.Я. Яковлева (Чебоксары), 2014. С. 256—258.
63. Mattiello E. Analogy in Word-formation: A Study of English Neologisms and Occasionalisms. Walter de Gruyter GmbH & Co KG, 2017. 257 p.
64. Nelson G., Greenbaum S. An Introduction to English Grammar. Routledge, 2018. 350 p.
65. Phillips J. Two Theories of Fictional Discourse // American Philosophical Quarterly, vol. 37, no. 2, 2000. P. 107—119. URL: www.jstor.org/stable/20009990.
66. Regmi K. Understanding the Processes of Translation and Transliteration in Qualitative Research // International Journal of Qualitative Methods 2010, № 9 (1). P. 16—26.
67. Sayadi F. The Translation of Neologisms // Translation Journal and the Author, 2011. URL: <http://translationjournal.net/journal/56neologisms.htm>
68. Schaeffer J. Fictional vs Factual Narration // Handbook of Narratology. Berlin: De Gruyter GmbH. Volume 1. 2nd Edition. P. 179—197.
69. Shapochkin E.A., Butenko L.N. Detection of requirements for models of knowledge representation for the domain of occasionalisms translation // Успехи современного естествознания, 2011. № 4. С. 163–164. URL: <http://econf.rae.ru/article/5739>
70. Short M.H. Literature and Language Teaching and the Nature of Language // Linguistics and the Study of Literature, Amsterdam: Rodopi, 1986. P. 152—186
71. Skryabina V.B. Fictional Texts in the Focus of Cognitive-Discursive Analysis and Translation // Професійно-орієнтований переклад у когнітивно-

дискурсивному ракурсі: Навч. Посібник. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2018. Р. 261—306.

72. Van Dijk T.A. Cognitive Processing of Literature Discourse // Poetics Today, 1979. № 1. Р. 143—160.

73. Van Dijk, T.A., Kintsch W. Strategies of Discourse Comprehension. Academic Press, New York, 1983. 418 p.

74. Zubryk A.R., Rendering of Communicative and Emotive Functions of Occasionalisms in Translation // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2014. № 11 том 1. С. 134—135.

СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

(АСЛТ) – Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов. Москва: УРСС: Едиториал УРСС, 2004. 2-е изд., стер. 571 с.

(ЖСЛТ) – Жеребило Т.В. Словарь лингвистических терминов, Назрань: Пилигрим, 2010. изд. 5-ое. 473 с.

(РОПП) – Раренко М.Б. Основные понятия переводоведения (отечественный опыт). Терминологический словарь-справочник. Москва: 2013. 260 с.

(СЛТЕ) – Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля, 2006. 716 с.

(MWD) – Merriam-Webster Dictionary. Nonce. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/nonce>

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

(WE) – Ursula. K. Le Guin. A Wizard of Earthsea. Bantam Book, 1984. 200 p.

(ЧЗ) – Урсула Ле Гуїн. Чарівник Земномор'я: Фантастичний роман: Для серед. шк. віку / Пер. з англ. А. Сагана. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. 672 с.

ДОДАТОК

**Авторські оказіоналізми як складники лінгвосеміотичного простору
ірреальності та їх переклад українською мовою (на матеріалі творів Урсули
Ле Гуїн циклу ‘Земномор’я’)**

1.	<i>The island of <u>Gont</u>, a single mountain that lifts its peak a mile above the storm-racked Northeast Sea, is a land famous for wizards (WE : 1).</i>	<i>Острів <u>Ґонт</u> — це скелястий клапоть землі, що горою піднімається над розтерзаним та пошматованим бурями Північно-Східним морем і тягнеться майже милю. (ЧЗ : 14).</i>
2.	<i>And if ever you need me, send for me, call on me by my name: <u>Estarriol</u> (WE : 68).</i>	<i>— А якщо я буду тобі потрібен, поклич мене моїм іменем: <u>Естарріол</u> (ЧЗ : 75).</i>
3.	<i>Of these some say the greatest, and smely the greatest voyager, was the man called Sparrowhawk, who in his day became both <u>dragonlord</u> and Archmage (WE : 1).</i>	<i>Кажуть, що найбільше доріг сходив і найбільшої слави зажив чоловік на прізвисько Яструб, котрому судилося стати <u>Повелителем драконів</u> та <u>Архімагом</u> (ЧЗ : 14).</i>
4.	<i>So <u>Gensher</u> ended, and was suddenly gone, as is the way of mages (WE : 66).</i>	<i>Сказавши це, <u>Ґеншер</u> закінчив розмову і несподівано зник, як це зазвичай роблять усі маги (ЧЗ : 73).</i>
5.	<i>Below the village die pastures and plowlands of the Vale slope downward level below level towards the sea, and other towns lie on die bends of <u>the River Ar</u>; above the village only forest rises ridge behind ridge to the stone and</i>	<i>Униз від нього східчастими схилами Долини збігають до моря лани та пасовища, а на вигинах річки <u>Ар</u> примостились інші села. І тільки ліс височить над Десятьма Вільхами, піднімаючись</i>

	<i>snow of the heights (WE : 1–2).</i>	<i>пасмами вгору, аж до голих засніжених скель (ЧЗ : 14).</i>
6.	<i>The name he bore as a child, <u>Duny</u>, was given him by his mother, and that and his life were all she could give him, for she died before he was a year old (WE : 2).</i>	<i>Ім'я <u>Д'юні</u>, як його звали у дитинстві, дала йому мати. Ім'я та життя — це все, що вона залишила по собі, бо померла, коли хлопчику не виповнилося навіть року (ЧЗ : 15).</i>
7.	<i>The fountain leaped in the sunlight, and Ged watched it a while and listened to its voice, thinking of <u>Nemmerle</u> (WE : 66).</i>	<i>Водограй іскрився у сонячному промінні, і Гед, милуючись його мінливими струменями і слухаючи спів води, задумався про <u>Неммерле</u> (ЧЗ : 73).</i>
8.	<i>He was always off and away; roaming deep in the forest, swimming in the pools of the River Ar that like all Gontish rivers runs very quick and cold, or climbing by cliff and scarp to the heights above the forest, from which he could see the sea, that broad northern ocean where, past <u>Perregal</u>, no islands are (WE : 2).</i>	<i>Він щоразу втікав і десь зникав, вештаючись лісовими хащами або купаючись у загатах холодної та швидкоплинної, як усі інші річки Гонту, Ари. Часто він долав скелясті схили та круті підйоми, видираючись на гірські вершини, що височіли над лісами і звідки виднілося море — безмежний північний океан, де пишався найвеличніший із островів — <u>Королівський</u> (ЧЗ : 15).</i>
9.	<i>When he left it again he wore a heavy dark-blue cloak, the gift of the township of <u>Low Torning</u>, where to he was bound,</i>	<i>А коли він знову покинув її, на ньому був важкий темно-синій плащ — дарунок мешканців</i>

	<i>for they wanted a wizard there (WE : 74).</i>	<i>містечка <u>Лоу-Торнінг</u>, де Гедові судилося бути чаклуном (ЧЗ : 80).</i>
10.	<i>Already a flight of four had been seen over the southwest shores of <u>Hosk</u>, not alighting but spying out the sheepfolds, bams, and villages (WE : 77).</i>	<i>Чотирьох із них уже бачили в небі над південно-західним узбережжям <u>Хоска</u> і хоча вони поки що не приземлялися, та згори їм було добре видно кошари для овець, клуні та людські оселі (ЧЗ : 82).</i>
11.	<i>But in late years the old Dragon of <u>Pendor</u> had spawned: nine dragons, it was said, now laired in the ruined towers of the Sealords of Pendor, dragging their scaled bellies up and down the marble stairs and through the broken doorways there (WE : 77).</i>	<i>Але кілька років тому у старого дракона з острова <u>Пендор</u> з'явилося потомство. Подейкували, що вже дев'ять молодих драконів звили собі гнізда у зруйнованих вежах колишніх пендорських володарів (ЧЗ : 82).</i>
12.	<i>West of Roke in a crowd between the two great lands Hosk and <u>Ensmer</u> lie the Ninety Isles (WE : 75).</i>	<i>На захід від острова Роук, між двома великими островами Хоск і <u>Енсмер</u>, розпорошені численні острови, які з давніх-давен називають просто Дев'яносто Островів (ЧЗ : 81).</i>
13.	<i>And from <u>weatherworkers</u> and wandering jugglers who went from town to town of the Northward Vale and the East Forest he had learned various tricks and leasantries, spells of Illusion (WE : 6).</i>	<i>Від <u>заклиначів погоди</u> та мандрівних жонглерів, які подорожували Східним Лісом та містечками Північної Долини, хлопець навчився всіляких фокусів та створенню ілюзій</i>

		(ЧЗ : 20).
14.	<i>In those days the <u>Kargad Empire</u> was strong (WE : 6).</i>	<i>У ті часи <u>Каргадське королівство</u> було могутньою державою (ЧЗ : 20).</i>
15.	<i>The nearest to Roke is Serd, and the farthest is <u>Seppish</u>, which hes almost in the Pelnish Sea (WE : 75).</i>	<i>Острів Серд розташований найближче до Роука, а найвіддаленішим вважається <u>Сеппіш</u>, оточений водами Пельнського моря (ЧЗ : 81).</i>
16.	<i>Last year they had attacked the <u>Torikles</u> and the strong island Torheven, raiding in great force in fleets of red-sailed ships (WE : 7).</i>	<i>Якось вони налетіли великою армадою суден із червоними вітрилами на <u>острів Торікелі</u>, а потім — на укріплений Торхевен (ЧЗ : 21).</i>
17.	<i>“This is a rock; <u>talk</u> in the True Speech” (WE : 43).</i>	<i>— Це — граніт, його назва Істинною мовою — “<u>тоук</u>” (ЧЗ : 53).</i>
18.	<i>Then <u>Spevy</u> fell to the Kargs and was looted and laid waste, its people taken as slaves, so that even now it is an isle of ruins (WE : 7).</i>	<i>Згодом карги пограбували та спустошили <u>острів Співі</u>, а його мешканців перетворили у рабів. Дотепер Співі лежить пустою посеред моря (ЧЗ : 21).</i>
19.	<i>In lust of conquest the <u>Kargs</u> sailed next to Gont, coming in a host, thirty great longships, to East Port (WE : 7).</i>	<i>Охоплені жагою завоювань, <u>карги</u> ордою посунули на Гонт, і їхній флот із тридцяти великих галер зайшов у Східний порт (ЧЗ : 22).</i>
20.	<i>The witch was one who fled, hiding alone in a cave up on the <u>Kapperding Scarp</u> and sealing the cave-mouth with</i>	<i>Тітка була поміж тих, хто рятувався втечею, і тепер вона самотувала у печері на <u>схилі</u></i>

	<i>spells (WE : 7).</i>	<i>Капердінг, накладаючи закляття на вхід до неї (ЧЗ : 22).</i>
21.	<i>It rankled at his heart that he should die, spitted on a <u>Kargish</u> lance, while still a boy: that he should go into the dark land without ever having known his own name, his true name as a man (WE : 8).</i>	<i>На серці було мутько від думок, що він, такий ще юний, може загинути, пронизаний <u>каргським</u> списом; що його можуть забрати у потойбічні землі, а він так і не спроможеться на власне ім'я, не стане мужчиною (ЧЗ : 22).</i>
22.	<i>One of these tricks was called <u>fogweaving</u>, a binding-spell that gathers the mists together for a while in one place; with it one skilled in illusion can shape the mist into fair ghostly seemings, which last a little and fade away (WE : 10).</i>	<i>Одним із таких трюків було "<u>плетиво туману</u>", яке наче збирало весь туман до купи. За допомогою цього закляття можна було виплести доволі короткочасне марево, що могло сховати їх від ворогів, а згодом, протримавшись якусь часинку, щезло би геть (ЧЗ : 24).</i>
23.	<i>If the Isles of <u>Earthsea</u> were all made of diamond, we'd lead a hard life here (WE : 44).</i>	<i>Якби всі острови <u>Земномор'я</u> були зроблені з діамантів, непереливки нам було б (ЧЗ : 54).</i>
24.	<i>The Kargs stumbling on them drove their lances or hacked with their swords, yelling their war-cry, the names of the White Godbrothers of <u>Atuan</u> (WE : 11).</i>	<i>Карги протикали їх списами та рубали мечами, вигукуючи бойові гасла, імена білих Богобратів <u>Атуану</u> (ЧЗ : 25).</i>
25.	<i>'The only true magic they've taught me yet on Roke is making werelight, and some <u>weatherworking</u> (WE : 44).</i>	<i>Єдине, чого мене навчили на Роуці, — це створювати чарівні вогники та трохи <u>керувати</u></i>

		<i>вітрами</i> (ЧЗ : 54).
26.	<i>At the end of summer the work was slackened somewhat, so there was more time for sport: spell-boat races down in the harbor, feats of illusion in the courts of the Great House, and in the long evenings, in the groves, wild games of hide and seek where hiders and seeker were both invisible and only voices moved laughing and calling among the trees, following and dodging the quick, faint <u>werelights</u> (WE : 45).</i>	<i>Змагання із магічних вправ вони проводили у дворі Обителі Мудреців, а довгими вечорами на схилах пагорбів, у гаях розпочинала біготнечу та гру у піжмурки, і доходило до того, що не можна було зрозуміти, хто ховався, а хто шукав, бо всі учасники гри робилися невидимцями, із <u>чарівними вогниками</u> шмигаючи поміж деревами, перегукуючись, сміючись і наздоганяючи один одного (ЧЗ : 55).</i>
27.	<i>The tale of his deed with the fog has come to <u>Re Albi</u>, which is my home (WE : 14).</i>	<i>Переказ про його подвиг з туманом дійшов до моєї оселі в <u>Ре-Альбі</u> (ЧЗ : 16).</i>
28.	<i>The witch whispered to the smith, “Brother, this must surely be the Mage of Re Albi, <u>Ogion</u> the Silent, that one who tamed the earthquake—” (WE : 14).</i>	<i>— Брате, — зашепотіла знахарка ковалеві на вухо, — присягаюся, це, мабуть, Маг Ре-Альбійський, <u>Отіон</u> Мовчазний, той самий, котрий зупинив землетрус... (ЧЗ : 27).</i>
29.	<i>“Sir,” said the bronze-smith who would not let a great name daunt him, “my son will be thirteen this month coming, but we thought to hold his Passage at <u>the feast of Sunreturn</u> this winter”</i>	<i>— Добродію, — сказав коваль, якого важко було збити з пантелику гучними іменами, — цього місяця моєму синові виповниться тринадцять літ, але</i>

	(WE : 14).	ми хочемо відкласти його Посвячення до зими, до <u>свята</u> <u>Сонцестояння</u> (ЧЗ : 28).
30.	<i>There by himself lived the Master <u>Namer</u>, who was called by a name that had no meaning in any language, <u>Kurremkarmerruk</u></i> (WE : 46).	Там самотником замешкував Майстер- <u>Істинномовець</u> , з дивним ім'ям Куремкармерук, яке не перекладалось жодною мовою (ЧЗ : 55).
31.	<i>For to keep dark the mind of the <u>mageborn</u>, that is a dangerous thing</i> (WE : 14).	Тримати у п'яті розум <u>природженого мага</u> — справа небезпечна (ЧЗ : 28).
32.	<i>Amongst them in the Towers high room <u>Kurremkarmerruk</u> sat on a high seat, writing down lists of names that must be learned before the ink faded at midnight leaving the parchment blank again</i> (WE : 46).	Над зимовим морем клубочилися свинцеві хмари, а у самій Вежі на високому стільці врочисто сидів <u>Куремкармеррук</u> та складав нескінченні переліки імен. Учні повинні були їх вивчити до опівночі, коли чарівне чорнило зникало і пергамент знову ставав незайманим (ЧЗ : 56).
33.	<i><u>Ged</u> had thought that as the prentice of a great mage he would enter at once into the mystery and mastery of power. He would understand the language of the beasts and the speech of the leaves of the forest, he thought, and sway the winds with his word, and learn to change himself into any shape he wished</i> (WE : 16).	<u>Гед</u> сподівався, що, ставши учнем чародія, відразу ж візьметься за опанування таємниць і мистецтва магії, почне розуміти мову звірів та перешіптування листя в лісі, навчиться приборкувати вітри та перетворюватися за допомогою заклять у що тільки душа

		забажає (ЧЗ : 29).
34.	<i>“Because you haven’t found out what I am teaching,” replied the mage, going on at his steady, long-legged pace along their road, which was the high pass between <u>Ovark</u> and <u>Wiss</u> (WE : 17).</i>	— Бо ти не розумієш моєї науки, — відповів маг, продовжуючи іти твердим замашним кроком по стежці, що пролягала через високий перевал між <u>Оварком</u> і <u>Вісом</u> (ЧЗ : 29).
35.	<i>“<u>Fourfoil</u>, they call it” (WE : 17).</i>	— Її називають <u>чотирилисником</u> (ЧЗ : 30).
36.	<i>It was cold and half-dark and always silent there except for the scratching of the Master’s pen and the sighing, maybe, of a student who must learn before midnight the name of every cape, point, bay, sound, inlet, channel, harbor, shallows, reef and rock of the shores of <u>Lossow</u>, a little islet of the <u>Pelnish Sea</u> (WE : 46).</i>	У Вежі панували напівморок, холод і вічна тиша, яку порушував тільки скрип пера Майстра та ще вряди-годи зітхання учня, котрий поспішав завчити назви кожного мису, вершини, бухти, затоки, протоки, мілини, єрика, рифу чи скелі на узбережжі <u>Лоску</u> чи іншого невеличкого острівця в Пельнському морі (ЧЗ : 56).
37.	<i>In a land where sorcerers come thick, like <u>Gont</u> or the <u>Enlades</u>, you may see a raincloud blundering slowly from side to side and place to place as one spell shunts it on to the next, till at last it is buffeted out over the sea where it can rain in peace (WE : 18).</i>	У краях, де чаклуни траплялися часто, як, приміром, на <u>Гонті</u> чи <u>островах Гирлиц</u> , ви можете побачити, як хмари, гнані закляттями різних ворожбитів, повільно тиняються з одного місця в інше, аж доки вітер не відганяє їх у море, де вони, не контрольовані нічисю волею,

		<i>тихо проливаються дощем</i> (ЧЗ : 30).
38.	<i>It is a town on the <u>edge of the high rocks of Overfell</u>, and its name means <u>Falcon's Nest</u> (WE : 18).</i>	<i>Це місто примостилося на <u>гребені перевалу</u>, і його назва у перекладі з гардійської означала «Соколине Гніздо» (ЧЗ : 31).</i>
39.	<i>From it one can see far below the deep harbour and the towers of the Port of Gont, and the ships that go in and out the gate of the bay between the Armed Cliffs, and far to the west across the sea one may make out the blue hills of <u>Oranea easternmost of the Inward Isles</u> (WE : 18).</i>	<i>Звідти можна було розгледіти внизу вежі порту, глибоку бухту, кораблі, що заходили у гавань, а ще далі за протокою ледь мріли оповиті блакитною імлою гори найсхіднішого острова Архіпелагу — <u>Оранеї</u> (ЧЗ : 31).</i>
40.	<i>In the dark warmth of that house Ged spent the winter, hearing the rush of rain and wind outside or the silence of snowfall, learning to write and read the <u>Six Hundred Runes of Hardic</u> (WE : 19).</i>	<i>У теплих сутінках цієї оселі Гед провів цілу зиму, слухаючи, як тихо падає сніг, як періщить дощ чи завиває вітер. Увесь цей час він навчався читати та писати шістсот рун <u>гардійської мови</u> (ЧЗ : 31).</i>
41.	<i>That is the language dragons speak, and the language <u>Segoy</u> spoke who made the islands of the world, and the language of our lays and songs, spells, enchantments, and invocations (WE : 47).</i>	<i>Цією мовою ще й зараз розмовляють дракони, за допомогою слів цієї мови <u>Сегой</u> створив острови Земномор'я, вона зустрічається в наших піснях і баладах, нею ми творимо закляття та чари (ЧЗ : 56).</i>
42.	<i>All winter there was nothing but the</i>	<i>Упродовж усієї зими він тільки</i>

	<i>heavy pages of the <u>Runebook</u> turning, and the rain and the snow falling (WE : 19).</i>	<i>перегортав важкі сторінки <u>Книги Рун</u> та вслухався у шамотіння снігу чи крапотіння дощу за вікном (ЧЗ : 31).</i>
43.	<i>“Because you haven’t found out what I am teaching,” replied the mage, going on at his steady, long-legged pace along their road, which was the high pass between Ovark and <u>Wiss</u> (WE : 17).</i>	<i>— Бо ти не розумієш моєї науки, — відповів маг, продовжуючи іти твердим замашним кроком по стежці, що пролягала через високий перевал між Оварком і <u>Віссом</u> (ЧЗ : 29).</i>
44.	<i>He asked Ged about Gont, and then spoke fondly of his own home isles of the East Reach, telling how the smoke of village hearthfires is blown across that quiet sea at evening between the small islands with funny names: <u>Korp</u>, <u>Kopp</u>, and <u>Holp</u>, <u>Venway</u> and <u>Vemish</u>, <u>Iffish</u>, <u>Koppish</u>, and <u>Sneg</u> (WE : 41).</i>	<i>Розпитавши Геда про Гонт, він заходився захоплено розповідати про свою батьківщину — острови Східних широт, про те, як дим від домашніх вогнищ тихими вечорами стелиться над морем, перебираючись із острівця на острівця. Називалися острови дуже кумедно : <u>Корп</u>, <u>Коп</u>, <u>Холп</u>, <u>Венвей</u>, <u>Веміш</u>, <u>Іфіш</u>, <u>Копіш</u> і <u>Снет</u> (ЧЗ : 52).</i>
45.	<i>These books were very ancient, Ogion having them from his own master <u>Heleth Farseer</u>, and Heleth from his master the Mage of Perregal, and so back into the times of myth (WE : 22).</i>	<i>Книги були дуже давніми, адже Огіон успадкував їх від <u>Хелета-Провидця</u>, свого наставника, а Хелет — від свого, мага Перрегальського, і ця вервечка сягала часів, коли тільки починали створювати перші легенди (ЧЗ : 35).</i>

46.	<i>Elfarran I will call, the fair lady of the Deed of Enlad (WE : 60).</i>	<i>Я викличу прекрасну <u>Ельфарран</u>, про яку співають у "Подвигах Енлада". (ЧЗ : 67).</i>
47.	<i>We call the foam on waves <u>sukten</u>: that word is made from two words of the Old Speech, <u>suk</u>, feather, and <u>inien</u>, the sea (WE : 47).</i>	<i>Морську піну ми називаємо "сук'ян", і слово це походить від двох інших слів Прамови: "<u>сук</u>" — перо та "ін'ян" — море (ЧЗ : 56).</i>
48.	<i>But you cannot charm the foam calling it <u>sukien</u>; you must use its own true name in the Old Speech, which is <u>essa</u> (WE : 47).</i>	<i>Проте ви ніколи не зачаруєте піну, назвавши її словом "<u>сук'ян</u>", для цього потрібно скористатися її справжньою назвою з Істинної Мови — "<u>есса</u>" (ЧЗ : 56).</i>
49.	<i>But you cannot charm the foam calling it <u>sukien</u>; you must use its own true name in the Old Speech, which is <u>essa</u> (WE : 47).</i>	<i>Проте ви ніколи не зачаруєте піну, назвавши її словом "сук'ян", для цього потрібно скористатися її справжньою назвою з Істинної Мови — "<u>есса</u>" (ЧЗ : 56).</i>
50.	<i>"Or they will take him as <u>windbringer</u>," he said, "if he has the craft. They have no weatherworker aboard." (WE : 25).</i>	<i>— На судні немає заклинача погоди і капітан охоче візьме хлопця <u>приборкувачем вітрів</u>, — сказав старшина, — якщо він вміє це робити (ЧЗ : 37).</i>
51.	<i>Shadow, from the <u>Andrades</u>, bound to Hort Town with furs and ivories (WE : 25).</i>	<i>"Тінь". З <u>Андрадських островів</u>. Везе хутро та слонову кістку і тримає курс на Горт (ЧЗ : 37).</i>
52.	<i>The sea's name is <u>inien</u>, well and good (WE : 47).</i>	<i>Наприклад, ми називаємо море чудовим словом "<u>ін'ян</u>". (ЧЗ : 56).</i>

53.	<i>Then the steersman took his place at the right of the sternpost, looking forward to the ship's master, who stood on a plank let in at the jointure of the keel with the stem, which was carved as the Old Serpent of <u>Andrad</u> (WE : 27).</i>	<i>Форштевень судна було вирізано у формі давнього <u>андрадейського</u> Змія... Стерновий зайняв своє місце праворуч ахтерштевня, чекаючи наказів капітана, котрий стояв на містку (ЧЗ : 39).</i>
54.	<i>Between <u>Barnisk</u> and Torheven they sailed with a light wind, and on the second day came in sight of Havnor, the Great Island, heart and hearth of the Archipelago (WE : 28).</i>	<i>Гнані легким вітерцем, вони пройшли між островами <u>Барніск</u> і Торхевен, а на другий день перед ними замаячів Хавнор — великий острів, серце і центр Архіпелагу (ЧЗ : 40).</i>
55.	<i>For three days they were in sight of the green hills of <u>Havnor</u> as they worked along its eastern coast, but they did not come to shore (WE : 28).</i>	<i>Три дні вони любувалися зеленими пагорбами <u>Хавнору</u>, поки корабель, не наближаючись до берега, обходив його східне узбережжя (ЧЗ : 40).</i>
56.	<i>They lay over one night at <u>Kembermouth</u>, the northern port of <u>Way</u> Island, and the next at a little town on the entrance of Felkway Bay, and the next day passed the northern cape of <u>O</u> and entered the Ebavnor Straits (WE : 28).</i>	<i>Одну ніч вони провели в <u>Кембермуті</u>, північному порту острова Вей, а наступну — у невеличкому містечку біля виходу із Фелквейської затоки. Через день проминули північний мис острова <u>Оу</u> і вийшли до Ебавнорської протоки (ЧЗ : 40).</i>
57.	<i>They lay over one night at <u>Kembermouth</u>, the northern port of <u>Way</u> Island, and the next at a little town on</i>	<i>Одну ніч вони провели в <u>Кембермуті</u>, північному порту <u>острова Вей</u>, а наступну —</i>

	<i>the entrance of Felkway Bay, and the next day passed the northern cape of O and entered the Ebavnor Straits</i> (WE : 28).	у невеличкому містечку біля виходу із Фелквейської затоки. Через день проминули північний мис острова Оу і вийшли до Ебавнорської протоки (ЧЗ : 40).
58.	<i>They lay over one night at Kembermouth, the northern port of Way Island, and the next at a little town on the entrance of Felkway Bay, and the next day passed the northern <u>cape of O</u> and entered the Ebavnor Straits</i> (WE : 28).	Одну ніч вони провели в Кембермуті, північному порту острова Вей, а наступну — у невеличкому містечку біля виходу із Фелквейської затоки. Через день проминули північний <u>мис острова Оу</u> і вийшли до Ебавнорської протоки (ЧЗ : 40).
59.	<i>They lay over one night at Kembermouth, the northern port of Way Island, and the next at a little town on the entrance of <u>Felkway Bay</u>, and the next day passed the northern cape of O and entered the Ebavnor Straits</i> (WE : 28).	Одну ніч вони провели в Кембермуті, північному порту острова Вей, а наступну — у невеличкому містечку біля виходу із <u>Фелквейської затоки</u> . Через день проминули північний мис острова Оу і вийшли до Ебавнорської протоки (ЧЗ : 40).
60.	<i>They lay over one night at Kembermouth, the northern port of Way Island, and the next at a little town on the entrance of Felkway Bay, and the next day passed the northern cape of O and entered the <u>Ebavnor Straits</u></i> (WE : 28).	Одну ніч вони провели в Кембермуті, північному порту острова Вей, а наступну — у невеличкому містечку біля виходу із Фелквейської затоки. Через день проминули північний мис острова Оу і вийшли до <u>Ебавнорської протоки</u> (ЧЗ : 40).

61.	<i>He asked Ged about Gont, and then spoke fondly of his own home isles of the East Reach, telling how the smoke of village hearthfires is blown across that quiet sea at evening between the small islands with funny names: Korp, Kopp, and Holp, Venway and Vemish, Iffish, Koppish, and <u>Sneg</u> (WE : 41).</i>	<i>Розпитавши Геда про Гонт, він заходився захоплено розповідати про свою батьківщину — острови Східних широт, про те, як дим від домашніх вогнищ тихими вечорами стелиться над морем, перебираючись із острівця на острівцець. Називалися острови дуже кумедно : Корп, Коп, Холп, Венвей, Веміш, Іфіш, Копіш і <u>Снег</u> (ЧЗ : 52).</i>
62.	<i>Turning southward out of the crowded Straits they left Havnor astern and sailed between the two fair islands <u>Ark</u> and <u>Ilien</u>, towered and terraced with cities, and then through rain and rising wind began to beat their way across the Inmost Sea to Roke Island (WE : 29).</i>	<i>Зрештою, повернувши на південь, "Тінь" проминула Хавнор і пройшла між островами <u>Арк</u> та <u>Ілієн</u>, забудованими вежами та терасами, а далі, крізь дощ та шалений вітер, почала прокладати шлях через неспокійне море до острова Роук (ЧЗ : 40).</i>
63.	<i>Ged heard men speak of he shoal waters north of Roke, and of the <u>Borilous Rocks</u> to he east; others argued that hey might be far out of course by now, in the empty waters south of Kamery (WE : 29).</i>	<i>Гед чув, як моряки подекували про мілководдя на північ від Роука і про небезпечні <u>Борейські гори</u> на сході, а деякі взагалі доводили, що вони збилися із курсу і знаходяться у відкритому морі на південь від острова Камері (ЧЗ : 40).</i>
64.	<i>Ged heard men speak of he shoal waters</i>	<i>Гед чув, як моряки подекували</i>

	<i>north of Roke, and of the Borilous Rocks to the east; others argued that they might be far out of course by now, in the empty waters south of <u>Kamery</u> (WE : 29).</i>	<i>про мілководдя на північ від Роука і про небезпечні Борейські гори на сході, а деякі взагалі доводили, що вони збилися із курсу і знаходяться у відкритому морі на південь від острова <u>Камері</u> (ЧЗ : 40).</i>
65.	<i>Between Barnisk and <u>Torheven</u> they sailed with a light wind, and on the second day came in sight of Havnor, the Great Island, heart and hearth of the Archipelago (WE : 28).</i>	<i>Гнані легким вітерцем, вони пройшли між островами Барніск і <u>Торхевен</u>, а на другий день перед ними замаячів Хавнор — великий острів, серце і центр Архіпелагу (ЧЗ : 40).</i>
66.	<i>Boy, you speak like a <u>Seamaster</u>, but I tell you if you lead us wrong in this weather I will throw you over to swim to Roke! (WE : 32).</i>	<i>Хлопче, ти говориши впевнено, наче <u>морський чародій</u>, але присягаюся, якщо це виявиться неправдою, я викину тебе за борт, тоді добиратимешся до Роука вплав! (ЧЗ: 43).</i>
67.	<i>That's <u>Thwil Bay</u> and the <u>Knoll of Roke</u>, as any fool could see! (WE : 32).</i>	<i>Це <u>Твільська бухта</u> і Роукський пагорб, якщо якийсь йолоп цього не бачить! (ЧЗ : 43).</i>
68.	<i>That's <u>Thwil Bay</u> and the <u>Knoll of Roke</u>, as any fool could see! (WE : 32).</i>	<i>Це Твільська бухта і <u>Роукський пагорб</u>, якщо якийсь йолоп цього не бачить! (ЧЗ : 43).</i>
69.	<i>The Kargs stumbling on them drove their lances or hacked with their swords, yelling their war-cry, the names of the White Godbrothers of Atuan: «<u>Wuluah!</u>»</i>	<i>Карги протикали їх списами та рубали мечами, вигукуючи бойові гасла, імена білих Богобратів Атуану: – <u>Вулуах ! Атуах!</u> (ЧЗ :</i>

	<i>Atwah!» (WE : 11).</i>	25).
70.	<i>The door that the old man closed behind him was of polished horn, through which the daylight shone dimly, and on its inner face was carved the <u>Thousand-Leaved Tree</u> (WE : 35).</i>	<i>Крізь них тьмяно просвічувалося знадвору сонячне світло, а на одвірках красувалось вирізьблене <u>тисячолисте Дерево Життя</u> (ЧЗ : 45).</i>
71.	<i>The Kargs stumbling on them drove their lances or hacked with their swords, yelling their war-cry, the names of the White Godbrothers of Atuan: «Wuluah! <u>Atwah!» (WE : 11).</u></i>	<i>Карги протикали їх списами та рубали мечами, вигукуючи бойові гасла, імена білих Богобратів Атуану: – Вулуах! <u>Атуах!</u> (ЧЗ : 25).</i>
72.	<i>As the sun rose next morning the Chanters of Roke began to sing the long Deed of Erreth-Akbe which tells how the white towers of Havnor were built and of <u>Erreth-Akbe's</u> journeys from the Old Island, Ea, through all the Archipelago and the Reaches, until atlast in the uttermost West Reach on the edge of the Open Sea he met the dragon Orm; and his bones in shattered armor lie among the dragon's bones on the shore of lonely Selidor, but his sword set atop the highest tower of Havnor still bums red in the sunset above tie Inmost Sea (WE : 55).</i>	<i>Зі сходом сонця роукські трубадури затягли довгу баладу "Подвиг Еррет-Акбе", у якій ішлося про побудову білих веж Хавнору, про подорож лицаря <u>Еррет-Акбе</u> через весь Архіпелаг до Західних широт, де у Відкритому морі він зустрів дракона Орма і зітнувся з ним. Лицар загинув, здолавши ворога, і тепер його прах та обладунки упереміш з кістками дракона спочивають на берегах пустельного острова Селідор, а меч пишається на вершині найвищої вежі Хавнору (ЧЗ : 62).</i>
73.	<i>You would be no man but a <u>gebbeth</u>, a</i>	<i>Якщо ти залишиш зараз острів,</i>

	<i>puppet doing the will of that evil shadow which you raised up into the sunlight (WE : 65).</i>	<i>то потвора, яку ти пустив у світ, умить відшукає тебе, проникне у твою душу і підкорить своїй владі. Ти станеш <u>перевертнем</u>, слухняною лялькою в руках зла (ЧЗ : 72).</i>
74.	<i>My lady, that spirit is sealed in a stone, and the stone is locked by binding-spell and <u>blinding-spell</u> and charm of lock and ward and triple fortress-walls in a barren land, not because it is precious, but because it can work great evil (WE : 116).</i>	<i>Моя пані, дух, що криється у Каміні, <u>замкнений заборонними закляттями, ув'язнений замикаючими чарами</u> і назавжди похований у цьому підземеллі, що відгороджене непроникними замковими мурами, не тому, що він коштовний, а тому, що здатний на велике зло (ЧЗ :119).</i>
75.	<i>As the sun rose next morning the Chanters of Roke began to sing the long Deed of Erreth-Akbe which tells how the white towers of Havnor were built and of Erreth-Akbe's journeys from the Old Island, Ea, through all the Archipelago and the Reaches, until atlast in the uttermost West Reach on the edge of the Open Sea he met the dragon <u>Orm</u>; and his bones in shattered armor lie among the dragon's bones on the shore of lonely Selidor, but his sword set atop the highest tower of Havnor still bums red in the sunset above tie Inmost Sea</i>	<i>Зі сходом сонця роукські трубадури затягли довгу баладу "Подвиг Ерет-Акбе", у якій ішлося про побудову білих веж Хавнору, про подорож лицаря Ерет-Акбе через весь Архіпелаг до Західних широт, де у Відкритому морі він зустрів дракона <u>Орма</u> і зітнувся з ним. Лицар загинув, здолавши ворога, і тепер його прах та обладунки упереміш з кістками дракона спочивають на берегах пустельного острова Селідор, а меч пишається на</i>

	(WE : 55).	вершині найвищої вежі Хавнору (ЧЗ : 62).
76.	<i>A great black bird, a raven of <u>Osskill</u>, came walking over the stone terrace and the grass (WE : 36).</i>	Великий чорний крук, птах із <u>острова Оскіль</u> , вийшов на кам'яну терасу і заходився ходити туди-сюди по газону (ЧЗ : 46).
77.	<i>I am called Jasper, <u>Enwit's</u> son of the Domain of Eolg on Havnor Isle (WE : 37).</i>	Мене звати Буритин, я син <u>Енвіта</u> , з уділу Фольґ, що на острові Хавнор (ЧЗ : 48).
78.	<i>What could you possibly know about what I, son of the <u>Lord of the Domain of Eolg on the Isle of Havnor</u>, am or am not used to?" (WE : 38).</i>	Що ти можеш знати про те, до чого я, син <u>Володаря землі Фольґ</u> з острова Хавнор, звик, чи не звик? (ЧЗ : 49).
79.	<i>As the sun rose next morning the Chanters of Roke began to sing the long Deed of Erreth-Akbe which tells how the white towers of Havnor were built and of Erreth-Akbe's journeys from the Old Island, Ea, through all the Archipelago and the Reaches, until atlast in the uttermost West Reach on the edge of the Open Sea he met the dragon Orm; and his bones in shattered armor lie among the dragon's bones on the shore of lonely <u>Selidor</u>, but his sword set atop the highest tower of Havnor still bums red in the sunset above tie Inmost Sea (WE : 55).</i>	Зі сходом сонця роукські трубадури затягли довгу баладу "Подвиг Ерет-Акбе", у якій ішлося про побудову білих веж Хавнору, про подорож лицаря Ерет-Акбе через весь Архіпелаг до Західних широт, де у Відкритому морі він зустрів дракона Орма і зітнувся з ним. Лицар загинув, здолавши ворога, і тепер його прах та обладунки упереміш з кістками дракона спочивають на берегах пустельного острова <u>Селідор</u> , а меч пишається на вершині найвищої вежі Хавнору

		(ЧЗ : 62).
80.	<i>He asked Ged about Gont, and then spoke fondly of his own home isles of the East Reach, telling how the smoke of village hearthfires is blown across that quiet sea at evening between the small islands with funny names : <u>Korp</u>, Kopp, and Holp, Venway and Vemish, Iffish, Koppish, and Sneg (WE : 41).</i>	<i>Розпитавши Геда про Гонт, він заходився захоплено розповідати про свою батьківщину — острови Східних широт, про те, як дим від домашніх вогнищ тихими вечорами стелиться над морем, перебираючись із острівця на острівець. Називалися острови дуже кумедно : <u>Корп</u>, Коп, Холп, Венвей, Веміш, Іфіш, Копіш і Снег (ЧЗ : 52).</i>
81.	<i>He asked Ged about Gont, and then spoke fondly of his own home isles of the East Reach, telling how the smoke of village hearthfires is blown across that quiet sea at evening between the small islands with funny names : Korp, <u>Kopp</u>, and Holp, Venway and Vemish, Iffish, Koppish, and Sneg (WE : 41).</i>	<i>Розпитавши Геда про Гонт, він заходився захоплено розповідати про свою батьківщину — острови Східних широт, про те, як дим від домашніх вогнищ тихими вечорами стелиться над морем, перебираючись із острівця на острівець. Називалися острови дуже кумедно : Корп, <u>Копп</u>, Холп, Венвей, Веміш, Іфіш, Копіш і Снег (ЧЗ : 52).</i>
82.	<i>He asked Ged about Gont, and then spoke fondly of his own home isles of the East Reach, telling how the smoke of village hearthfires is blown across that quiet sea at evening between the small islands with funny names : Korp, Kopp,</i>	<i>Розпитавши Геда про Гонт, він заходився захоплено розповідати про свою батьківщину — острови Східних широт, про те, як дим від домашніх вогнищ тихими вечорами стелиться над морем,</i>

	<i>and <u>Holp</u>, Venway and Vemish, Iffish, Koppish, and Sneg (WE : 41).</i>	<i>перебираючись із острівця на острівцець. Називалися острови дуже кумедно : Корп, Коп, <u>Холп</u>, Венвей, Веміш, Іфіш, Копіш і Снег (ЧЗ : 52).</i>
83.	<i>The Kargs stumbling on them drove their lances or hacked with their swords, yelling their war-cry, the names of the White Godbrothers of <u>Atuan</u> (WE : 11).</i>	<i>Карги протикали їх списами та рубали мечами, вигукуючи бойові гасла, імена білих Богобратів <u>Атуану</u> (ЧЗ : 25).</i>
84.	<i>He asked Ged about Gont, and then spoke fondly of his own home isles of the East Reach, telling how the smoke of village hearthfires is blown across that quiet sea at evening between the small islands with funny names : <u>Korp</u>, <u>Kopp</u>, and <u>Holp</u>, <u>Venway</u> and <u>Vemish</u>, <u>Iffish</u>, <u>Koppish</u>, and <u>Sneg</u> (WE : 41).</i>	<i>Розпитавши Геда про Гонт, він заходився захоплено розповідати про свою батьківщину — острови Східних широт, про те, як дим від домашніх вогнищ тихими вечорами стелиться над морем, перебираючись із острівця на острівцець. Називалися острови дуже кумедно : Корп, Коп, Холп, <u>Венвей</u>, <u>Веміш</u>, <u>Іфіш</u>, <u>Копіш</u> і <u>Снег</u> (ЧЗ : 52).</i>
85.	<i>The nearest to Roke is <u>Serd</u>, and the farthest is Seppish, which hes almost in the Pelnish Sea (WE : 75).</i>	<i>Острів <u>Серд</u> розташований найближче до Роука, а найвіддаленішим вважається <u>Сепіш</u>, оточений водами Пельнського моря (ЧЗ : 81).</i>
86.	<i>Coming up past the Back Door and around through the gardens of the Great House, the three boys crossed the clear-</i>	<i>Гед і його супутники вийшли крізь двері задньої стіни, проминули сади Обителі Мудреців та</i>

	<i>running <u>Thwilburn</u> on a wooden bridge and went on northward among woods and pastures (WE : 39).</i>	<i>дерев'яний міст через швидкоплинну <u>річку Твільбурн</u> і попрямували на північ, де на рівнинах розкинулися пасовища та ліси (ЧЗ : 50).</i>
87.	<i>He asked Ged about Gont, and then spoke fondly of his own home isles of the East Reach, telling how the smoke of village hearthfires is blown across that quiet sea at evening between the small islands with funny names : Korp, Kopp, and Holp, Venway and Vemish, <u>Iffish</u>, Koppish, and Sneg (WE : 41).</i>	<i>Розпитавши Геда про Гонт, він заходився захоплено розповідати про свою батьківщину — острови Східних широт, про те, як дим від домашніх вогнищ тихими вечорами стелиться над морем, перебираючись із острівця на острівцець. Називалися острови дуже кумедно : Корп, Коп, Холп, Венвей, Веміш, <u>Іффіш</u>, Копіш і Снег (ЧЗ : 52).</i>
88.	<i>“<u>Sparkweed</u>,” said Jasper (WE : 39).</i>	<i>— <u>Іскрівки</u>, — сказав Буриштин (ЧЗ : 50).</i>
89.	<i>They grow where the wind dropped the ashes of burning <u>Ilien</u>, when Ereth-Akbe defended the Inward Isles from the Firelord (WE : 39–40).</i>	<i>Вони ростуть у тих місцях, де у давнину вітер зронив попіл від спалених селищ <u>Ілієна</u>. Це було у ті часи, коли Ерет-Акбе відстояв Внутрішні острови перед Повелителем вогню (ЧЗ : 50).</i>
90.	<i>They grow where the wind dropped the ashes of burning <u>Ilien</u>, when <u>Ereth-Akbe</u> defended the Inward Isles from the Firelord (WE : 39–40).</i>	<i>Вони ростуть у тих місцях, де у давнину вітер зронив попіл від спалених селищ Ілієна. Це було у ті часи, коли <u>Ерет-Акбе</u> відстояв</i>

		<i>Внутрішні острови перед Повелителем вогню (ЧЗ : 50).</i>
91.	<i>He asked Ged about Gont, and then spoke fondly of his own home isles of the East Reach, telling how the smoke of village hearthfires is blown across that quiet sea at evening between the small islands with funny names : Korp, Kopp, and Holp, Venway and Vemish, Iffish, <u>Koppish</u>, and Sneg (WE : 41).</i>	<i>Розпитавши Геда про Гонт, він заходився захоплено розповідати про свою батьківщину — острови Східних широт, про те, як дим від домашніх вогнищ тихими вечорами стелиться над морем, перебираючись із острівця на острівця. Називалися острови дуже кумедно : Корп, Коп, Холп, Венвей, Веміш, Іфіш, <u>Копніш</u> і Снег (ЧЗ : 52).</i>
92.	<i>They grow where the wind dropped the ashes of burning Ilien, when Ereth-Akbe defended the Inward Isles from the <u>Firelord</u> (WE : 39–40).</i>	<i>Вони ростуть у тих місцях, де у давнину вітер зронив попіл від спалених селищ Ілієна. Це було у ті часи, коли Ерет-Акбе відстояв Внутрішні острови перед <u>Повелителем вогню</u> (ЧЗ : 50).</i>
93.	<i>Here now we have a <u>Gontishman</u>; and we stand on the slopes of Roke Knoll, whose roots go down to the center of the earth (WE : 40).</i>	<i>Зараз серед нас є <u>тонтієць</u>, і ми знаходимося на схилі Роукського пагорба, чіє коріння сягає центру землі (ЧЗ : 50).</i>
94.	<i>The nearest to Roke is Serd, and the farthest is Seppish, which hes almost in the <u>Pelnish Sea</u> (WE : 75).</i>	<i>Острів Серд розташований найближче до Роука, а найвіддаленішим вважається Сепіш, оточений водами <u>Пельнського моря</u> (ЧЗ : 81).</i>

95.	<i>“Keep <u>Hoeg</u> for me a little while, will you?” (WE : 58).</i>	— Приглянь за моїм <u>Хойгом</u> (ЧЗ : 65).
96.	<i>He put into Vetch’s hands the little <u>otak</u>, which as usual had been riding on his shoulder (WE : 58).</i>	Гед віддав Ветчеві маленького <u>отека</u> , який, як завше, сидів на його плечі (ЧЗ : 65).
97.	<i>Elfarran I will call, the fair lady of the Deed of <u>Enlad</u> (WE : 60).</i>	Я викличу прекрасну Ельфаран, про яку співають у "Подвигах <u>Енлада</u> ". (ЧЗ : 67).
98.	<i>Part of each day he studied with the Master Chanter, learning the Deeds of heroes and the Lays of wisdom, beginning with the oldest of all songs, the Creation of <u>Ea</u> (WE : 42).</i>	Щодня він декілька годин присвячував заняттям із Майстром-Менестрелем, вивчаючи давні пісні про подвиги видатних героїв, балади із "Законів мудрості", починаючи із найдавнішої у світі пісні — балади "Створення <u>Еї</u> " (ЧЗ : 52).
99.	<i>Then with a dozen other lads he would practice with the <u>Master Windkey</u> at arts of wind and weather (WE : 42).</i>	Гед разом з іншими учнями під керівництвом <u>Майстра-Вітровода</u> вправлявся у цьому складному мистецтві (ЧЗ : 52-53).
100.	<i>My lady, that spirit is sealed in a stone, and the stone is locked by <u>binding-spell</u> and <u>blinding-spell</u> and charm of lock and ward and triple fortress-walls in a barren land, not because it is precious, but because it can work great evil (WE : 116).</i>	Моя пані, дух, що криється у Камені, замкнений <u>заборонними закляттями</u> , ув'язнений замикаючими чарами і назавжди похований у цьому підземеллі, що відгороджене непроникними замковими мурами, не тому, що він коштовний, а тому, що

		<i>здатний на велике зло (ЧЗ :119).</i>
--	--	---

SUMMARY

This master qualifying paper in translation studies is devoted to the translation of the authors' occasionalisms as components of lingosemiotic space of irreality into the Ukrainian language. The aim of this investigation is to study the peculiarities of the use and translation of the nonce words in the fictional discourse (Ursula Le Guin's 'The Earthsea' cycle). One hundred examples of using the nonce words in fictional discourse were selected from this source by the method of continuous sampling.

The paper consists of the introduction, three chapters, conclusions, reference and data sources, the annex containing the examples for the analysis and the summary. In the Introduction the aim, the objectives, the subject, etc. are given. The first chapter includes theoretical foundations of occasionalisms' studies, the definitions and the analysis of their ways of formation and translation. In addition, the peculiarities of fictional discourse are described in this chapter. The second chapter analyzes the typology of occasionalisms according to their type of formation (phonetic, lexical, grammatical, semantic, and formed by disruption of semantic compatibility). The third chapter identifies the transformations used in the translation of occasionalisms in fictional discourse, such as transcription, transliteration, practical transcription or adaptive transcoding, calque, analog translation, "zero" translation and descriptive translation. Conclusion represents summarizing of results of the investigation.

Ursula Le Guin's 'The Earthsea' cycle belongs to fictional discourse and the translator's main task during the translation of such texts is to convey the author's intention, style and evoke the same emotions and associations in the reader as the original text. As a result, the fictional translation requires a creative approach and taking into account many features of the original text.

The above-mentioned aim necessarily presupposes that such terms as occasionalism and fictional discourse must be consistently defined and elucidated, so the correspondent objectives are: to analyse the author's occasionalisms as a linguistic phenomenon and to identify their general features and characteristics; to identify

existing classifications of the nonce words and determine the most appropriate of them that can be used for the further investigation; to identify the peculiarities of the fictional discourse as a source of illustrative material; to analyze the occasionalisms used in Ursula Le Guin's 'The Earthsea Cycle' according to the chosen classification; to determine the main ways of word formation and translation of occasionalisms used in the fictional discourse.

The classification of N.H. Babenko was used for the analysis of the occasionalism's word formation. As a result, the most frequent type of occasionalisms was phonetical (71 units). The amount of occasionalisms of other types is significantly lower that includes 19 lexical, 9 semantic, and 1 grammatical nonce words. The author's occasionalisms were mostly used to indicate the proper and geographical names and realities. The phonetical occasionalisms are the most common because proper names, even fictional, rarely have direct and obvious meaning. In addition, it should be mentioned that 22 occasionalisms were formed by violation of semantic compatibility and therefore were considered separately from the main classification, because in these word combinations one of the words is already an occasionalism of one of the above types.

However, the choice of the way of translation of occasionalisms depends on the genre of the text in which a nonce word is used, on the type of the nonce word, as well as on its way of formation and function. The most important functions of the author's occasionalisms are stylistic and nominative. If the function of the nonce word is nominative, transliteration (46 units) and transcription (13 units) are preferred. If it is necessary, the translator should use practical transcription or adaptive transcoding (15 units) to adapt the occasionalism to the norms of the target language. At the same time, if the function of the occasionalism is stylistic, the translator should use calque (9 units) or analog (8 units) translation. If it is not possible to preserve the original author's neologism, it is possible to use a descriptive translation (6 units) or even "zero" translation (2 units).

So, while translating the occasionalisms of "The Earthsea Cycle" by Ursula Le Guin a translator used various methods according to different types of the nonce words

and realia which they designate. It is better to transliterate or transcript proper names of the characters or geographical objects and adapt them according to the norms of the target language by using adaptive transcoding if they are used as adjectives. Other fantasy realia demand more creative approach as the use of a calque or analog to create the same association which was intended by the author. However, in some cases it was not possible and translator had to explain the meaning to the readers by using a descriptive translation or even omitting obscure nonce words at all.

Keywords: author's occasionalisms, nonce words, fictional discourse, translation, lingosemiotic space of irreality.